

KINDER RECHTEN

in Nederland,
hoe staat het ervoor?

'24

KINDER
RECHTEN
in beweging

Kinderrechten in Beweging

Het Kinderrechtencollectief laat met Kinderrechten in Beweging jaarlijks zien hoe ver de overheid is met het opvolgen van de adviezen van het VN-Kinderrechtencomité. Het VN-Kinderrechtencomité kijkt periodiek naar wat er goed gaat en wat beter kan voor de kinderen in Nederland. De overheid krijgt dan adviezen over hoe de kinderrechten in Nederland te verbeteren zijn.

Kinderrechten in Beweging brengt elk jaar de data en beleidsveranderingen van het afgelopen jaar in beeld.

Het laat zien waar beweging in zit en waar nog meer actie op moet worden ondernomen. En dat bespreken we met beleidsmakers, medewerkers van ngo's en kinderen tijdens de Nationale Kinderrechtendialoog. Zo bewegen we samen om de rechten van kinderen in Nederland te waarborgen.

De verslagperiode van deze pdf beslaat de periode maart 2023 tot maart 2024. Het Kinderrechtencollectief komt jaarlijks met een update.

'24

**KINDER
RECHTEN**
in beweging

Discriminatie

**KINDER
RECHTEN**
in beweging

01

DEFINITIE

Wat verstaan we onder discriminatie?

Onder discriminatie wordt het anders behandelen, achterstellen of uitsluiten van kinderen en jongeren op basis van (persoonlijke) kenmerken verstaan, zoals: godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, nationaliteit, seksuele gerichtheid, burgerlijke staat, handicap of chronische ziekte en leeftijd.

(College voor de Rechten van de Mens) [↗](#)

FOCUS

Discriminatievoorzieningen en toegankelijkheid tot voorzieningen.

4.382

2019

6.351

2023

Aantal meldingen
bij antidiscriminatie-
voorzieningen

DISCRIMINATIE

Wat is er in Nederland gedaan om discriminatie van jongeren tegen te gaan in het tweede jaar na de laatste aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité?

We zien in de cijfers een toename van discriminatiemeldingen. Hoewel nog niet geregistreerd werd hoeveel meldingen van kinderen kwamen, ligt het in de lijn der verwachting dat kinderen ook in toenemende mate discriminatie ervaren.

Er is het afgelopen jaar beleid gemaakt om racisme in algemene zin tegen te gaan. Ook zijn er onderzoeken uitgevoerd naar discriminatie en racisme. Opvallend is echter dat – net als voorgaande jaren – er niet specifiek naar kinderrechten werd gekeken en dat kinderen tot 18 jaar nauwelijks een stem hierin hadden. Een klein aantal onderzoeken en evenementen liet zien hoe waardevol het is om het perspectief van kinderen serieus te nemen. Zoals de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme (NCDR)-expertmeeting met kinderen over discriminatie. En de interviews van antidiscriminatievoorzieningen met kinderen hoe meldpunten kindvriendelijker zijn te maken. Kinderen gaven o.a. aan dat er bewustwordingscampagnes moeten komen, gericht op het aanpakken van discriminatie onder kinderen, waarbij ook de discriminatiemeldpunten grotere bekendheid moeten krijgen.

Verwacht wordt dat kinderen nog in 2024 kindvriendelijk melding kunnen maken van discriminatie, waarbij die melding dan behandeld

wordt door speciaal opgeleide klachtenbehandelaars. Ook worden sinds 1 januari 2024 meldingen van kinderen tot 18 jaar apart geregistreerd, waardoor onderzoek gericht op kinderen eenvoudiger wordt.

KENGETALLEN

Ervaren discriminatie, meldingen en geregistreerde incidenten in Nederland in 2023

Met uitzondering van de Kinderombudsman, zijn de beschikbare data niet opgesplitst per leeftijdscategorie, daardoor zijn de exacte cijfers van discriminatie van kinderen en jongeren niet bekend.

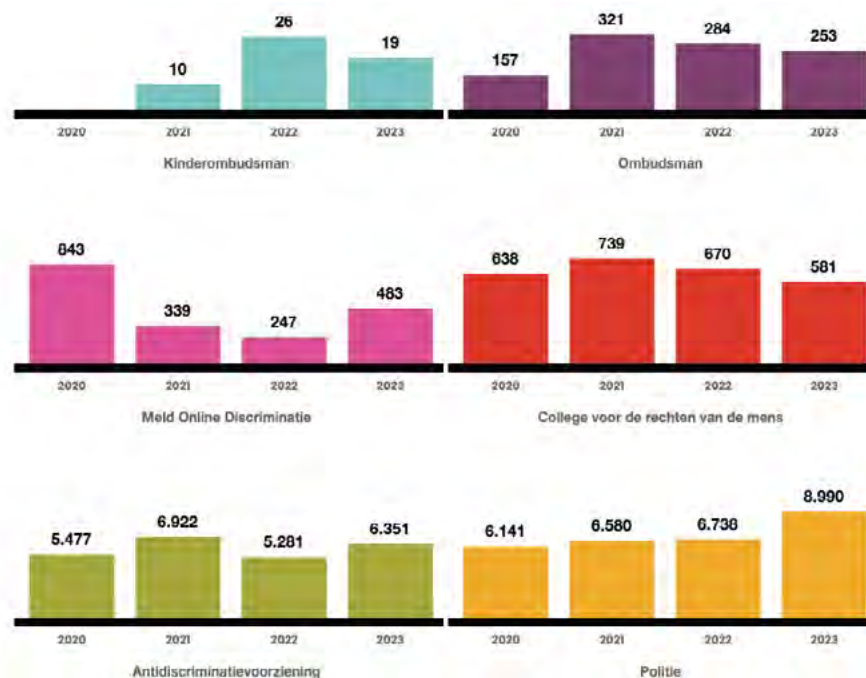
In 2023 registreerde de politie 33% meer meldingen dan in 2022. Discriminatie op grond van herkomst bleef veruit de meest gemelde discriminatiegrond bij politie en antidiscriminatievoorzieningen (ADV's). Daarnaast gingen veel politieregistraties over seksuele geaardheid, terwijl de ADV's vooral veel meldingen over handicap of ziekte kregen.

Figuur 1. Aantal meldingen bij anti-discriminatievoorzieningen (niet uitgesplitst naar leeftijd)

Bron: Landelijke discriminatiecijfers 2023 [↗](#)

Figuur 2. Overzicht discriminatieregistraties 2020-2023

Bron: Landelijke discriminatiecijfers 2023 [↗](#)

AANBEVELINGEN VN-KINDERRECHTENCOMITÉ

- **15b.** Zorg ervoor dat iedere gemeente een kindvriendelijk antidiscriminatiebureau heeft waar kinderen gemakkelijk gevallen van discriminatie kunnen melden en systemen heeft om deze gevallen effectief en kindvriendelijk aan te pakken.
- **15c.** Zorg dat gevallen van discriminatie van kinderen worden onderzocht, onder andere door gespecialiseerde teams en onderzoekers.
- **15d.** Onderzoek samen met kinderen en het maatschappelijk middenveld bestaande maatregelen gericht op het tegengaan van discriminatie van kinderen in kwetsbare omstandigheden, om de effectiviteit te bepalen en op basis hiervan de maatregelen aan te passen.
- **15g.** Ontwikkel beleid en bewustzijnsmaatregelen gericht op het aanpakken van de achterliggende oorzaken van feitelijke discriminatie, met het oog op het elimineren van stereotypering, vooroordelen en discriminatie waarmee onder meer kinderen te maken hebben die behoren tot een etnische of religieuze minderheidsgroep (zoals moslims, joden en kinderen van Afrikaanse afkomst), kinderen met een vluchtelingen achtergrond, kinderen die asiel zoeken, kinderen met een migrantenachtergrond, kinderen die niet gedocumenteerd zijn, kinderen met een handicap en kinderen die lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender of intersekse zijn, en kinderen die in armoede leven.

CIJFERMATIGE ONTWIKKELINGEN

Aanbeveling 15b. Aantal gemeenten waarbij discriminatie onder kinderen wordt bijgehouden door een kind- vriendelijk discriminatiebureau

Tot 2024 registreerde alleen de Kinderombudsman discriminatiemeldingen van kinderen. Sinds januari 2024 worden ook bij alle antidiscriminatievoorzieningen de meldingen van minderjarigen apart geregistreerd. Het CBS hanteert bij onderzoek naar discriminatie tot op heden de leeftijdscategorie 15–25 jaar en niet 0-18 jaar.

De 19 antidiscriminatievoorzieningen in Nederland bestrijken, op een paar gemeenten na, heel Nederland.

BELEIDSBESCHRIJVINGEN

Aanbeveling 15b. Kindvriendelijk melden van en reageren op discriminatie

- **Kindvriendelijk maken meldpunten.** In 2023 gaven antidiscriminatievoorzieningen in Nederland gehoor aan de aanbeveling van het VN-Kinderrechtencomité om meldpunten kindvriendelijk te maken. Ze namen initiatief om te zorgen dat kinderen

op een kindvriendelijke en veilige manier melding kunnen doen van discriminatie. Dit initiatief wordt ondersteund door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme (NCDR) en de Kinderombudsman. Ook wordt samenwerking gezocht met o.a. de Kindertelefoon en het onderwijsveld (via de Wet vrij en veilig onderwijs) omdat zij weten hoe je het beste laagdrempelig toegang kan geven aan kinderen.

- **Participatie Jongeren.** In het kader van participatie is er door de antidiscriminatievoorzieningen gesproken met kinderen en jongeren van 10 tot en met 23 jaar. Kinderen bleken zich zeer betrokken te voelen bij discriminatie. Kinderen weten vaak niet of gedrag in een bepaalde situatie pesten of discriminatie is, en hebben daar vragen over.
- **Training klachtenconsulenten.** Onderzocht is wat klachtenconsulenten nodig hebben om hun werk kindvriendelijk uit te voeren. Opleidingsinstituten zijn benaderd voor de ontwikkeling van een degelijke opleiding zodat discriminatie van kinderen wordt onderzocht door gespecialiseerde klachtenbehandelaars. Discriminatie.nl werkt aan een protocol dat in september 2024 klaar zal zijn, zodat kinderen zo snel mogelijk hun ervaringen met discriminatie kindvriendelijk kunnen melden. [↗](#)
- **Hervorming antidiscriminatievoorzieningen.** Sinds januari 2024 werken alle 19 antidiscriminatievoorzieningen in Nederland samen onder de naam Discriminatie.nl. Hiermee worden alle lokale en regionale krachten van antidiscriminatievoorzieningen gebundeld om het melden van discriminatie toegankelijker te maken, ook voor kinderen. [↗](#)

- **Melden op school.** Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft een wegwijzer ontwikkeld voor advies en informatie bij onveilige situaties op school, waaronder verwijzingen naar organisaties die kunnen helpen bij het indienen van een klacht. Pesten, discriminatie en racisme worden genoemd. Het ministerie van OCW biedt op de wegwijzerwebsite jouwveiligeschool.nl een link speciaal voor kinderen. [↗](#)

Aanbeveling 15c. Onderzoek naar gevallen van discriminatie

Het is niet bekend of meldingen van discriminatie van kinderen worden onderzocht door gespecialiseerde teams en onderzoekers. Wel wordt veel onderzoek gedaan naar discriminatie in Nederland:

- **Rapportage van het College voor de Rechten van de Mens.** Volgens een rapportage van het College voor de Rechten van de Mens (CRM) in augustus 2023 over economische, sociale en culturele mensenrechten, doet Nederland te weinig voor mensen in armoede, mensen met een slechte gezondheid en mensen die geen baan kunnen krijgen. Hoewel kinderen tot 18 jaar niet specifiek in dit onderzoek zijn meegenomen, treft dit onderzoek hen wel. [↗](#)
- **Rapport Een grijs gebied.** Het rapport Een grijs gebied (maart 2023) van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) gaat over de groeiende segregatie naar inkomen, opleidingsniveau en migratieachtergrond van ouders in het basis- en voortgezet onderwijs, en de gevolgen voor het schooladvies van kinderen. Beleidsmaatregelen worden genoemd om dit soort segregatie te voorkomen. [↗](#) Het ministerie van OCW meldt in april 2024 dat de

resultaten van het onderzoek worden gepubliceerd op het dashboard van de Gelijke Kansen Alliantie (GKA). Gemeenten kunnen zo zien hoe het ervoor staat met de onderwijssegregatie in hun gemeente. Deze inzichten kunnen ze gebruiken om lokaal beleid vorm te geven. De monitor zal in 2024 en 2025 worden herhaald.

- **Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek.** In het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (2020 t/m 2024) worden verschillende oorzaken benoemd voor het verschil in startpositie op de arbeidsmarkt tussen mbo-studenten zonder en met een migratieachtergrond. Een zesttal werkzame mechanismen worden genoemd om de startpositie van mbo-studenten met een migratieachtergrond te verbeteren. [↗](#)
- **Rapport Beleid stagediscriminatie mbo-instellingen.** In januari 2024 publiceerde de Inspectie van het Onderwijs het rapport Beleid stagediscriminatie mbo-instellingen. Dit rapport laat zien dat veel managers, onderwijsprofessionals en studenten het lastig vinden om stagediscriminatie te (h)erkennen. Er is bovendien geen overeenstemming over wat stagediscriminatie is. Aanbevelingen gaan over het herkenbaar maken van stagediscriminatie, het stellen van een duidelijke sociale norm tegen stagediscriminatie en het scheppen van een cultuur van veiligheid. [↗](#)
- **Onderzoek van discriminatie bij schooladvies.** In januari 2024 verscheen een onderzoeksrapport van Kennisplatform Inclusief Samenleven (KIS). Het rapport laat zien dat door de vrijheid van scholen en het gebrek aan wettelijke voorwaarden, leerkrachten bij het schooladvies mogelijk besluiten nemen op basis van bewuste of onbewuste vooroordelen. Dit kan onder advisering en discriminatie in

de hand werken. Bijvoorbeeld bij leerlingen met een migratieachtergrond, meisjes, leerlingen uit arme gezinnen of leerlingen die op het platteland wonen. [↗](#)

- **Rapport Richten op de regenboog.** In januari 2024 verscheen het rapport Richten op de regenboog van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC). Onderzoek werd gedaan naar daders en prevalentie van geweld tegen lhbt+ personen. Hierbij zijn ook politieregistraties van discriminatie geanalyseerd. De uitkomsten zijn o.a. dat er meer melding moet worden gedaan door lhbt+ personen zelf, terwijl lhbt+ discriminatie ook beter geregistreerd moet worden. Kinderen tot 18 jaar worden niet specifiek genoemd in dit rapport. [↗](#)
- **Arbeidsmarktbeleid 2023-2024.** De voortgangsbrief Gelijkwaardige kansen op de arbeidsmarkt voor iedereen (Arbeidsmarktbeleid 2023-2024) van het kabinet aan de Tweede Kamer heeft benadrukt dat de kansen op een eerste baan of stage voor jongeren met een migratieachtergrond moeten verbeteren. Deze voortgangsbrief benoemt wat nodig is om stage- en arbeidsmarktdiscriminatie voor deze jongeren tegen te gaan. [↗](#)
- **Voortgangsrapport van de Staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme.** Het rapport van de Staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme verscheen in januari 2024. Het rapport geeft een stand van zaken van de aard, omvang en oorzaken van discriminatie en racisme. Geconcludeerd wordt dat discriminatie zeer wijdverbreid is in onze samenleving. Hoewel kinderen tot 18 jaar niet specifiek zijn betrokken in dit onderzoek, worden onderwerpen behandeld die hen ook treffen, zoals onderwijs, jeugdzorg, sport en de lange- en kortetermijngevolgen van discriminatie. De staatscommissie adviseert om i.p.v. onderzoek te

doen naar de aard en omvang van discriminatie, de focus te leggen op mogelijke beleidsmaatregelen, regelgeving en andere interventies die het structurele karakter van discriminatie aanpakken. ↗

- **Rapport Verkenning discriminatie en racisme in de zorg.** Het rapport Verkenning discriminatie en racisme in de zorg (2023) van Movisie & Verwey-Jonkers Instituut in opdracht van de Staatscommissie tegen Discriminatie & Racisme, heeft verschillende vormen van discriminatie onderzocht. Discriminatie tussen cliënten onderling (denk bijvoorbeeld aan kinderen die samenleven in een groep) is niet onderzocht. Uit het onderzoek blijkt dat jongeren met een niet-westerse achtergrond vaker te maken hebben met zwaardere vormen van jeugdzorg. Ook constateert het onderzoek dat de witte norm gehanteerd wordt in diagnose en geboden hulp. Meld- en klachtenprocedures zijn vaak niet op orde. Aanbevelingen omvatten o.a. dat antidiscriminatie op alle niveaus moet worden opgenomen in scholing en bijscholing van jeugdhulpverleners. En dat er gezorgd moet worden voor een meer divers team van medewerkers. Gedupeerden van discriminatie moeten beter ondersteund worden en jongeren moeten weerbaarheidstraining krijgen. ↗
- **Onderzoek naar discriminatie en racisme op de woningmarkt.** Op basis van het voortgangsrapport van de Staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme werd in 2023 onderzoek gedaan naar discriminatie en racisme op de woningmarkt. Daaruit bleek dat niet voor iedereen het recht op een (geschikte) woning op een gelijkwaardige manier is gegarandeerd. Hoewel kinderen tot 18 jaar niet specifiek in dit onderzoek zijn meegenomen, treft dit onderzoek hen wel. ↗
- **Advies inclusief onderwijs CRM.** De minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs heeft het College voor de Rechten van de Mens in 2023 gevraagd te adviseren over inclusief onderwijs in Nederland. CRM is kritisch over de ontwikkelde werkagenda op landelijk, regionaal, lokaal en schoolniveau, omdat is gebleken dat kinderen met een beperking vaak geen goede ondersteuning krijgen. ↗
- **Inspectierapport Het kind van de rekening.** Het inspectierapport Het kind van de rekening (Justitie en Veiligheid, 2023) geeft een beeld van de situatie van 20 gezinnen die slachtoffer zijn van de toeslagenaffaire. Het gebruik van algoritmes en daardoor etnisch profileren van gezinnen heeft duidelijk ook zijn weerslag gehad op het leven van kinderen. Bijna alle gezinnen hebben het ongekend zwaar (gehad). Hoe hun situatie zou zijn geweest zonder de toeslagenaffaire en of ze dan ook met jeugdbescherming in aanraking waren gekomen, is niet eenduidig vast te stellen. Wel is duidelijk dat de gevolgen van de toeslagenaffaire meespeelden in het gelopen pad naar een kinderbeschermingsmaatregel. ↗
- **Onderzoek naar discriminatie in sport en cultuur.** In opdracht van de Staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme voerde het Verwey-Jonker Instituut onderzoek uit naar discriminatie in sport en cultuur (2023). Geconcludeerd wordt dat in sport, discriminatie en racisme nog lastig te (h)erkennen, agenderen en daarmee aan te pakken zijn. Het is vaak onduidelijk wie verantwoordelijk is om discriminatie tegen te gaan. Er worden wel een aantal aanbevelingen gedaan ter bestrijding van (vooral lhbt+) discriminatie in de sportsector. Kinderen tot 18 jaar worden niet specifiek genoemd. ↗
- **Onderzoek naar ervaren discriminatie en racisme.** Onderzoek van het ministerie van Sociale Zaken, uitgevoerd door de Universiteit van

Amsterdam en Hogeschool Fontys in januari 2024, laat zien dat één op de drie mensen met een Oost- of Zuidoost-Aziatische achtergrond het afgelopen jaar discriminatie heeft ervaren. Daarmee ervaren zij evenveel discriminatie als mensen met een Marokkaanse, Turkse, Surinaamse of Antilliaanse achtergrond. Hoewel er geen onderscheid wordt gemaakt naar leeftijd, laten de ervaringsverhalen zien dat discriminatie (bv. uitschelden op grond van uiterlijk) begint op de basis- of middelbare school en levenslang effect heeft. [↗](#)

- **Onderzoek Leiderschap in kleur.** In het onderzoek Leiderschap in kleur (maart 2024) uitgevoerd door de Universiteit van Leiden, benoemen bijna alle deelnemers hun ervaringen met opgroeien in een witte wereld waarin zij vaak als ‘anders’ werden gezien en behandeld. Dit was vormend in hun levensloop. Hoewel de jeugdervaringen van veel deelnemers getuigen van (pijnlijke) uitdagingen, werden deze meestal gedeeld alsof zij vanzelfsprekend waren (het was nu eenmaal zo). Vrijwel iedereen maakte racisme mee, van microagressies (‘wat spreek je goed Nederlands’) en racistische scheldpartijen tot lichamelijk geweld. Hoewel het rapport veel aandacht schenkt aan de jeugdervaringen van de geïnterviewde personen, worden kinderen niet specifiek genoemd in het rapport. [↗](#)
- **Rapport Reageren als Omstander bij Racisme.** Het rapport Reageren als Omstander bij Racisme dat in maart 2024 verscheen, bekijkt de rol van omstanders bij gevallen van discriminatie of racisme. In opdracht van de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme wordt onderzocht wat omstanders kunnen doen, wat hen motiveert om wel of niet te handelen en waar slachtoffers van discriminatie behoefte aan hebben. [↗](#) Kinderen tot 18 jaar worden niet specifiek genoemd.

Aanbeveling 15d. Onderzoek met kinderen en het maatschappelijk middenveld, bestaande maatregelen

- **DNCDR expertmeeting over discriminatie onder kinderen.** De expertmeeting van de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme in december 2023 ging over discriminatie onder kinderen van 10 tot 16 jaar en het kindvriendelijk melden hiervan. Kinderen vertelden onder meer dat ze discriminatie meestal melden bij een vertrouwde leerkracht of ouder, dat discriminatiemeldpunten meer bekendheid moeten krijgen (bijvoorbeeld op het Jeugdjournaal) en dat er meer over discriminatie en racisme moet worden gesproken op school. [↗](#)
- **Landelijke veiligheidsmonitor 2021-2022.** De landelijke veiligheidsmonitor 2021-2022 is gebaseerd op interviews met leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs en laat zien dat pesten toeneemt, ondanks eerdere genomen maatregelen op scholen. Volgens de monitor geeft 10% van de leerlingen in het primair onderwijs en 5% in het voortgezet onderwijs aan dat zij één keer per maand, en soms vaker, gediscrimineerd worden. Het vaakst wordt gepest vanwege uiterlijk of ‘het anders zijn dan anderen’. Lhbt+-leerlingen worden bijvoorbeeld significant vaker gepest dan overige leerlingen en leerlingen met een migratieachtergrond worden vaker gepest dan leerlingen met een Nederlandse achtergrond.* [↗](#)

* Kinderen geven in het onderzoek aan vooral gepest te worden vanwege hun uiterlijk of het anders zijn, maar ook redenen die eigenlijk discriminatie zijn – bijvoorbeeld pesten vanwege seksuele gerichtheid of migratieachtergrond.

- **VN-verdrag Handicap.** Het College voor de Rechten van de Mens onderzocht hoe het VN-verdrag Handicap wordt nageleefd. Uit het CRM rapport Reizen in het dagelijks leven: toegang tot vervoer en mobiliteit (2023), blijkt dat openbaar vervoer erg belangrijk is voor mensen met een beperking om mee te kunnen doen in de maatschappij, maar dat het openbaar vervoer nog steeds ontoegankelijk is. Hoewel kinderen tot 18 jaar niet specifiek in dit onderzoek zijn meegenomen, treft dit onderzoek hen wel. [↗](#)
- **Wetsvoorstel Vrij en veilig onderwijs.** De Kinderombudsman heeft in 2023 gereageerd op de aankomende Wet vrij en veilig onderwijs, waarbij het recht om gehoord te worden, zelf een klacht in te dienen en begrijpelijke informatie te ontvangen over het klachtenproces, voor kinderen onvoldoende geregeld is. Deze wet sluit kinderen uit, door deze rechten niet expliciet te benoemen. De Kinderombudsman wil dat in het wetsvoorstel wordt opgenomen dat kinderen zelf een stem krijgen bij een klacht of melding over een onveilige situatie op school. Ook wordt geadviseerd welke vragen aan kinderen te stellen om de juiste informatie te krijgen. Kinderen maken niet altijd onderscheid tussen pesten en discriminatie. Geadviseerd wordt om kinderen te vragen of zij gepest worden vanwege hun huidskleur of andere kenmerken i.p.v. te praten over discriminatie. [↗](#)
- **Wet tijdelijke nieuwkomersvoorzieningen in het onderwijs.** De Kinderombudsman heeft in 2023 gereageerd op het wetsvoorstel Wet tijdelijke nieuwkomersvoorzieningen in het onderwijs. Deze wet behandelt kinderen die nieuw zijn in Nederland niet hetzelfde als kinderen die hier geboren zijn. Dat is een inbreuk op het recht op onderwijs en het recht op non-discriminatie. Want ieder kind,

ongeacht herkomst of verblijfsduur in Nederland, heeft hetzelfde recht op toegang tot goed onderwijs. [↗](#)

Aanbeveling 15g. Beleid en bewustwordingsmaatregelen gericht op het aanpakken van de achterliggende oorzaken van feitelijke discriminatie

- **Aanpassing Grondwet.** Artikel 1 van de Grondwet is in januari 2023 aangepast met de toevoeging van “handicap” en “seksuele gerichtheid” als non-discriminatiegronden. Hoewel kinderen tot 18 jaar niet apart genoemd worden, geldt dit vanzelfsprekend ook voor hen. [↗](#)
- **Wet bescherming tegen discriminatie op de BES.** De Raad van State heeft besloten dat gelijke behandelingswetten ook van toepassing moeten worden op Bonaire, Sint Eustatius en Saba (BES). Het resultaat is de Wet bescherming tegen discriminatie op de BES (maart 2024). Dit betekent dat BES-inwoners die zich gediscrimineerd voelen op welke grond dan ook, een beroep kunnen doen op deze wet. Ook kunnen zij discriminatie melden bij een nieuw op te zetten antidiscriminatievoorziening en daar gratis hulp en advies vragen. De planning is dat het wetsvoorstel in 2025 in werking treedt. Er is in deze wet geen specifieke aandacht voor kinderen tot 18 jaar. [↗](#)
- **Aanpak discriminatie en racisme.** De Rijksoverheid wil discriminatie op de arbeidsmarkt, het onderwijs en het voetbal samen met maatschappelijke organisaties aanpakken. [↗](#) Concrete plannen omvatten in 2023 o.a. actief optreden tegen alle vormen van discriminatie en racisme en het tegengaan van leerachterstand. Kinderen tot 18 jaar worden niet specifiek genoemd als doelgroep.

- **Onderzoek Discriminatie schaadt mentale gezondheid van jongeren met migratieachtergrond.** In november 2023 verscheen het onderzoek Discriminatie schaadt mentale gezondheid van jongeren met migratieachtergrond. Het onderzoek werd gedaan door het Verwey-Jonker Instituut in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en laat zien dat bij onderzoeken naar de mentale gezondheid van jongeren, de groep met een migratieachtergrond vaak vergeten wordt. Uit dit onderzoek onder jongeren met en zonder migratieachtergrond (16-30 jaar) komt duidelijk naar voren dat er een negatieve relatie is tussen ervaring met discriminatie en mentale gezondheid. ↗
- **Consultatie Wet vrij en veilig onderwijs.** In 2023 vond de consultatie Wet vrij en veilig onderwijs plaats. Scholen moeten per 2025 meer gaan doen om onveilige situaties in beeld te krijgen en te verminderen. Ook komen er regels voor de manier waarop scholen omgaan met klachten, zoals discriminatie en pesten. Plichten op het gebied van monitoring, registratie en melding van incidenten, klachtenproces en veiligheidsbeleid worden ook beschreven. Hierbij hoort ook het aanstellen van vertrouwenspersonen binnen én buiten de school en het jaarlijks monitoren van de veiligheidsbeleving van leerlingen. ↗
- **Ontwikkelen beleid voor kansengelijkheid.** Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en het ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport ontwikkelen samen beleid voor kansengelijkheid, het tegengaan van segregatie en betere onderwijsdoorstroming. ↗ Dit gebeurt ook via de Gelijke Kansen Alliantie (GKA) en het Kennispunt Gelijke Kansen, Diversiteit en Inclusie. ↗ (Dit kennispunt ondersteunt scholen bij het bevorderen van gelijke kansen op stages en een eerste baan.)
- **Platform INC.** Platform INC is onderdeel van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en is opgericht om adviezen op te halen bij experts uit gemarginaliseerde gemeenschappen om discriminatie en racisme tegen te gaan in het onderwijs, de wetenschap, de media en de kunst & cultuur sector. ↗ Najaar 2023 tot najaar 2024 ligt de focus op anti-zwart discriminatie en racisme. ↗ Er is geen specifieke aandacht voor kinderen tot 18 jaar.
- **Nationaal Programma tegen Discriminatie en Racisme.** Het Nationaal Programma tegen Discriminatie en Racisme 2023 omvatte in totaal 29 nieuwe afspraken, variërend van maatregelen tegen etnisch profileren tot meer toegankelijke woningen voor mensen met een beperking. En van meer aandacht in het onderwijs voor het slavernijverleden en de migratiegeschiedenis tot betere nazorg van slachtoffers van discriminatie en racisme. Ook werd er op tal van terreinen aanvullend onderzoek aangekondigd en de Rijksoverheid gaat in arbeidsvoorwaarden en bij inkoopbeleid meer aandacht besteden aan diversiteit en inclusie. ↗ Er is geen specifieke aandacht voor kinderen tot 18 jaar.

LAATSTE ONTWIKKELINGEN

Voortgangsrapportage van de Staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme. De Staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme gaf in april 2024 aan dat een analyse gemaakt zal worden van de aanbevelingen voor Nederland van alle VN-Mensenrechtencomités die over discriminatie gaan, dus ook van de aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité. Doel van deze analyse is om op basis van dit internationale kader aanbevelingen te gaan formuleren m.b.t. alle vormen van discriminatie.

Onderzoek naar algoritmen op scholen. Het College voor de Rechten van de Mens heeft onderzoeksinstituut KBA Nijmegen en ResearchNed in mei 2024 opdracht gegeven te onderzoeken hoe algoritmen op scholen worden gebruikt. Algoritmen worden op steeds grotere schaal ingezet in het onderwijs. Als deze systemen niet goed zijn getest of scholen te weinig kennis in huis hebben om dergelijke technologie op een verantwoorde manier in te zetten, lopen leerlingen onnodig veel risico op discriminatie. [↗](#)

Amsterdamse Kinderrechtenscan naar discriminatie en racisme. De kindermobadsman van Amsterdam bezoekt vanaf mei 2024 basisscholen om in gesprek te gaan met scholieren over discriminatie en racisme, en oplossingen te bespreken om discriminatie en racisme effectief aan te pakken. In november 2024 worden de resultaten verwacht. [↗](#)

Onderzoek door Staatscommissie. De Staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme onderzoekt discriminatie en racisme in alle sectoren van de Nederlandse samenleving. [↗](#) Onderzoek in de sectoren onderwijs en sport zijn ook relevant voor kinderen en jongeren. Het eindadvies wordt in mei 2026 verwacht.

Onderzoek in Groningen en Drenthe n.a.v. de Wet vrij en veilig onderwijs. Kenniscentrum CMO Stamm deed onderzoek in Groningen en Drenthe n.a.v. de Wet vrij en veilig onderwijs. Dit onderzoek, uitgevoerd samen met een jeugdpanel, richt zich op ongewenst gedrag op school en de inrichting van een mogelijk meldpunt. Een enquête is naar middelbare scholen gestuurd met 4 vragen over vrij en veilig voelen op school, het meemaken van discriminatie bij anderen, waarom discriminatie wel of niet wordt gemeld en hoe dat te melden. Het onderzoek is samen met antidiscriminatievoorzieningen gedaan en het rapport werd in mei 2024 gepubliceerd. [↗](#) Veel jongeren blijken pestgedrag en discriminatie te zien of ervaren maar er wordt weinig over gesproken of actie op ondernomen.

Commissiedebat Veiligheid op scholen. Op 15 mei 2024 heeft er een commissiedebat plaatsgevonden met de minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs. Tijdens dit debat is gesproken over veiligheid op scholen in verband met discriminatie die door kinderen op scholen wordt ervaren. [↗](#)

Gezondheidsmonitor Jeugd 2023. Uit de Gezondheidsmonitor Jeugd 2023 die GGD GHOR Nederland in mei 2024 publiceerde, blijkt dat het

discrimineren en pesten van lhbt+ jongeren op scholen is toegenomen. Verschillende regio's hebben specifiek onderzocht hoe de acceptatie op scholen zich verhoudt ten opzichte van voorgaande jaren. Al deze regio's laten zorgwekkende verslechtingen zien. [↗](#)

Onderzoek online discriminatie. Kennisplatform Inclusief Samenleven (KIS) onderzocht de impact van online discriminatie op jongeren tussen 16 en 24 jaar. Een van de uitkomsten die in juni 2024 zijn gepubliceerd, is dat hoe meer discriminatie jongeren online zien, hoe meer negatieve emoties en depressieve klachten zij hebben. [↗](#)

Database antidiscriminatie-interventies. Kennisplatform Inclusief Samenleven (KIS) vulde de database met antidiscriminatie-interventies in juli 2024 aan met nieuwe interventies gericht op de aanpak van discriminatie bij gemeenten, onderwijsinstellingen, (sport) verenigingen, bedrijven en andere organisaties. [↗](#)

Kinder- en jongeren participatie

**KINDER
RECHTEN**
in beweging

22

DEFINITIE

Wat verstaan we onder kinder- en jongerenparticipatie?

Elk kind, dat in staat is zijn eigen mening te vormen, heeft het recht om vrijelijk zijn mening te uiten over alle aangelegenheden en beslissingen die het kind aangaan. Hierbij wordt aan de mening van het kind het nodige gewicht toegekend in overeenstemming met de leeftijd en mate van volwassenheid van het kind. Daarnaast heeft het kind het recht om gehoord te worden in gerechtelijke en/of administratieve procedures die het kind aangaan. Het is het recht van elk kind, zonder uitzondering. (Artikel 12 van het VN-Kinderrechtenverdrag)

FOCUS

De mogelijkheid tot participatie, de kwaliteit van participatie en vormen van participatie op verschillende niveaus.

Kwantitatieve data over participatie is schaars en kan nog onvoldoende de kwaliteit van kinder- en jongerenparticipatie toelichten.

KINDER- EN JONGERENPARTICIPATIE

Wat is er in Nederland gebeurd op het gebied van kinder- en jongerenparticipatie in het tweede jaar na de laatste aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité?

Kinder- en jongerenparticipatie heeft betrekking op meerdere ministeries. Het is een thema dat zowel op rijksniveau als op decentraal niveau speelt. Er zijn op verschillende plekken enige kwantitatieve data te vinden, maar hieruit kan de kwaliteit van de kinder- en jongerenparticipatie niet worden opgemaakt. Er zijn geen cijfers bekend over hoeveel van de uitkomsten van kinder- en jongerenraden consequent worden meegenomen in openbare beleidsvorming. Ook zijn er geen cijfers bekend van het aantal relevante professionals dat scholing zou moeten krijgen over het recht van kinderen om gehoord te worden en mee te mogen praten.

Daarom valt er weinig te zeggen over in hoeverre en hoeveel kinderen en jongeren in Nederland op een betekenisvolle en ethische manier de mogelijkheid krijgen om te participeren op thema's die voor hen van belang zijn. Kinder- en jongerenparticipatie is nog niet expliciet gewaarborgd in de wet en het is daarom afhankelijk van gemeenten en overheid in hoeverre zij dit toepassen.

KENGETALLEN

Er zijn momenteel weinig officiële data beschikbaar over de mate van participatie van kinderen en jongeren. Wel hebben verschillende partijen die zich bezighouden met dit thema, data aangeleverd om een zo duidelijk mogelijk beeld te krijgen van de trends en de mate van participatie van kinderen en jongeren in Nederland.

Kinder- en jongerenparticipatie bij voorzieningen waar kinderen zelf deel van uitmaken

Kinderopvangcentra. Verschillende kinderopvangcentra werken met een kinderraad. Hier zijn geen cijfers van bekend.

Leerlingenraden. Cijfers over het aantal leerlingenraden op basisscholen zijn onbekend. Het hebben van een leerlingenraad op de basisschool is niet verplicht. Ongeveer 350 leerlingenraden van middelbare scholen zijn lid van het Landelijk Actie Komitee Scholieren (LAKS). Dit betekent dat er minstens 350 leerlingenraden zijn, maar waarschijnlijk meer omdat niet elke leerlingenraad lid is bij LAKS. Het hebben van een leerlingenraad op de middelbare school is niet verplicht. In de LAKS-monitor 2024, waaraan 48.172 leerlingen deelnamen, geeft 1 op de 3 leerlingen aan dat de school niets doet met zijn of haar mening. Slechts 12% van de leerlingen geeft aan dat hun mening wordt gevraagd over de lessen op school. 55% van de leerlingen geeft aan dat ze weten waar ze moeten zijn als ze een klacht hebben.

Medezeggenschapsraden. In het primair en voortgezet onderwijs is het verplicht om een medezeggenschapsraad (MR) te hebben. De MR vertegenwoordigt de personeelsleden, ouders en leerlingen op school en heeft als belangrijke taak om met de schoolleiding mee te denken over het beleid van de schoolorganisatie. In het primair onderwijs zitten geen leerlingen in de MR, maar in het voortgezet onderwijs moet een kwart van de MR leerling zijn. Er zijn geen cijfers bekend van het aantal leerlingen dat deelneemt aan de MR.

Studentenraden. In Nederland bestaan 57 mbo-scholen. Op deze scholen is het verplicht om een studentenraad te hebben. De manier waarop mbo scholen dit vormgeven verschilt. Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs (JOB MBO) heeft geen cijfers hoeveel jongeren betrokken zijn bij de studentenraden. Volgens de Landelijke Studentenvakbond (LSVB) zijn er in Nederland 12 studentenraden. Hoeveel jongeren hierbij betrokken zijn is niet bekend.

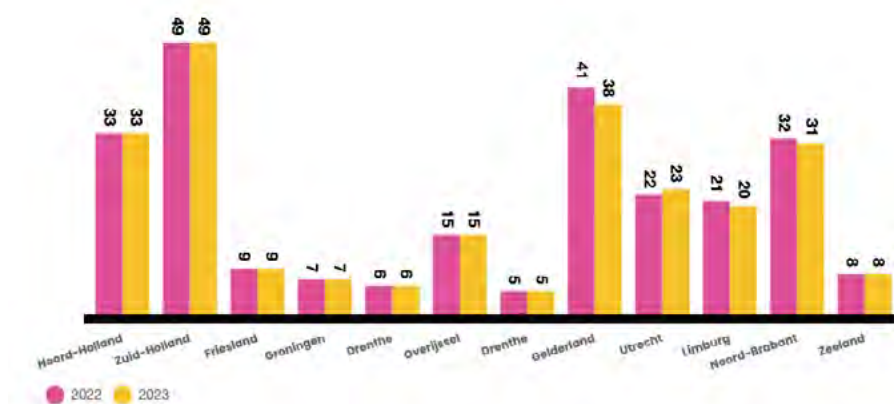
Sport en cultuur. Er zijn geen cijfers bekend van het aantal kinderen en jongeren dat gehoord wordt in verenigingen van sport en cultuur waar kinderen en jongeren zelf deel van uitmaken.

Overig. Er zijn ook geen cijfers bekend van het aantal kinderen en jongeren dat gehoord wordt in bibliotheken, organisaties, ziekenhuizen, bedrijven en andere instanties waar kinderen en jongeren zelf deel van uitmaken.

Gemeentelijk beleid. Bij de Nationale Jeugdraad (NJR) zijn op dit moment

rond de 70 lokale jongereninitiatieven en jongerenraden in beeld. Daarnaast bestaan er verschillende organisaties en initiatieven die de mate van kinder- en jongerenparticipatie in gemeenten in Nederland vergroten zoals Speaking Minds, Adviesvangers, ABC-methode, de Kleine Ambassade, Raaz en Tienskip. Onderstaande figuur laat zien dat er grote verschillen per provincie zijn. Verschillende gemeenten in Nederland hebben een eigen kinderraad, jongerenraad of andere vorm van kinder- en jongerenparticipatie maar daar zijn geen cijfers van bekend.

Figuur 1. Aantal kinder- en jongerenparticipatie initiatieven per provincie 2022-2023

Bron: NJR, Speaking Minds, kinderburgemeesters.nl, Adviesvangers

Provinciaal beleid. Bij het Provinciaal Jeugddebat (onderdeel van het Nationaal Jeugddebat van de Nationale Jeugdraad) kunnen jongeren tussen de 12 en 18 jaar aan politici vertellen wat zij denken, of welke oplossingen voor problemen in de samenleving zij zien. Ieder jaar reizen er jongeren af naar de provinciehuizen om daar de zetels van politici in te nemen en hun stem te laten horen. In de editie 2023/2024 deden 456 jongeren mee aan de Provinciale Jeugddebatten.

Landelijk beleid. Bij het Nationaal Jeugddebat van de Nationale Jeugdraad nemen jongeren van 12 tot 18 jaar plaats op de blauwe stoeltjes in de Tweede Kamer. Samen met hun 'fractie' gaan zij in debat met Tweede Kamerleden en presenteren ze hun ideeën voor een maatschappelijk probleem dat jongeren aangaat. Het doel hiervan is dat politici de stem van jongeren te horen krijgen en ook echt iets met hun voorstellen gaan doen. In 2023 deden er 122 jongeren mee aan het Nationaal Jeugddebat.

Scholierenverkiezingen. ProDemos organiseerde tijdens de Tweede Kamerverkiezingen 2023 de landelijke Scholierenverkiezingen. Dit zijn schaduwverkiezingen voor het middelbaar onderwijs en mbo. 397 scholen hebben zich aangemeld. In totaal hebben 143.991 kinderen uit heel Nederland hun stem uitgebracht. [↗](#)

Politieke jongerenorganisaties. Bijna iedere politieke partij heeft een politieke jongerenorganisatie. Iedere persoon tussen de 14 en 27 jaar kan lid worden. Er zijn geen cijfers bekend van het aantal kinderen en jongeren dat actief is in een politieke jongerenorganisatie. [↗](#)

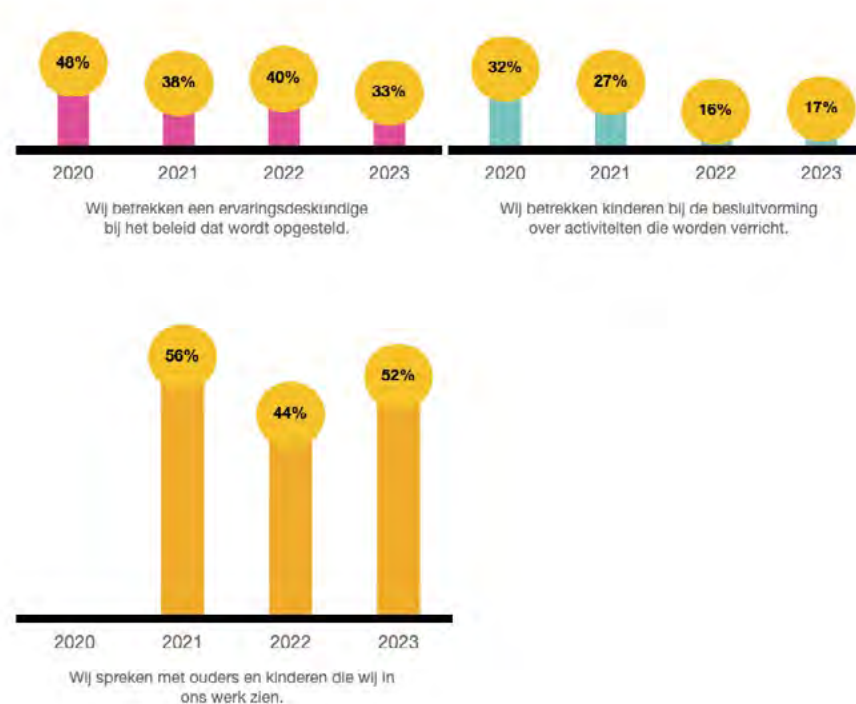
Jongerenvertegenwoordigers. De acht jongerenvertegenwoordigers van Nationale Jeugdraad trekken samen met hun werkgroep het hele land door om van kinderen en jongeren te horen wat zij belangrijk vinden. De input namen zij in 2023 mee naar 18 conferenties in binnen- en buitenland om beleid te beïnvloeden op de thema's: Europese Zaken, Mensenrechten en Veiligheid, Duurzame Ontwikkeling en Biodiversiteit en Voedsel. In 2023 bereikten de jongerenvertegenwoordigers samen met de 37 jonge vrijwilligers in hun werkgroepen bijna 7.000 jongeren, door middel van gastlessen, workshops, jongerencafés, educatieve wandelingen en praatdiners. Zij werkten samen met 5 ministeries (VWS, BZ, LNV, EZK en IenW).

Kinderrechtenconferentie. Tijdens de kinderrechtenconferentie komen er jaarlijks kinderen uit groep 7 en 8 van verschillende basisscholen uit verschillende provincies bij elkaar om aanbevelingen te formuleren over kinderrechten thema's. In totaal waren 45 kinderen aanwezig op de landelijke conferentie, maar een bredere groep kinderen (namelijk de basisschoolklassen waar deze kinderen in zitten) is voorafgaand geïnformeerd en geconsulteerd.

Maatschappelijke Diensttijd. Tijdens de Maatschappelijke Diensttijd (MDT) zetten jongeren tussen de 12 en 30 jaar zich vrijwillig in voor een ander. Hierbij kunnen ze hun talenten ontdekken en ontmoeten ze andere mensen. Het aantal geregistreerde deelnemers onder 18 jaar in 2023 was 17.649. Dit komt overeen met ongeveer 56% van het totaal aantal geregistreerde deelnemers in dat jaar.

Alliantie Kinderarmoede. Onderstaande figuur laat zien dat het aantal partners van de Alliantie Kinderarmoede, dat kinderen en jongeren betreft bij de vormgeving van het armoedebeleid, in de afgelopen jaren licht gestegen is. ↗

Figuur 2. Aantal partners van de Alliantie Kinderarmoede, dat kinderen en jongeren betreft bij vormgeving van armoedebeleid

Bron: Alliantie Kinderarmoede ↗

Participatie in Jeugdzorg. Er zijn voor zover bekend 13 organisaties die zich op landelijk niveau bezig houden met kinder- en jongerenparticipatie in de jeugdzorg.* Daarnaast zijn er ook organisaties die zich op regionaal niveau bezig houden met kinder- en jongerenparticipatie in de jeugdhulp.** De provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Gelderland hebben de meeste initiatieven om kinder- en jongeren in de jeugdzorg te laten participeren.

Hervormingsagenda Jeugd. Om de mening van kinderen en jongeren in de implementatie van de Hervormingsagenda Jeugd mee te nemen zijn jongerenconsultaties gehouden door middel van dialoogsessies en een vragenlijst. Deze vragenlijst is in totaal 574 keer ingevuld. Van de respondenten was 23% tussen de 12 en 17 jaar. Aan de dialoogsessies hebben in totaal 73 jongeren meegedaan in de leeftijd 13 tot 29 jaar.

Jongerenmilieuraad. Sinds 2020 denkt de Jongerenmilieuraad (JMR) structureel mee over het Nationaal Milieuprogramma. Zij zorgen voor toekomstbestendig beleid via de generatietoets. Ze haalden de mening op van een grote en diverse groep jongeren via hun zelfgebouwde jongerenparticipatietool MijnMilieuMening waaraan 520 jongeren onder 18 jaar hebben meegedaan.

Jongerentop EZK. Eind 2023 heeft het ministerie van Economische Zaken dialoogsessies voor jongeren van 12 tot 27 jaar georganiseerd om erachter te komen wat jongeren in Groningen en Noord-Drenthe belangrijk vinden voor hun toekomst in de regio. Er deden in totaal 80 jongeren mee. Ongeveer 25 personen waren jonger dan 18 jaar.

Onderzoek aardbevingsgebied. De Rijksuniversiteit Groningen voert een onderzoek uit om beter inzicht te krijgen in de behoefte van jongeren in het aardbevingsgebied rondom het thema participatie. Hierbij zijn tot nu toe zes jongerenonderzoekers betrokken (5 personen onder 18 jaar). Tijdens de pilotfase in 2023 hebben deze jongeren meegeschreven aan de onderzoeksopzet. Het onderzoek zal vier jaar duren.

Hoorrecht kinderen in gerechtelijke of administratieve procedures
Op dit moment zijn er geen cijfers bekend van het aantal kinderen dat een verzoek op hoorrecht heeft ingediend en hoeveel daarvan door rechters gehonoreerd is.

Kindgesprek. De rechter kan in alle zaken waar een kind bij betrokken is (ongeacht leeftijd) een kindgesprek voorstellen. Kinderen tussen de 12 en 18 jaar oud worden standaard uitgenodigd voor een kindgesprek (alleen bij alimentatiezaken gebeurt dit vanaf 16 jaar). Bij kinderen jonger dan 12 jaar vindt er alleen een kindgesprek plaats als een rechter dat beslist. Op dit moment zijn er geen cijfers bekend van het aantal kindgesprekken dat heeft plaatsgevonden.

* Dit zijn organisaties als Expex, Jeugdwelzijnsberaad, MIND Young en Team Kim.

** JONG doet mee! is bijvoorbeeld een platform van jongerenraden van de gespecialiseerde zorg, dak- en thuisloze jongeren in Haaglanden. En het JongerenNetwerk Gelderland is een initiatief van een vijftal jongeren met ervaring in de jeugdhulp en werkzaam in verschillende gemeenten in de Achterhoek.

BES-eilanden

Op de BES-eilanden zijn nog geen data beschikbaar van kinder- en jongerenparticipatie.

AANBEVELINGEN VN-KINDERRECHTENCOMITÉ

- **17a.** Schaf maximumleeftijden helemaal af voor het recht van kinderen om hun mening te geven over alle onderwerpen die hen aangaan en zorg ervoor dat alle kinderen, ook kinderen onder de 12 jaar, hun mening kunnen geven en gehoord worden bij alle beslissingen die hen aangaan, ook in de rechtbank en in civiele procedures.
- **17b.** Ga door met het verbeteren van maatregelen die de betekenisvolle en bevoegde deelname van alle kinderen bevorderen, inclusief kinderen in achtergestelde omstandigheden, binnen het gezin, in de gemeenschap, op scholen en bij beleidsontwikkeling op gemeenteniveau en nationaal niveau, bijvoorbeeld door het ontwikkelen van pakketten met materialen om kinderen te raadplegen over nationale beleidszaken en door ervoor te zorgen dat de uitkomsten van kinderraden consequent worden meegenomen in openbare besluitvorming.
- **17c.** Zorg ervoor dat alle relevante professionals, inclusief docenten en jeugdzorgprofessionals, die met en voor kinderen werken regelmatig adequate scholing krijgen over het recht van het kind om

gehoord te worden en het recht dat er met zijn of haar mening rekening wordt gehouden passend bij de leeftijd en de mate van volwassenheid van het kind.

CIJFERMATIGE ONTWIKKELINGEN

Aanbeveling 17b. Ga door met het verbeteren van maatregelen die deelname van kinderen bevorderen

- **Aantal leerlingen die stemden tijdens de scholierenverkiezingen gestegen.** Voor de 30ste editie van de landelijke scholierenverkiezingen bracht een recordaantal van 143.991 scholieren op 397 scholen hun stem uit.
- **Kinderen mogen vaker meebeslissen over gemeentelijk armoedebeleid.** Over het algemeen worden kinderen ongeveer even vaak als vorig jaar betrokken bij gemeentelijk armoedebeleid: 17% in 2023 en 16% in 2022. Wel mogen kinderen opvallend vaker daadwerkelijk meebeslissen: 38% in 2023 ten opzichte van 13% in 2022.
- **Aantal initiatieven van kinder- en jongerenparticipatie licht gedaald.** In 2023 is het aantal bij ons bekende initiatieven van kinder- en jongerenparticipatie per provincie iets gedaald. De provincies Gelderland, Limburg en Noord-Brabant hebben in 2023 minder initiatieven gehad dan het jaar ervoor. De aantallen komen voort uit gegevens die wij zelf bij verschillende kinder- en jongerenparticipatieprojecten hebben opgevraagd.

BELEIDSBESCHRIJVINGEN

Aanbeveling 17b. Ga door met het verbeteren van maatregelen die deelname van kinderen bevorderen

- **Motie Van der Graaf.** In oktober 2023 is in de Tweede Kamer de motie Van der Graaf aangenomen bij de behandeling van Wetsvoorstel versterking participatie op decentraal niveau. ☞ Dit wil de betrokkenheid van inwoners bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid in Caribisch Nederland versterken. Ook wordt het uitdaagrecht, als specifieke vorm van participatie, wettelijk verankerd. Met het uitdaagrecht kunnen inwoners hun overheid uitdagen om de uitvoering van een taak over te nemen zoals het beheer of onderhoud van een park of buurthuis. Ter uitwerking van deze motie werkt de Nationale Jeugdraad (NJR) met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) aan een handreiking jongerenparticipatie op lokaal niveau.
- **Nationaal Plan Kindergarantie.** Voor zover bekend zijn kinderen niet betrokken bij het vormgeven van beleid en de verdere opvolging van de Kindergarantie.
- **Monitor burgerparticipatie.** Voor zover bekend is de monitor burgerparticipatie nog niet gelanceerd door het ministerie van Binnenlandse Zaken. ☞ Daarin zullen voorbeelden en ervaringen van overheden met het betrekken van inwoners in kaart worden gebracht.

Aanbeveling 17c. Zorg ervoor dat alle jeugdprofessionals regelmatig scholing krijgen

- **Richtlijnen jeugdprofessionals.** In opdracht van het Nederlands Jeugdinstituut werden er richtlijnen ontwikkeld voor jeugdprofessionals, in samenwerking met het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP), de Nederlandse Vereniging van Pedagogen en Onderwijskundigen (NVO), Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk (BPSW) en een vertegenwoordiging van jongeren en ouders.

LAATSTE ONTWIKKELINGEN

Wetsvoorstel Versterking positie ouders en leerlingen in het passend onderwijs. Op 23 april 2024 is het wetsvoorstel Versterking positie ouders en leerlingen in het passend onderwijs door de Tweede Kamer aangenomen. Het regelt dat leerlingen van alle leeftijden hun mening mogen geven over de ondersteuning die zij krijgen en dat de informatie over passend onderwijs en de ondersteuningsmogelijkheden binnen de school en het samenwerkingsverband toegankelijker wordt voor ouders en leerlingen. ☞ Dit hoorrecht is specifiek gericht op leerlingen met een opgesteld ontwikkelingsperspectief en niet op alle leerlingen in het onderwijs. Bij het wetsvoorstel is onder meer een amendement aangenomen over een inspraakmogelijkheid van leerlingen op het ondersteuningsaanbod.

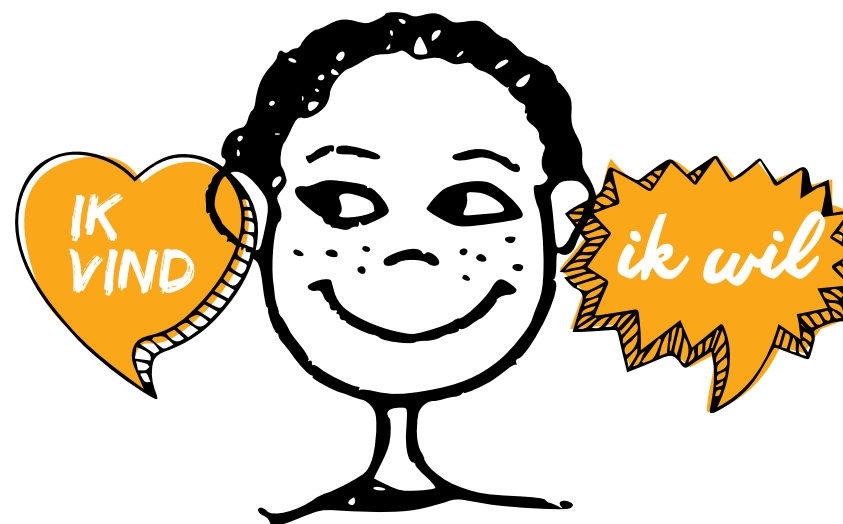
Lancering Nationale Jeugdstrategie. Op 17 mei 2024 is de Nationale Jeugdstrategie gelanceerd. De Nationale Jeugdstrategie is een langetermijnvisie op thema's die voor jongeren tussen de 12 en 29 jaar belangrijk zijn. Er worden ook afspraken in meegenomen over de manier waarop jongeren duurzaam en structureel betrokken worden bij het maken van beleid. [↗](#)

Hoofdpijnenakkoord mei 2024

Afschaffen Maatschappelijke Diensttijd. In het voorlopige akkoord is opgenomen dat de beschikbare overheidsmiddelen voor Maatschappelijke Diensttijd de komende jaren worden verminderd tot nul.

Bezuiniging op subsidie voor participatie en medezeggenschap. In het voorlopige akkoord is opgenomen dat de subsidies voor participatie en medezeggenschap verlaagd worden met 1 miljard euro. Het gaat hierbij om subsidiebudgetten waarvan de effectiviteit en doelmatigheid vaak niet of onvoldoende bewezen zijn. Voorbeelden zijn subsidies voor gezonde leefstijl, inclusiviteit, participatie en medezeggenschap.

Motie hoorrecht. Op 25 juni 2024 is een motie aangenomen in de Tweede Kamer waarin wordt verzocht te onderzoeken hoeveel kinderen onder de 12 jaar op dit moment al worden gehoord en wat de ervaringen hiermee zijn. Hierover moet het ministerie van Justitie en Veiligheid in het najaar de Tweede Kamer informeren. In het onderzoek zal ook het aantal 12+ kinderen dat op dit moment gehoord is, meegenomen worden.

Geweld
tegen kinderen

KINDER
RECHTEN
in beweging

03

DEFINITIE

Wat verstaan we onder geweld tegen kinderen?

Elke vorm van, voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard.

(Artikel 1.1 van de Jeugdwet)

FOCUS

Het bestaan en in werking zijn van beschermingsmaatregelen.

2.440

2019

4.165

2023

**Aantal onderzoeken
door Veilig Thuis over
kindermishandeling**

GEWELD TEGEN KINDEREN

Wat is er in Nederland gebeurd tegen geweld tegen kinderen in het tweede jaar na de laatste aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité?

Data laten zien dat kinderen die geweld meemaken maar beperkt in beeld zijn. Het aantal meldingen en gestarte adviezen over kindermishandeling bij Veilig Thuis is in de afgelopen jaren gestegen. Ook het aantal meldingen over seksueel misbruik van minderjarigen is gestegen. Uit de meest recente prevalentiestudie blijkt dat het aantal meldingen een stuk lager is dan het werkelijk geschatte aantal slachtoffers. Gezinnen lijken vaak lang te moeten wachten op hulp na een melding bij Veilig Thuis, maar een systematische monitoring hiervan ontbreekt. Het is nog niet meetbaar of en hoe vaak er daadwerkelijk wordt ingegrepen bij geconstateerd geweld tegen kinderen en of het geweld daadwerkelijk stopt. Gezien het aantal hermeldingen is het niet aannemelijk dat het geweld altijd stopt.

Verskillende beleidsontwikkelingen moeten ervoor zorgen dat alle gevallen van geweld tegen kinderen daadwerkelijk worden onderzocht. Kinderen die slachtoffer of getuige zijn van geweld moeten onmiddellijke toegang krijgen tot kindvriendelijke, multisectorale behandelingen en brede ondersteuning door een kindgerichte aanpak. Relevante beleidsontwikkelingen zijn onder meer het programma Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming, de inzet op een effectiever en eenvoudiger stelsel voor jeugdbescherming en het Nationaal Actieprogramma Aanpak seksueel grensoverschrijdend

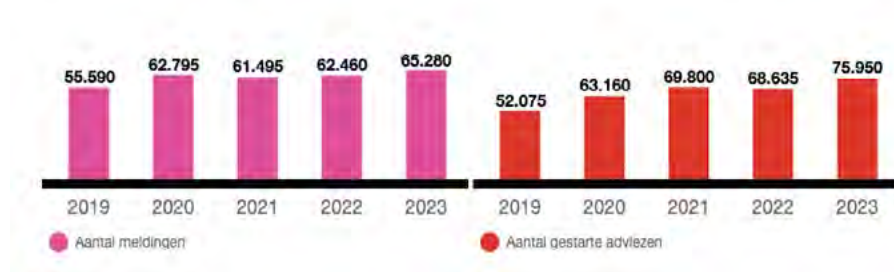
gedrag en seksueel geweld. Daarnaast treedt op 1 juli 2024 de nieuwe Wet seksuele misdrijven in werking, waarin meer vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag strafbaar worden gesteld.

Op de BES-eilanden ontbreekt een goede registratie van geweld tegen kinderen. Diverse ontwikkelingen in Caribisch Nederland dragen bij aan het opzetten van een child protection infrastructuur. De invoering hiervan is echter uitgesteld naar (verwachting) 1 januari 2025.

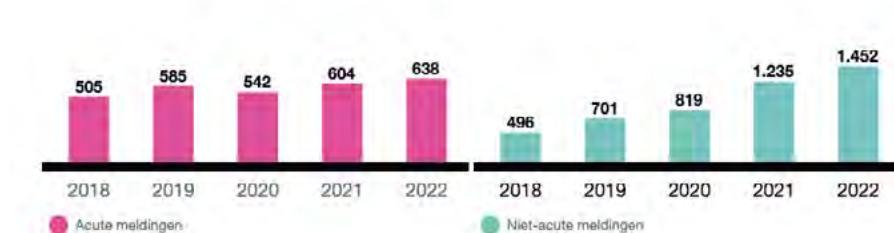
KENGETALLEN

Figuur 1. Totaal aantal meldingen en adviezen kindermishandeling bij Veilig Thuis 2019-2023

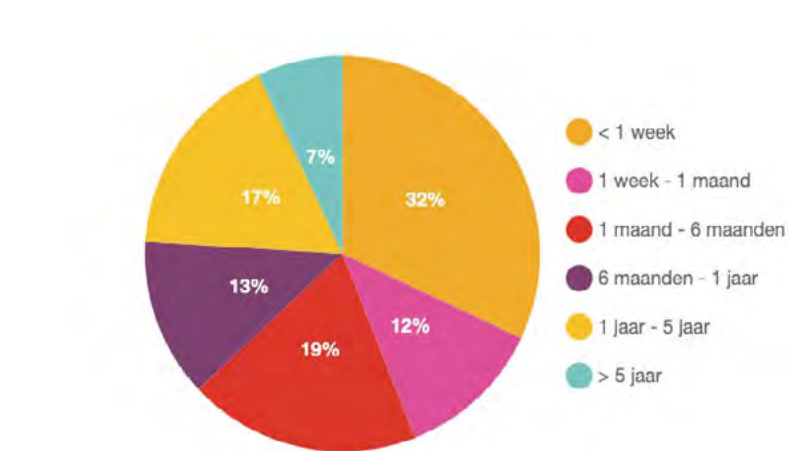
Bron: CBS, Dashboard Veilig Thuis, 'Aard van het geweld'

Figuur 2. Aantal acute en niet-acute meldingen (bij benadering) over seksueel misbruik van minderjarige

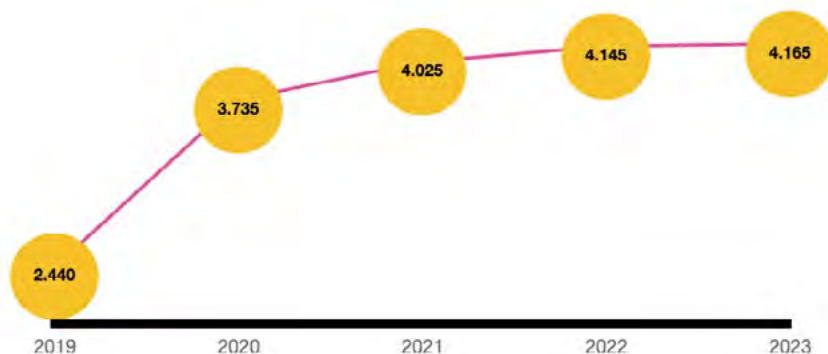
Bron: Monitor seksueel geweld tegen kinderen 2018-2022

Figuur 3. Meldingen van seksueel misbruik bij Veilig Thuis, uitgesplitst naar duur van het geweld 2019-2022

Bron: Monitor seksueel geweld tegen kinderen 2018-2022

Figuur 4. Aantal afgeronde diensten onderzoek door Veilig thuis over kindermishandeling

Bron: CBS, Dashboard Veilig Thuis, 'Aard van het geweld' [↗](#)

Het aantal meldingen bij Veilig Thuis (VT) over kindermishandeling is in 2023 gestegen met 4,5% ten opzichte van 2022. Het aantal adviezen is gestegen met 10,5%. Bijna een derde van de meldingen van seksueel misbruik bij Veilig Thuis in de periode 2019-2022 betrof een geweldsduur van korter dan een week en 24% van de meldingen betrof geweld dat langer dan een jaar duurde.

AANBEVELINGEN VN-KINDERRECHTENCOMITÉ

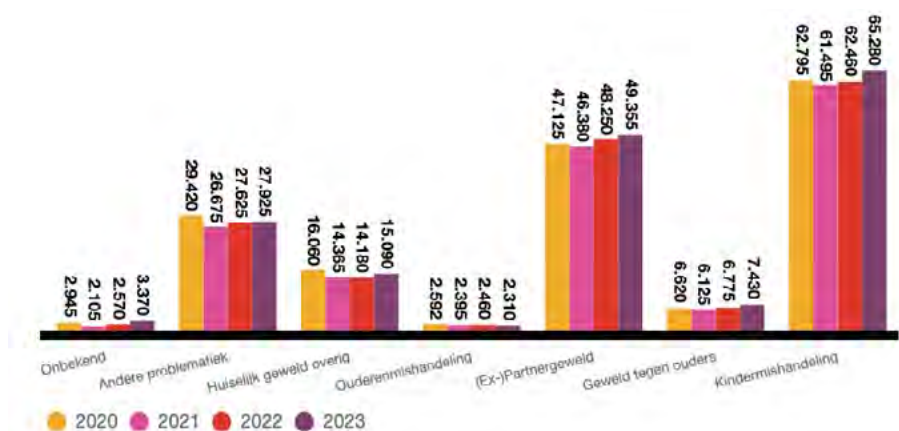
- **22a.** Zorg dat alle gevallen van geweld tegen kinderen daadwerkelijk worden onderzocht en dat er altijd wordt ingegrepen, ook in geval van verwaarlozing en seksueel misbruik, thuis en buitenshuis en in de digitale omgeving, met name in geval van seksuele uitbuiting, online agressie en grooming (online/offline benaderen van kinderen voor seksuele doeleinden).
- **22b.** Neem juridische en administratieve maatregelen voor het opzetten van een infrastructuur om kinderen te beschermen op Bonaire, Saba en Sint Eustatius.
- **22d.** Verbeter maatregelen die ervoor zorgen dat kinderen die slachtoffer of getuige zijn van geweld onmiddellijke toegang hebben tot kindvriendelijke, multisectorale behandelingen en brede ondersteuning, zoals forensische vraaggesprekken en psychologische therapieën, door ervoor te zorgen dat de multidisciplinaire aanpak (MDA++) kindgericht is via de gebruikte methodologie met als doel de secundaire victimisatie van de kinderen te voorkomen.
- **22g.** Zorg dat in de wet het verbod op lijfstraffen in alternatieve zorginstellingen, dagopvang en scholen op Bonaire, Saba en Sint Eustatius expliciet is vastgelegd en verbeter de bewustwordingscampagnes gericht op het bevorderen van positieve, geweldloze en participatieve vormen van opvoeden en straffen waarbij de negatieve gevolgen van lijfstraffen worden benadrukt.

- **22h.** Verbeter de toegang tot behandelprogramma's voor kinderen met seksueel grensoverschrijdend gedrag, onder wie kinderen die een zedenmisdrijf hebben begaan, en zorg ervoor dat deze kinderen passende therapeutische hulp krijgen en gebruik kunnen maken van de maatregelen ter bescherming van kinderen.

CIJFERMATIGE ONTWIKKELINGEN

Aanbeveling 22a. Onderzoek alle gevallen van geweld tegen kinderen

Figuur 5. Aard van het geweld en/of mishandeling van het totaal aantal meldingen bij Veilig Thuis

Bron: CBS, Dashboard Veilig Thuis, 'Aard van het geweld'

In 2023 betrof 32% van alle meldingen bij Veilig Thuis een eerste melding. De overige meldingen waren een hermelding (38%) of een vervolgmelding (29%).

Het aantal meldingen bij Veilig Thuis betreft alleen de gesignaleerde gevallen van kindermishandeling. Dit is niet de daadwerkelijke prevalentie van kindermishandeling. Recente data hierover ontbreken. De meest recente prevalentiestudie kindermishandeling komt uit 2017 en is daarna niet meer uitgevoerd. In dat jaar kregen naar schatting tussen de 90.000 en 127.000 kinderen te maken met een vorm van kindermishandeling. De laatste jaarprevalentie huiselijk geweld bij kinderen tussen de 16 en 18 jaar dateert uit 2022. Uit zelfrapportage blijkt dat 25% van hen slachtoffer was van huiselijk geweld. 30% van de 16- tot 18- jarigen was slachtoffer van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het aantal geschatte slachtoffers van kindermishandeling op basis van de prevalentiestudies is een stuk hoger dan het aantal meldingen.

Er is met de huidige data geen inzicht in mogelijke wachtlijsten bij Veilig Thuis.*

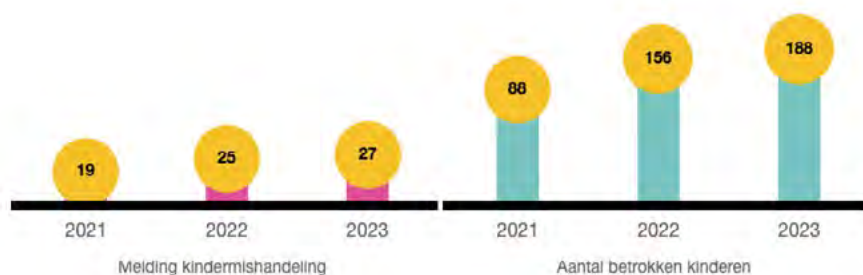
Uit het rapport van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) van 4 december 2023 blijkt dat per maand gemiddeld bij zo'n 4.200

* Cijfers over het aantal kinderen dat op de wachtlijst bij Veilig Thuis staat, wat de gemiddelde wachttijd is, wat het aantal kinderen is dat langer dan vijf dagen moet wachten na een melding bij Veilig Thuis en wat de gemiddelde doorlooptijd in weken is tussen de melding en beëindiging van het onderzoek, ontbreken.

meldingen de veiligheidsbeoordeling te laat klaar is. Geen enkele Veilig Thuis-organisatie lukt het om alle eigen onderzoeken af te ronden binnen de wettelijke termijn van 10 weken. ↗ Een systematische landelijke monitoring van de wachtlijsten ontbreekt.

Het verschil tussen het aantal meldingen enerzijds en het aantal afgeronde diensten onderzoek anderzijds is groot (6% van het aantal meldingen kindermishandeling). Dat komt deels doordat veel meldingen worden overgedragen aan (bestaande) hulpverlening en verdere betrokkenheid van Veilig Thuis daarbij niet nodig is. ↗ Er zijn geen landelijke cijfers bekend over of en hoe er wordt ingegrepen en welk onderzoek of hulp hierbij wordt ingezet.

Figuur 6. Aantal meldingen van kindermishandeling op Bonaire 2021-2023

Bron: Cijfers ontvangen vanuit Akseso, de 1e lijn hulpverlening

Het aantal meldingen betreft alleen de gesignaleerde gevallen van kindermishandeling. Dit is niet de daadwerkelijke prevalentie van kindermishandeling.

Het aantal zorgmeldingen in 2023 waarbij sprake was van huiselijk geweld was in Bonaire 28, in Sint Eustatius 5 en in Saba 1.*

Aanbeveling 22h. Toegang tot behandelprogramma's voor kinderen met seksueel grensoverschrijdend gedrag

Het is onbekend wat het totaal aantal kinderen is dat deelneemt aan behandelprogramma's voor kinderen die seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen.

BELEIDSBESCHRIJVINGEN

Aanbeveling 22b. Infrastructuur om kinderen te beschermen op BES-eilanden

- **Besluit maatschappelijke ondersteuning en bestrijding huiselijk geweld en kindermishandeling BES.** ↗ Op 8 juni 2023 is het ontwerpbesluit maatschappelijke ondersteuning en bestrijding huiselijk geweld en kindermishandeling BES aangeboden aan de Tweede Kamer. Naar verwachting treedt deze op 1 januari 2025 in

* Vanuit 2e lijns jeugdzorg (Jeugdzorg CN)

werking. Regioplan ondersteunt de beschermingscode-plichtige organisaties bij de implementatie van de beschermingscode huiselijk geweld en kindermishandeling (HGKM), o.a. met voorlichting en kennis. Het effect van deze maatregel is op dit moment nog onbekend.

- **Bestuursakkoord Aanpak Huiselijk geweld en Kindermishandeling Caribisch Gebied 2021 – 2024.** De afgelopen periode is gewerkt aan het inrichten van een vaste opvang voor slachtoffers van huiselijk geweld, op St. Eustatius is deze inmiddels operationeel. Met behulp van Kadera hebben Saba en St. Eustatius werkprocessen opgesteld voor zowel de opvang als voor advies- en meldpunten huiselijk geweld en kindermishandeling (AMHK). Ook werd er gewerkt aan de implementatie van een registratiesysteem huiselijk geweld en kindermishandeling (HGKM) dat op alle drie de eilanden gebruikt zal worden. Het akkoord zal in 2024 aflopen.
- **Deskundigheidsbevordering.** Deskundigheidsbevordering vond o.a. plaats op Bonaire in de opleidingen tot pedagogisch medewerker en onderwijsassistent. Ook was er een workshop op St. Eustatius voor de leraren van twee basisscholen. Deze workshop werd in 2023 al actief gevolgd door medewerkers van de dag- en naschoolse opvang. De werkconferentie No mas no more van 31 oktober t/m 2 november 2023 had als doel om professionals werkzaam op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling (HGKM) van de zes Caribische eilanden en Europees Nederland te laten samenwerken, verbinden en kennis te delen. Het thema seksuele opvoeding en seksueel geweld stond centraal.

Aanbeveling 22d. Onmiddellijke toegang van kinderen die slachtoffer of getuige zijn van geweld tot MDA+ +

- **Toekomstscenario.** In juli 2023 is het interbestuurlijk meerjarig programma Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming 2023-2026 opgeleverd. Het beoogde doel is om een brede gezins- en systeemgerichte werkwijze en een effectief stelsel van kind- en gezinsbescherming te realiseren. Vijf regionale veiligheidsteams (RVT)-varianten worden inclusief afwegingskader uitgewerkt. Het RVT moet eraan bijdragen dat specialistische expertise op het gebied van ontwikkelingsbedreiging en veiligheid beschikbaar is om gezinnen te ondersteunen. In januari 2024 heeft de Adviescommissie Rechtsbescherming en Rechtsstatelijkheid, advies uitgebracht over onder andere de RVT's. Ook heeft de commissie advies gegeven over hoe de rechtsbescherming van kinderen en ouders binnen de jeugdhulp en jeugdbescherming verbeterd kan worden. De commissie stelt dat verbeteringen nodig zijn met betrekking tot het recht van kinderen en ouders op goede en tijdige informatie, participatie en ondersteuning.
- **Derde voortgangsrapportage Toekomstscenario.** Het programma Toekomstscenario monitort sinds 1 januari 2023 de ontwikkelingen in de proeftuinen (pilots). In 10 van de 11 proeftuinen krijgen gezinnen hulp. Op 30 september 2023 werden 513 gezinnen ondersteund, waarvan 5% met een gedwongen maatregel en 95% op een andere manier. Op 31 maart 2023 waren dat er nog 273. Er zijn geen data over het aantal kinderen in Nederland dat toegang heeft of zou moeten hebben tot een vorm van multisectorale en specialistische hulp zoals

MDA++. De toegang tot MDA++ is ongelijk verdeeld over regio's. De implementatie naar alle regio's is gaande maar het is nog onbekend hoe hier precies aan gewerkt wordt. De voortgangsrapportage stelt dat de nieuwe werkwijzen in de proeftuinen nog onvoldoende worden ondersteund door wet- en regelgeving en organisatiekaders. In de jaren 2024-2025 wordt binnen het Toekomstscenario gewerkt aan het tot stand komen van werkzame bouwstenen.

- **'Onder één dak'-principe.** Het Barnahus-model is een voorbeeld van multisectorale samenwerking en stelt het kind centraal volgens het 'onder één dak'-principe. Dit principe wordt geïmplementeerd bij Centrum huiselijk geweld en kindermishandeling Filomena en bij Centrum Seksueel Geweld Amsterdam-Amstelland. Op 13 maart 2024 is een motie aangenomen om de mogelijkheden te verkennen van fysieke centra voor seksueel geweld in Nederland, naar voorbeeld van België. Op 6 oktober 2023 reageerde de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen (BNC) op de Europese Richtlijn tot wijziging minimumnormen slachtoffers strafbare feiten. De Europese richtlijn richt zich o.a. op het verbeteren van de gespecialiseerde ondersteuning van kwetsbare slachtoffers, in het bijzonder kinderen. De Europese Commissie stelt een geïntegreerde en multidisciplinaire aanpak voor, waarbij minderjarige slachtoffers op één locatie terecht moeten kunnen voor het doen van aangifte, medisch onderzoek, informatievoorziening en emotionele en psychologische ondersteuning. In de reactie wordt gesteld dat het kabinet voor het integraal inrichten van hulp is, maar vindt dat dit niet per se onder één dak hoeft en dat dit aan de lidstaten zelf is om te bepalen.

- **Hervormingsagenda Jeugd.** Op 16 november 2023 is het implementatieplan Hervormingsagenda Jeugd vastgesteld. Hierin zijn praktische afspraken gemaakt om aan de slag te gaan met de Hervormingsagenda. De Tweede Kamer is op 18 december 2023 door middel van een kamerbrief geïnformeerd over de voortgang van de aanpak voor verbetering van de jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering. Daarin wordt gesteld dat de Hervormingsagenda Jeugd in nauwe afstemming met het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming wordt uitgevoerd.
- **Moties en nieuwe wetten.** Op 27 juni 2023 heeft de Tweede Kamer enkele moties aangenomen om de verbeteringen in de jeugdzorg te versnellen, daar zijn enkele nieuwe wetten uit voortgekomen. In juli 2024 moet de verplichting tot regionale en landelijke inkoop van (hoog) specialistische zorg wettelijk van kracht zijn en moeten gemeenten worden verplicht reële tarieven te betalen voor jeugdzorg. Deze wet beoogt bij te dragen aan betere beschikbaarheid van jeugdzorg voor de meest kwetsbare kinderen en gezinnen. Op 1 januari 2024 is de Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp ingegaan. Vanaf die datum zijn andere voorwaarden gebonden aan de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen in de gesloten jeugdhulp. Op 1 januari 2024 zijn de wijzigingen van het Besluit Jeugdwet en de Regeling Jeugdwet van kracht gegaan. Dit houdt onder andere in dat de instelling een veiligheidsplan vaststelt dat gericht is op het borgen van de fysieke en sociale veiligheid van de jeugdige. Het is onbekend of en hoe de effecten van deze wetswijzigingen worden gemonitord.
- **Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd.** Vanaf 2023 deelt de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) in afstemming met de Inspectie

Justitie en Veiligheid (IJenV) de resultaten van toezicht en signalering binnen de jeugdbeschermingsketen. Dit is het gevolg van de crisis in de jeugdbeschermingsketen. De inspecties maken zich zorgen over de ontwikkelingen in de werkwijze van de gecertificeerde instellingen. In 2024 waren er 1500 kinderen zonder vaste jeugdbeschermer. Vier van de dertien organisaties werken zonder wachtlijst. Bij zeven organisaties staan structureel meer dan 100 kinderen op de wachtlijst. De inspecties stellen dat het ontbreekt aan passende hulp voor de meest kwetsbare kinderen, waardoor problematiek van kinderen verergert. [↗](#)

- **Nationaal Actieprogramma Aanpak seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld.** Op 18 maart 2024 is de Tweede Kamer middels een kamerbrief geïnformeerd over de voortgang van het Nationaal Actieprogramma Aanpak seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld, dat in januari 2023 is gepubliceerd. Er wordt inzicht gegeven in de voortgang op het overkoepelende doel: cultuurverandering en voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld. Er is het afgelopen jaar in samenwerking met veel maatschappelijke organisaties en andere betrokkenen gewerkt aan het voorkomen, signaleren en opvolgen van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld. De maatschappelijke dialoog is op gang gekomen [↗](#)
- **Wet seksuele misdrijven.** Op 19 maart 2024 stemde de Eerste Kamer in met de nieuwe Wet seksuele misdrijven. [↗](#) Met deze nieuwe wet wordt beoogd slachtoffers van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag strafrechtelijk beter te beschermen. Hierin is onder andere het verbod op 'sexchatting' opgenomen, wat

inhoudt dat het als volwassene uitwisselen van seksueel getinte berichten met kinderen tot 16 jaar strafbaar wordt. Ook sexchatting met jongeren van 16 of 17 jaar in een kwetsbare positie wordt strafbaar. De bijzondere verjaringsregeling voor seksuele misdrijven wordt verruimd. Slachtoffers van alle delictsvormen van verkrachting kunnen aanspraak maken op een tegemoetkoming uit het Schadefonds Geweldsmisdrijven. Een strafrechtelijk verbod op kindersekspoppen werd toegevoegd. Het wetsvoorstel seksuele misdrijven moderniseert de strafwetgeving voor seksueel grensoverschrijdend gedrag. De wet ging in op 1 juli 2024.

Aanbeveling 22g. Verbod op lijfstraffen en de bewustwording op BES-eilanden

- **Voorlichting.** Op St. Eustatius vonden in 2022 en 2023 events plaats voor verschillende doelgroepen over het thema huiselijk geweld en kindermishandeling, waaruit o.a. een maandelijkse supportgroep voor mannen is voortgekomen. Op Saba is voor mannen het Best Dad Ever-programma gelanceerd dat vaders aanmoedigt om actief deel te nemen aan de opvoeding van en zorg voor hun kind. In een samenwerking van UNICEF Nederland, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Openbare Lichamen is op de BES-eilanden een kinderrechten programma gestart. Met de publiekscampagne Raising our Future, wordt op alle eilanden doorlopend aandacht gevraagd voor positief ouderschap, o.a. in theatervoorstellingen en mini-documentaires. De campagne wordt mede uitgevoerd en gemonitord door een klankbordgroep op de eilanden.

LAATSTE ONTWIKKELINGEN

Hervormingsagenda. In april 2024 is de deskundigencommissie voor de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 van start gegaan. [↗](#) Deze externe, onafhankelijke commissie volgt de uitvoering van de hervormingsagenda en brengt hierover zwaarwegend advies uit aan het Rijk en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG).

Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. Op 25 april 2024 bracht de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd een rapport naar buiten waarin ze zich grote zorgen maken over jongeren buiten de gesloten jeugdhulp die wel te maken hebben met vrijheidsbeperkende maatregelen, zonder dat hun rechtsbescherming geborgd is. [↗](#) De IGJ en Inspectie Justitie en Veiligheid startten een onderzoek naar de zorg rondom het 10-jarige pleegkind uit Vlaardingen dat in mei 2024 werd opgenomen in het ziekenhuis na ernstige verwondingen. Ondanks meerdere meldingen over het pleeggezin en signalen over mishandeling vanuit het meisje zelf, werd er niet eerder ingegrepen. [↗](#)

Toekomstscenario. Op 24 april 2024 hebben de minister voor Rechtsbescherming en de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport een beleidsreactie gegeven op het advies van de Adviescommissie Rechtsbescherming en Rechtsstatelijkheid. [↗](#) Het toetsen en onafhankelijk advies geven ter voorbereiding op de uitspraak van de kinderrechter over kinderbeschermingsmaatregelen blijft onder Rijksverantwoordelijkheid. De minister en staatssecretaris nemen de

andere aandachtspunten mee in de verdere uitwerking van het Toekomstscenario.

Vierde voortgangsrapportage Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Op 21 juni 2024 is de vierde voortgangsrapportage van het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming naar de Tweede Kamer gestuurd. 753 gezinnen worden nu ondersteund binnen de proeftuinen, het aantal gedwongen maatregelen is laag (5%) en er wordt gewerkt aan een landelijke effectmonitor. De rapportage stelt dat nadere duiding van de cijfers noodzakelijk is. [↗](#)

Onderzoek. In opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft de Universiteit Leiden samen met UNICEF en de Universiteit van Curaçao onderzoek gedaan naar de houding van jongeren, volwassenen en professionals ten opzichte van het gebruik van geweld in relaties (0-meting) en opvoedstijlen op de BES-eilanden. [↗](#)

Versterking veilig onderwijs. Naar verwachting eind 2024 zal het wetsvoorstel Vrij en Veilig onderwijs worden aangeboden, waardoor scholen meer moeten doen om onveilige situaties in beeld te krijgen en te voorkomen. Scholen moeten o.a. een sociaal veiligheidsbeleid uitvoeren, een aanspreekpunt pesten binnen het onderwijsteam beleggen en de jaarlijkse monitor veiligheidsbeleving uitbreiden. Daarnaast moeten scholen onveilige situaties melden bij de Onderwijsinspectie. [↗](#)

Jeugdhulp en jeugdbescherming

**KINDER
RECHTEN**
in beweging

24

DEFINITIE JEUGDHULP

Wat verstaan we onder Jeugdhulp?

- **Ondersteuning van, en hulp en zorg, niet zijnde preventie, aan jongeren en hun ouders bij het verminderen, stabiliseren, behandelen en opheffen van of omgaan met de gevolgen van psychische problemen en stoornissen, psychosociale problemen, gedragsproblemen of een verstandelijke beperking van de jeugdige, of opvoedingsproblemen van ouders;**
- **Het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijk verkeer en van het zelfstandig functioneren van jongeren met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking, een chronisch psychisch probleem of een psychosociaal probleem en die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt;**
- **Het ondersteunen bij of het overnemen van activiteiten op het gebied van de persoonlijke verzorging gericht op het opheffen van een tekort aan zelfredzaamheid bij jongeren met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking of een somatische of psychiatrische aandoening of beperking**
(Artikel 1.1 van de Jeugdwet).

DEFINITIE JEUGDBESCHERMING

Wat verstaan we onder Jeugdbescherming?

→ Een maatregel die de rechter dwingend oplegt wanneer een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan 'onder toezicht gesteld' of 'onder voogdij geplaatst'. [!\[\]\(28b80d80f61867849e61c983ed29916a_img.jpg\)](#)

FOCUS

Makkelijk toegang kunnen krijgen tot hulp zonder er heel lang op te moeten wachten.

18.150

2019

18.190

2023

**Aantal jongeren in
residentiële jeugdhulp**

JEUGDHULP EN JEUGDBESCHERMING

Wat is er in Nederland gebeurd op het gebied van jeugdhulp en jeugdbescherming in het tweede jaar na de laatste aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité?

Data laten zien dat er nog altijd veel kinderen zijn die zich in een kwetsbare positie bevinden en urgent behoefte hebben aan adequate jeugdhulp om daaruit te komen. De jeugdhulp en jeugdbescherming aan kinderen in Nederland staat echter al lange tijd onder druk. Er wordt al jaren veel gepraat over het hervormen van de jeugdzorg, capaciteitsgebrek, wachtlijsten, samenwerking en de kosten van de zorg. Dat was in de periode maart 2023 tot maart 2024 niet anders. Ook in deze periode zijn er vele plannen gemaakt die gericht waren op verbetering van de kwaliteit van jeugdzorg en jeugdbescherming, samenwerking tussen instanties en de afbouw van de gesloten jeugdzorg. Daarmee krijgen de aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité aandacht. Waar de plannen zijn ingegeven door de behoefte aan bezuinigingen, kunnen echter nieuwe problemen ontstaan en de belangen van de kinderen naar de achtergrond verschuiven. Daarbij zien we in het beleid opnieuw veel versnippering, op landelijk, regionaal en lokaal niveau. Er zijn veel plannen en voornemens om de jeugdzorg te verbeteren, waaronder de Hervormingsagenda en het Toekomstscenario.

De data laten een daling van het aantal jongeren in residentiële jeugdhulp zien. Dat geldt ook voor jongeren die pleegzorg ontvangen. Het aantal kinderen op de wachtlijst voor pleegzorg is in 2023 verminderd. Het aantal spoedhuisplaatsingen is verder gedaald. We zien meer initiatieven om de

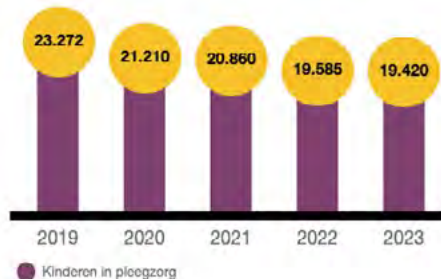
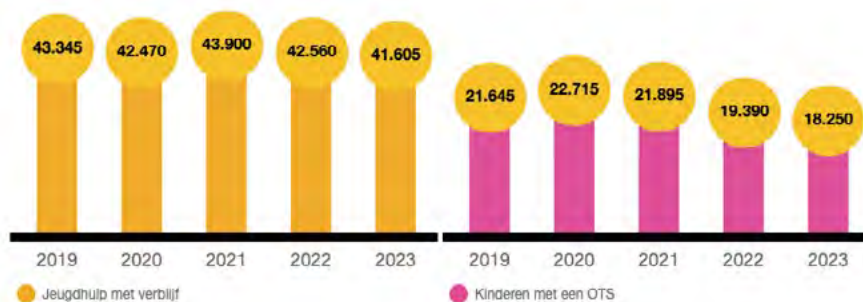
kwaliteit van zorg op Bonaire, Saba en Sint-Eustatius te verbeteren en te monitoren, maar het is nog gefragmenteerd.

Er zijn verschillende onderwerpen waar weinig of geen informatie over bestaat: de zogenaamde 'blinde vlekken' in de gegevens. Zo weten we niet of en wanneer kinderen uit huis geplaatst worden om economische redenen (financiële problematiek). Evenmin is er een centrale registratie van gezinshuizen of van doorverhuizingen van kinderen binnen de residentiële jeugdhulp. Het valt op basis van de beleidsinformatie niet te achterhalen in hoeverre de aanbevelingen van de Evaluatie Jeugdwet 2018 opgevolgd werden. De gemiddelde wachttijd voor geïndiceerde hulp en het aantal kinderen dat in een gesloten instelling op behandeling wacht, is onbekend.

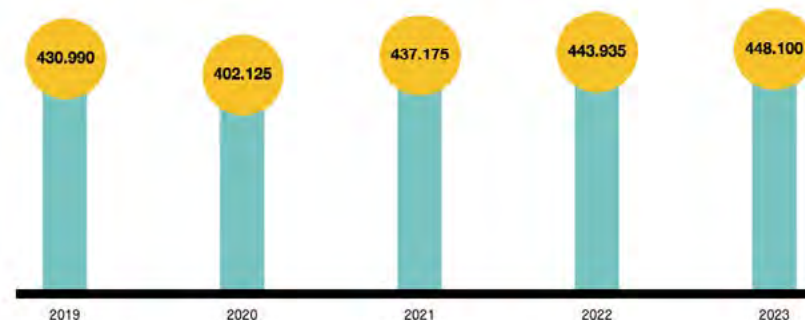
KENGETALLEN

Figuur 1. Jeugdhulp en -bescherming

Bron: CBS, Jeugdhulp 2023 [↗](#), Jeugdbescherming en jeugdreclassering [↗](#) en Factsheet Pleegzorg 2023 (Jeugdzorg Nederland) [↗](#)

Figuur 2. Totaal aantal kinderen met jeugdhulp

Bron: CBS, Jeugdhulp 2023 [↗](#)

In 2023 kreeg 13,5% van alle jongeren tot 18 jaar jeugdhulp, dat waren 448.100 jongeren. Daarnaast ontvingen 16.430 jongeren van 18 tot 23 jaar jeugdhulp. In totaal ging het om 464.530 jongeren, ongeveer 5.000 meer dan in 2022. Er zijn grote verschillen tussen gemeenten in het percentage jongeren dat jeugdzorg krijgt. Een verklaring daarvoor ligt volgens het CBS in de manier waarop de jeugdzorg is georganiseerd en de sociaaleconomische positie per regio.

Bijna 93% van de 464.530 jongeren met jeugdhulp in 2023, ontving alleen jeugdhulp en daarnaast geen andere vorm van jeugdzorg. Van de jongeren met jeugdhulp kreeg ruim 6% naast jeugdhulp ook jeugdbescherming. En 890 jongeren kregen naast jeugdhulp en jeugdbescherming ook jeugdreclassering [↗](#)

Op 31 december 2023 waren er 27.155 lopende jeugdbeschermingsmaatregelen (kinderen tot 18 jaar) en 5.265 jongeren met een jeugdreclasseringsmaatregel. Het aantal jongeren met een reguliere ondertoezichtstelling is in 2023 verder gedaald (-15%) naar 18.250 jongeren op 31 december. Er werden in 2023 minder maatregelen beëindigd dan gestart. ↗

De meeste jongeren ontvingen jeugdhulp zonder verblijf, in 2023 kregen 41.605 jongeren jeugdhulp met enige vorm van uithuisplaatsing, waaronder bijvoorbeeld deeltijdpleegzorg.* In totaal ontvingen 20.405 kinderen pleegzorg, dat is 6,4% minder dan in 2022 ↗

AANBEVELINGEN VN-KINDERRECHTENCOMITÉ

- **24a.** Verbied dat kinderen uit hun gezinssituatie worden weggehaald en geplaatst in alternatieve zorg slechts op basis van de economische situatie van het betreffende gezin, waaronder ook het verblijf van ouders in de daklozenopvang, en zorg ervoor dat kinderen die in zo'n opvang verblijven brede ondersteuning krijgen.**
- **25a.** Zorg voor verdere verbetering van het pleegzorgsysteem en de gezinsvervangende huizen om zo het institutionaliseren van kinderen, met name jonge kinderen, af te bouwen en geef gezinnen voldoende financiële middelen om de zorg binnen het gezin te stimuleren en te ondersteunen.

- **25c.** Onderneem meer gerichte actie om het aantal nooduithuisplaatsingen te verminderen.
- **25d.** Voorkom het veelvuldig doorplaatsen van kinderen in alternatieve zorginstellingen en monitor de kwaliteit van zorg in deze instellingen, waaronder een betere bereikbaarheid van de landelijke Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en vertrouwenspersonen.
- **25g.** Zorg voor regelmatige monitoring en evaluaties van de kwaliteit van zorg in alternatieve zorginstellingen op Bonaire, Saba en Sint Eustatius.
- **25i.** Implementeer de aanbevelingen van de evaluatie uitgevoerd in 2018 van de Jeugdwet, inclusief die inzake hulp aan kinderen in kwetsbare situaties en de toewijzing van financiële middelen aan kinderen die uit hun gezinssituatie zijn weggehaald.

* Bij jeugdhulp met verblijf verblijft de jongere in een pleeggezin, gezinshuis, leef- of behandelgroep, gesloten afdeling, GGZ-instelling of andere locatie waar jeugdhulp geleverd wordt.

** Bij Aanbeveling 24a. gaat het zowel over uithuisplaatsingen van kinderen van door de Toeslagenaffaire gedupeerde ouders, als uithuisplaatsingen van kinderen van dakloze ouders. Hier wordt alleen ingegaan op kinderen van door Toeslagenaffaire gedupeerde ouders, onder het thema Armoede komt dakloosheid aan bod. Onder punt 4 en 5 wordt verder ingegaan op een uithuisplaatsing niet slechts op basis van economische redenen en het noodzakelijkheids criterium

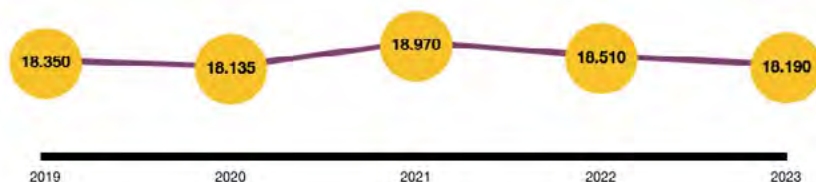
CIJFERMATIGE ONTWIKKELINGEN

Aanbeveling 24a. Uithuisplaatsingen op basis van economische situatie van gezin

In 2023 hadden 9.180 jongeren een door de rechter opgelegde machtiging uithuisplaatsing. Het is niet bekend of hierbij ook economische redenen een rol speelden. Daar bestaan geen data van. Kinderen mogen niet vanwege economische redenen uit huis geplaatst worden.* Voor 3.875 jongeren werd in 2023 een nieuwe machtiging uithuisplaatsing (MUHP) uitgesproken. Van 4.405 jongeren liep de opgelegde MUHP af.*

Aanbeveling 25a. Aantal kinderen in residentiële jeugdhulp, pleegzorg en gezinshuizen

Figuur 3. Aantal jongeren in residentiële jeugdhulp**

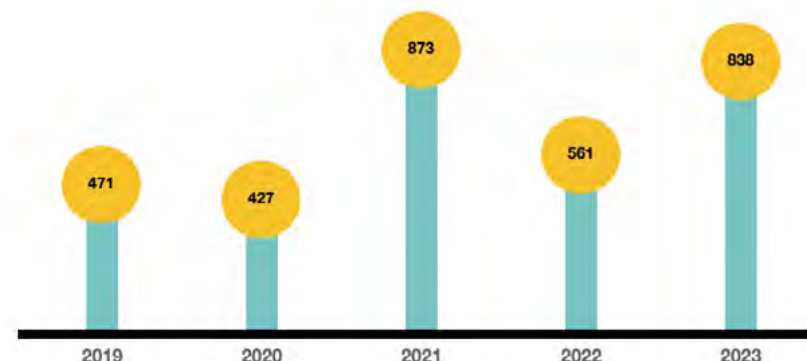

Bron: CBS Jeugdhulp 2023 [↗](#)

Figuur 4 laat zien dat het totaal aantal jongeren in de niet-gesloten residentiële jeugdhulp tussen 2018 en 2023 grotendeels stabiel gebleven is, na een eerdere daling tussen 2017 en 2018.

In 2023 waren er 765 unieke plaatsingen in de gesloten setting van JeugdzorgPlus. [↗](#)

Figuur 4. Aantal kinderen dat op pleegzorg wacht

Bron: Factsheet pleegzorg (2019 – 2023) [↗](#) [↗](#)

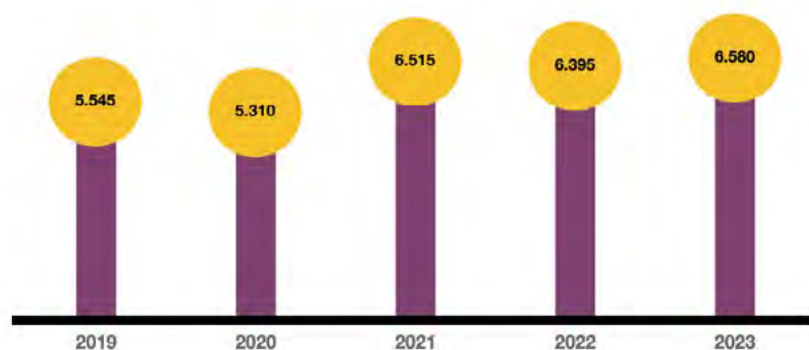
Het aantal kinderen dat pleegzorg kreeg, daalde in 2023 met 6,4% vergeleken met 2022. 20.405 kinderen ontvingen voor korte of lange tijd pleegzorg die geboden werd door 15.197 pleeggezinnen.

* Bron: Ministeriële informatie via uitvraag Kinderrechtencollectief 2023/24

** Verblijf op de accommodatie van de jeugdhulpaanbieder, exclusief gesloten plaatsing, pleegzorg en gezinsgericht verblijf.)

Het aantal minderjarigen dat op de wachtlijst stond voor een plek in de pleegzorg steeg, dat aantal is 49% meer dan in 2022. Op 31 december 2023 wachtten 838 jeugdigen op pleegzorg. [↗](#) Er bestaan geen cijfers over de gemiddelde wachttijd voor pleegzorg. *

Figuur 5. Gezinsgerichtverblijf

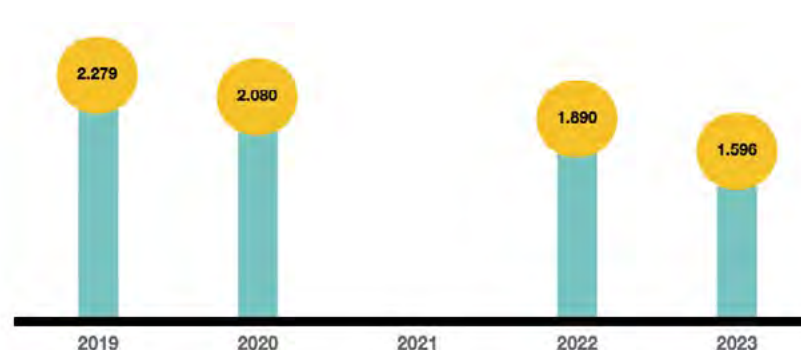
Bron: CBS Jeugdhulp 2023 [↗](#)

Het aantal kinderen in gezinsgericht verblijf (zoals een gezinshuis of zorgboerderij) daalde tussen 2018 en 2020 van 6.165 kinderen naar 5.310 kinderen en steeg in 2021 naar 6.540 kinderen, waarvan er volgens de laatste telling (2023) 3.678 kinderen in gezinshuizen verbleven. Dit cijfer is echter een indicatie, want er is geen centrale registratie van gezinshuizen in Nederland. [↗](#) Ten opzichte van 2021 was er een lichte schommeling: in 2022 was het aantal kinderen in gezinsgericht verblijf 6.395 en in 2023 betrof het 6.580 kinderen, zo laat figuur 6 zien. Het precieze aantal kinderen in gezinshuizen en het

aantal beschikbare gezinshuizen in 2023 is vanwege de ontbrekende centrale registratie onbekend. *

Aanbeveling 25c. Aantal spoeduisplaatsingen

Figuur 6. Aantal spoeduisplaatsingen

Bron: Ministeriële informatie via aanvraag Kinderrechtencollectief 2021 en CBS, Jeugdbescherming en jeugdreclassering 2023 [↗](#)

Figuur 6 laat zien dat het aantal spoeduisplaatsingen van kinderen na een jarenlange stijging, tussen 2019 en 2020 licht is gedaald met een afname van ongeveer 9%. Er zijn geen cijfers beschikbaar over 2021. Met ingang van 2022 ontvangt het CBS van de Gecertificeerde Instellingen ook informatie over de machtigingen uithuisplaatsing (MUHP) die door de rechter zijn opgelegd.

* Bron: Ministeriële informatie via aanvraag Kinderrechtencollectief 2023/24

Van de 9.180 jeugdigen over wie de rechter in 2023 een MUHP heeft uitgesproken, ging het bij 1.595 van hen bij de start van de uithuisplaatsing om een voorlopige ondertoezichtstelling en dus om een spoedmachtiging uithuisplaatsing. Dat is een daling ten opzichte van 2022.*

Aanbeveling 25d. Aantal doorverhuizingen van kinderen binnen de residentiële jeugdhulp

Landelijke cijfers over het aantal doorverhuizingen binnen de residentiële jeugdzorg ontbreken.** [↗](#)

Aanbeveling 25i. Implementeer aanbevelingen evaluatie Jeugdwet

- **Monitor wachttijd gecertificeerde instellingen.** Naar aanleiding van de aangenomen motie Hijink heeft het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) op 1 januari 2024 en 1 april 2024 een monitor uitgevoerd naar de wachttijden bij de gecertificeerde instellingen (GI). De bevindingen van deze monitor staan opgenomen in de Voortgangsbrief Jeugd van 21 juni 2024. [↗](#) Op 1 oktober 2023 kregen 319 kinderen bij de start van een kinderbeschermingsmaatregel niet binnen 5 dagen een jeugdbeschermer toegewezen. Op 1 april 2024 waren dat 518 kinderen, dus de wachttijd bij de start van de jeugdzorg is langer geworden. De gemiddelde wachttijd voor kinderen op deze wachtlijsten bij start was 34 dagen. Daarnaast is sprake van interne wachtlijsten binnen de gecertificeerde instellingen (GI). Dit gaat om kinderen die door langdurige ziekte of personeelsverloop bij

jeugdbeschermers, nog geen nieuwe vaste jeugdbeschermer kregen. Per 1 april 2024 stonden 825 kinderen op een interne wachtlijst en gemiddeld moesten zij 47 dagen wachten. Op 1 oktober 2023 waren dat 1.179 kinderen die gemiddeld 36 dagen moesten wachten. In totaal (zowel de wachtlijst bij de start als de interne wachtlijst) wachtten op 1 april 2024, 1.343 kinderen langer dan 5 dagen op een jeugdbeschermer. Op 1 oktober 2023 waren dat 1.498 kinderen. Dat betekent een daling van het aantal kinderen dat langer dan 5 dagen wacht op een jeugdbeschermer. [↗](#)

- **Wachttijd voor geïndiceerde jeugdhulp.** Over de gemiddelde wachttijd voor geïndiceerde jeugdhulp zijn geen cijfers beschikbaar. Er zijn evenmin cijfers beschikbaar over het aantal kinderen dat in de gesloten jeugdhulp (JeugdzorgPlus) op een behandeling wacht en hoe lang zij moeten wachten.***
- **Gesloten jeugdhulp.** De capaciteit van de gesloten jeugdhulp in 2023 is gedaald. Begin 2023 waren er 609 plaatsen in de JeugdzorgPlus en aan het eind van het jaar 581. Het aantal jongeren in de gesloten jeugdzorg daalde van 503 naar 495. [↗](#)

* Bron: Ministeriële informatie via uitvraag Kinderrechtencollectief 2021 en CBS (Jeugdbescherming en Jeugdreclassering 2023)

** Het Vergeten Kind heeft in 2022 een steekproefonderzoek uitgevoerd onder 118 uithuisgeplaatste kinderen. Van de 118 kinderen in de steekproef heeft driekwart op meerdere plekken gewoond sinds de uithuisplaatsing: gemiddeld maakten ze vier doorplaatsingen mee en woonden ze dus na hun uithuisplaatsing op vijf verschillende plekken.

*** Bron: Ministeriële informatie via uitvraag Kinderrechtencollectief 2023/24

BELEIDSBESCHRIJVINGEN

Aanbeveling 24a. Totaal aantal uithuisplaatsingen uitgesplitst naar economische versus niet economische redenen

- **Voortgangsbrief uithuisplaatsingen kinderopvangtoeslagaffaire.** In de Voortgangsbrief uithuisplaatsingen kinderopvangtoeslagaffaire van 5 juni 2023 deed het ministerie van Veiligheid en Justitie verslag van de extra ondersteuning die wordt geboden aan gedupeerde ouders van de toeslagenaffaire met uithuisgeplaatste kinderen. Zoals de herziening van de uithuisplaatsing, het Ondersteuningsteam en de gratis rechtsbijstand voor gedupeerde ouders, waarvan 44 ouders gebruik hebben gemaakt op peildatum 28 april 2023. [↗](#)
- **Ondersteuningsteam.** In de Voorjaarsnota 2023 zijn middelen vrijgemaakt voor voortzetting van het Ondersteuningsteam. [↗](#) In de voortgangsrapportages van het Ondersteuningsteam (OT) werd financiële problematiek als één van de meest voorkomende redenen voor uithuisplaatsing genoemd, vaak in combinatie met andere problemen. [↗](#) [↗](#) De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd onderzocht of het falen van de overheid in de kinderopvangtoeslagaffaire doorwerkt in de jeugdbescherming. Minister Weerwind zei verbeteringen toe naar aanleiding van het onderzoeksrapport van september 2023. [↗](#) [↗](#)
- **Kindregeling.** In november 2022 kwam de Kindregeling die doorliep in 2023. Dit is een herstelregeling die kinderen van door de toeslagenaffaire gedupeerde ouders recht geeft op een geldbedrag,

brede hulp en ondersteuning. De Kindregeling is onderdeel van de Wet hersteloperatie toeslagen. [↗](#)

Aanbeveling 25c. Meer actie om spoeduisplaatsingen te verminderen

- **Evaluatie Richtlijn Uithuisplaatsing en terugplaatsing.** In januari 2023 is de Richtlijn Uithuisplaatsing en terugplaatsing gepubliceerd, met een groter accent op terugplaatsing in vergelijking met de vorige versie van de richtlijn. [↗](#) Voor zover ten tijde van het schrijven van deze analyse bekend, heeft er nog geen evaluatie plaatsgevonden van de werking van de richtlijn.
- **Tijdelijke beleidsregel pilot kosteloze rechtsbijstand.** Vanaf 28 september 2023 geldt de Tijdelijke beleidsregel pilot kosteloze rechtsbijstand met betrekking tot (spoed)uithuisplaatsing. [↗](#)

Aanbeveling 25g. Monitoring en evaluaties van de kwaliteit van zorg in zorginstellingen op BES-eilanden

Er zijn in 2023 verschillende (inspectie)rapporten verschenen en er zijn afspraken gemaakt om de kwaliteit van jeugdzorg op de BES-eilanden te verbeteren.

- **Inspectierapport Pleegzorg.** Op 11 mei 2023 verscheen het inspectierapport Pleegzorg over de kwaliteit van de pleegzorg bij Zorg en Jeugd Caribisch Nederland (ZJCN). [↗](#) Het eindoordeel van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd luidt dat de kwaliteit van de uitvoering van de pleegzorg door ZJCN matig is.

- **Bestuurlijke afspraken jeugdzorg Caribisch Nederland.** In juni 2023 zijn afspraken gemaakt tussen het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de openbare lichamen van de BES-eilanden om de jeugdzorg op de eilanden te verbeteren. De afspraken moeten de basis gaan vormen voor de uitwerking van een juridische regeling voor jeugdzorg op de BES-eilanden. Er worden ook afspraken gemaakt over de verantwoordelijkheidsverdeling tussen Zorg en Jeugd Caribisch Nederland, openbare lichamen en het Rijk.
- **Inspectierapport Stichting Project.** Op 19 maart 2024 verscheen de rapportage van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) over de kwaliteit van de zorg bij de residentiële voorziening Stichting Project Orthopedagogisch centrum op Bonaire. Stichting Project stond vanaf 21 februari 2023 onder verscherpt toezicht van de inspectie. Eind 2023 voerde IGJ een hertoetsing uit. IGJ beoordeelde de kwaliteit van de uitvoering van de jeugdzorg door Stichting Project nog steeds als matig, maar wel voldoende verbeterd. De jongeren die ten tijde van de hertoetsing bij Stichting Project verbleven, krijgen passende zorg die aansluit bij hun ontwikkeling.
- **Inspectierapport Voogdijraad.** Op 28 maart 2024 verscheen een rapportage van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd over de Voogdijraad Caribisch Nederland. Het onderzoek van de inspectie richtte zich op de wachtlijsten van de Voogdijraad. De inspectie concludeerde dat de kwaliteit van de uitvoering van de aan de Voogdijraad opgedragen taken, matig is. De wachtlijst voor de behandeling van verzoeken bij de Voogdijraad is in 2023 aanzienlijk opgelopen ten opzichte van 2022, als gevolg van capaciteitsproblemen. Op Bonaire heeft Zorg en Jeugd Caribisch

Nederland (ZJCN) een gemiddelde wachttijd van 5 maanden. Gedurende die periode onderhoudt ZJCN wekelijks contact om de veiligheid van de minderjarige te bespreken. Er worden veiligheidsafspraken met het gezin gemaakt. Gezinnen waar een maatregel is opgelegd (ondertoezichtsstelling, voorlopige ondertoezichtsstelling of jeugdreclassering) komen niet op de wachtlijst. Dat geldt ook voor gezinnen met een hoog veiligheidsrisico of situaties waarbij een minderjarige tijdelijk ergens anders wordt geplaatst. Op St. Eustatius heeft ZJCN geen wachtlijst. De Voogdijraad heeft daar wel een wachttijd voor gezag- en omgangszaken, maar deze is bijna opgelost. Acute zaken worden onmiddellijk opgepakt. Over Saba is geen informatie gedeeld. *

Aanbeveling 25i. Implementeer aanbevelingen van de evaluatie van de Jeugdwet

- **Wachtlijsten Raad voor de Kinderbescherming.** De wachtlijsten bij de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) worden aangepakt. In de Kamerbrief van het ministerie van Veiligheid en Justitie van 5 juni 2023 gaf de minister van Rechtsbescherming een reactie op het rapport Wachten is kwetsbaar. Het rapport van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) gaat over de wachtlijsten bij de Raad voor de Kinderbescherming. De minister bevestigde de constatering van IGJ dat er een stelselprobleem ten grondslag ligt aan de wachtlijsten, dat de RvdK niet zelfstandig kan oplossen. De minister

* Bron: Ministeriële uitvraag Kinderrechtencollectief voor Kinderrechten in Beweging 2023/24

sluit zich aan bij de aanbevelingen om de aanpak van de wachtlijsten de volle aandacht te geven, met onder meer de inzet van een flexteam, extra vestigingsmanagers en een stabiele bezetting. Daarnaast wil hij maatregelen om het zicht op de veiligheid van het wachtende kind te vergroten, onder meer door betere ketenafspraken (RvdK, VNG, zorg- en juridische instanties). De minister zal de Tweede Kamer op de hoogte houden middels periodieke voortgangsrapportages. [↗](#)

- **Hervormingsagenda Jeugd.** De Hervormingsagenda Jeugd bevat afspraken over een fundamentele verbetering van de jeugdzorg. [↗](#) In 2023 is de Hervormingsagenda ondertekend (19 juni 2023), een voortgangsbrief is naar de Tweede Kamer gestuurd (20 juni 2023) en er is een implementatieplan vastgesteld (november 2023). [↗](#) Een tweede voortgangsbrief Jeugd is in december 2023 naar de Kamer gestuurd. [↗](#)
- **Stand van de Jeugdzorg 2023.** Op 20 juni 2023 publiceerde de Jeugdautoriteit de Stand van de Jeugdzorg en stelt hierin dat de beschikbaarheid van het jeugdzorgaanbod in gevaar komt door personeelstekorten, de stijgende kosten en het toenemende gebruik van jeugdzorg. [↗](#)
- **Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming.** Het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming krijgt steeds meer vorm. [↗](#) [↗](#) Het Toekomstscenario werd in maart 2021 vastgesteld en schetst op hoofdlijnen hoe de kind- en gezinsbescherming er over 5 tot 10 jaar (2026-2031) uit zou kunnen zien. Op 20 juni 2023 verscheen de tweede voortgangsrapportage. Er zijn 11 proeftuinen waar professionals, managers en bestuurders van lokale teams, Raad

voor de Kinderbescherming, gecertificeerde instellingen en Veilig Thuis ervaring opdoen met het werken volgens het Toekomstscenario. [↗](#)

- **Lokale (wijk)teams.** Lokale (wijk)teams moeten verbeteren om adequate jeugdzorg te bieden. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd voerde toezicht uit bij lokale teams in 16 gemeenten en rapporteerde hierover op 20 juni 2023. Om van lokale (wijk)teams het fundament te maken voor een hervormde jeugdzorg en jeugdbescherming is op een aantal punten verbetering nodig. Zoals het (alleen) spreken met jeugdigen, methodisch werken en het voldoen aan wettelijke normen. [↗](#)
- **Compensatie slachtoffers geweld in de jeugdzorg.** Slachtoffers van geweld in de jeugdzorg ontvingen compensatie via het Schadefonds Geweldsmisdrijven. In 2022 en 2023 kregen, 22.409 slachtoffers van geweld in de jeugdzorg in totaal 111,5 miljoen euro aan schadevergoedingen uitgekeerd. Dat blijkt uit cijfers van het Schadefonds Geweldsmisdrijven. De compensatieregeling is ingesteld naar aanleiding van onderzoek door Commissie-De Winter naar geweld in de Nederlandse jeugdzorg in de periode 1945 tot 2019. [↗](#)
- **Kinderen uit de knel.** In het advies Kinderen uit de knel van juni 2023 benadrukt de Raad van Volksgezondheid en Samenleving dat het welzijn en de belangen van kinderen beter geborgd moeten worden. Bijvoorbeeld met aandacht voor kinderrechten en een kinderrechtentoets. [↗](#) Staatssecretaris Van Ooijen laat in zijn brief van 25 september 2023 aan de Tweede Kamer weten geen wettelijke regeling te willen voor de inzet van een steunfiguur voor jongeren die te maken hebben met de jeugdzorg. [↗](#)

- **JeugdzorgPlus.** De JeugdzorgPlus wordt in hoog tempo om- en afgebouwd. Het aantal kinderen en jongeren in de gesloten jeugdhulp wordt snel minder. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) startte in mei 2023 met toezicht op de ombouw van de JeugdzorgPlus. In juli 2023 verschenen de eerste bevindingen van het toezicht in het rapport *Weinig goede alternatieven voor JeugdzorgPlus*, stevige regie nodig. Er zijn zorgen over jongeren die niet in JeugdzorgPlus-instellingen verblijven, er moet duidelijkheid komen over het voortbestaan van JeugdzorgPlus-instellingen en er is verbetering nodig in JeugdzorgPlus-voorzieningen. Geconcludeerd werd dat er nog weinig goede alternatieven zijn en stevige regie nodig is. [↗](#)
- **Beschikbaarheid jeugdzorg.** De Afdeling advisering van de Raad van State heeft op 6 december 2023 advies gegeven over het wetsvoorstel voor verbetering van de beschikbaarheid van de jeugdzorg. [↗](#)
- **Wetswijziging Jeugdwet.** Op 17 mei 2023 kwam er een wetswijziging van de Jeugdwet in verband met het versterken van de rechtspositie van jeugdigen die opgenomen worden in een gesloten accommodatie. De wet is 1 januari 2024 in werking getreden.
- **Zeer Intensieve Kortdurende Observatie en Stabilisatie-afdelingen.** Als reactie op het rapport *Eenzaam gesloten van ervaringsdeskundige Jason* in maart 2024 start de Inspectie Gezondheid en Jeugd een onderzoek naar Zeer Intensieve Kortdurende Observatie en Stabilisatie-afdelingen. [↗](#)
- **Signalen jeugdzorg.** Er wordt werk gemaakt van zorgelijke signalen in de jeugdzorg. [↗](#) De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) en de Inspectie Justitie en Veiligheid (IJenV) constateren in hun rapport van

april 2024 dat er in januari 2024 nog altijd 1.500 kinderen zonder vaste jeugdbeschermer waren. Uit de monitoringscijfers 2023 van de gecertificeerde instellingen blijkt dat het slechts 4 van de 13 instellingen lukt om zonder wacht- of doorstroomlijst te werken.

- **Uitgaven jeugdhulp.** Het kabinet zet in 2024 de plannen van de Hervormingsagenda Jeugd door en maakt daar 1,45 miljard euro voor beschikbaar. Daarnaast gaat er 3 miljoen euro naar de aanpak van de wachttijden in de jeugdzorg. Voor de af- en ombouw van de huidige grootschalige residentiële jeugdhulp maakt het kabinet 70 miljoen euro vrij. Tegelijkertijd moeten de maatregelen uit de Hervormingsagenda geld gaan besparen. In 2024 moet die besparing 374 miljoen euro zijn. [↗](#)

LAATSTE ONTWIKKELINGEN

Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd. Begin april 2024 is de deskundigencommissie voor de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 gestart. Deze externe, onafhankelijke commissie volgt de uitvoering van de Hervormingsagenda en brengt hierover zwaarwegend advies uit aan het Rijk en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Het eerste advies van de commissie is een tussentijdse evaluatie van de uitvoering van de Hervormingsagenda begin 2025. [↗](#)

Bezuinigingen jeugdzorg. In de Voorjaarsnota van 15 april 2024 werd de geplande bezuiniging op jeugdzorg geschrapt. [↗](#) In het

regeerakkoord van september 2024 is de jaarlijkse bezuiniging van 500 miljoen euro definitief geschrapt, evenals het voornemen om een eigen bijdrage voor jeugdzorg in te voeren. ↗

Samenwerkingsverband GGZ CAS-BES. Op 15 april 2024 werd tijdens de Koninkrijksconferentie Zorg met Recht – Recht op Zorg op Curaçao, het samenwerkingsverband tussen verschillende aanbieders van geestelijke gezondheidszorg in het Caribisch deel van het koninkrijk versterkt. ↗

Inspectierapport ZIKOS-afdelingen. Uit het rapport van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) van 18 april 2024 bleek dat de zorg voor kinderen met zeer complexe psychiatrische problemen op de Zeer Intensieve Kortdurende Observatie en Stabilisatie (ZIKOS) -afdelingen tekortschiet. De ZIKOS- afdelingen moeten definitief gesloten worden. Het inspectierapport volgde op het onderzoek Eenzaam opgesloten (12 maart 2024) van ervaringsdeskundige Jason, waarin getuigenissen van kinderen zijn opgenomen. ↗

Beleidsreactie op advies Kinderen en ouders met recht goed beschermd. Voormalig minister voor Rechtsbescherming Weerwind en staatssecretaris Van Ooijen (Volksgezondheid, Welzijn en Sport) gaven op 24 april 2024 in een brief aan de Tweede Kamer hun beleidsreactie op het advies Kinderen en ouders met recht goed beschermd. Dit advies kwam van de onafhankelijke Adviescommissie Rechtsbescherming en Rechtsstatelijkheid. ↗

Wetsvoorstel Wet verbetering beschikbaarheid jeugdzorg. Het wetsvoorstel Wet verbetering beschikbaarheid jeugdzorg is op 25 april 2024 ingediend bij de Tweede Kamer en op 26 juni 2024 vond schriftelijk overleg plaats. In het wetsvoorstel worden gemeenten verplicht om regionaal samen te werken bij de inkoop van specialistische jeugdzorg. ↗

Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Uit de begroting van Justitie en Veiligheid blijkt dat er na 2025 geen middelen meer zijn voor het Toekomstscenario. In de laatste voortgangsrapportage over het Toekomstscenario (mei 2024) staat dat besluitvorming over de voorkeursvariant voor het Regionaal Veiligheidsteam in september zou plaatsvinden. En in de voortgangsbrief van eind juni 2024 staat dat de Kamer in het najaar zou worden geïnformeerd over het besluit. ↗ Tot op heden is er nog geen keuze gemaakt voor een voorkeursvariant.

Voortgangsbrief Jeugd. De voortgangsbrief Jeugd van 21 juni 2024 is een reactie op het advies van de Raad van Volksgezondheid en Samenleving. ↗ In de voortgangsbrief Jeugd worden de vorderingen in de jeugdzorg uiteengezet. De brief stelt dat de afgelopen jaren hard is gewerkt aan het verminderen van problemen zoals lange wachttijden, uithuisplaatsingen en het hoge aantal kinderen in gesloten jeugdzorg. Daarnaast worden stappen ondernomen om residentiële jeugdhulp zoveel mogelijk te voorkomen en te transformeren naar kleinschaligere,

* Bron: Brief Kinderombudsman 21 juni 2024: input tbv schriftelijk overleg over Wetsvoorstel verbetering beschikbaarheid jeugdzorg, van 26 juni 2024.

lokaal georganiseerde zorg. Verder is er aandacht voor een vereenvoudigde en gezinsgerichte kind- en gezinsbescherming, die wachttijden vermindert en rechtsbescherming verbetert.

Reële prijzen Jeugdwet. De Algemene Maatregel van Bestuur reële prijzen Jeugdwet trad op 1 juli 2024 in werking en stelt nieuwe regels voor de plicht tot het vaststellen van reële prijzen voor jeugdzorg. [↗](#)

Mentaal
welzijn

KINDER
RECHTEN
in beweging

25

DEFINITIE

Wat verstaan we onder mentaal welzijn?

Mentaal welzijn gaat over de manier waarop je je verhoudt tot jezelf en tot anderen en hoe je omgaat met de uitdagingen in het dagelijks leven. Tegelijkertijd gaat het ook over hoe jij en anderen in de samenleving dit ervaren. [↗](#)

FOCUS
Preventie.

16.6%

JONGENS

36.8%

MEISJES

Percentage jongeren
met psychische klachten
in 2023

MENTAAL WELZIJN

Wat is er in Nederland gebeurd om het mentaal welzijn van kinderen te verbeteren in het tweede jaar na de laatste aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité?

Het versterken van mentaal welzijn van kinderen en jongeren staat hoog op de agenda van de landelijke en lokale overheid. De meeste maatregelen die tussen maart 2023 en maart 2024 van kracht waren, zijn al eerder ingezet en lopen nog een paar jaar door. In 2023 is daar de Hervormingsagenda Jeugd bij gekomen. De focus van de beleidsmaatregelen ligt op een brede, integrale, preventieve aanpak om het mentaal welzijn van kinderen en jongeren te bevorderen. Er is ingezet op preventie van depressie en suïcide. Binnen de meeste GGZ-regio's spannen verwijzers, aanbieders en financiers zich ook in om de wachttijden te verkorten.

Sinds 2021/2022 zijn er weinig tot geen veranderingen in de levenstevredenheid, het emotioneel welbevinden en de ervaren psychische klachten van jongeren. Wel ervaren jongeren sinds 2021 meer stress, onder andere door school en huiswerk. Met name meisjes ervaren meer stress door school. De omvang van zelfgerapporteerde ernstige psychische aandoeningen onder jongeren is iets gedaald. Ook waren er in 2023 iets minder jongeren die door zelfdoding om het leven kwamen dan in 2022. Het aantal kinderen en jongeren dat jeugdhulp krijgt is gestegen tussen 2022 en 2023.

De beschikbare landelijke cijfers geven geen compleet beeld van het mentaal welzijn van kinderen en jongeren in Nederland. Cijfers over het mentaal welzijn van kinderen, met name kinderen jonger dan 10 jaar, ontbreken. Mentaal welzijn wordt niet jaarlijks gemonitord. Data zijn versnipperd en nog onvoldoende geharmoniseerd. Cijfers over de omvang van de gespecialiseerde jeugd-GGZ en de bestaande wachtlijsten vormen een blinde vlek. Daardoor is er geen zicht op kinderen die vanwege ernstige, complexe of vaak terugkerende psychische problemen extra zorg en steun nodig hebben. Mede door het gebrek aan jaarlijkse landelijke cijfers over mentaal welzijn is een tussentijdse evaluatie van het effect van de beleidsontwikkelingen in relatie tot de aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité nog niet mogelijk.

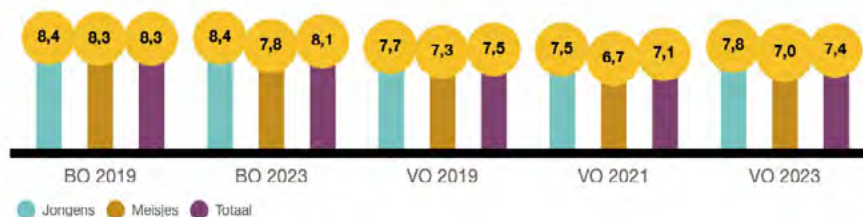

KENGETALLEN

De belangrijkste landelijke onderzoeken naar het mentaal welzijn van kinderen en jongeren zijn het HBSC-onderzoek (elke 4 jaar), het Peilstationonderzoek (elke 4 jaar gepubliceerd in de Scholierenmonitor) en de Gezondheidsmonitor Jeugd (elke 2 jaar). Het Peilstationonderzoek en het HBSC-onderzoek wisselen elkaar om de twee jaar af. [↗](#) [↗](#) [↗](#)

Onderstaande cijfers hebben alleen betrekking op de Nederlandse situatie. Er zijn geen cijfers over mentaal welzijn in Caribisch Nederland.

Figuur 1. Cijfer levenstevredenheid BO (groep 7 en 8) en VO 2021 (12-16 jaar)

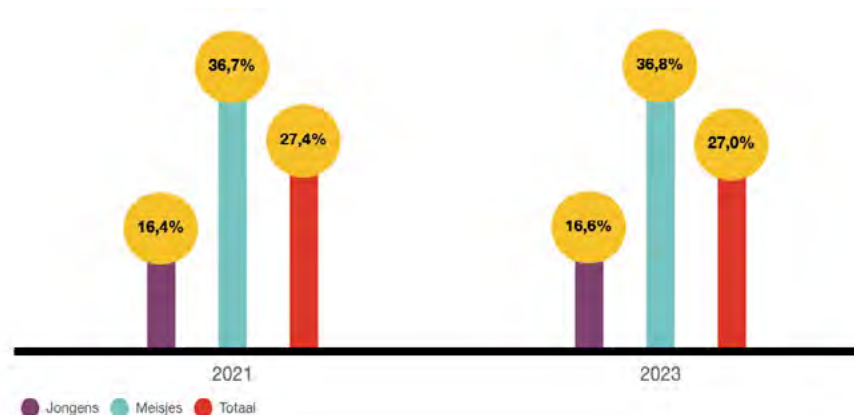

Bron: HBSC-monitor 2021 [↗](#) en Scholierenmonitor 2024 [↗](#)

In 2023 gaven leerlingen in het basisonderwijs (groep 7 en 8) hun leven gemiddeld een 8,1. Dat is iets lager dan in 2019 (8,3). Scholieren in het voortgezet onderwijs (12-16 jaar) gaven in 2023 hun leven gemiddeld een 7,4. Dat is iets hoger dan in 2021 (7,1), maar iets lager dan in 2017 (7,6).

Figuur 2. Percentage jongeren met psychische klachten

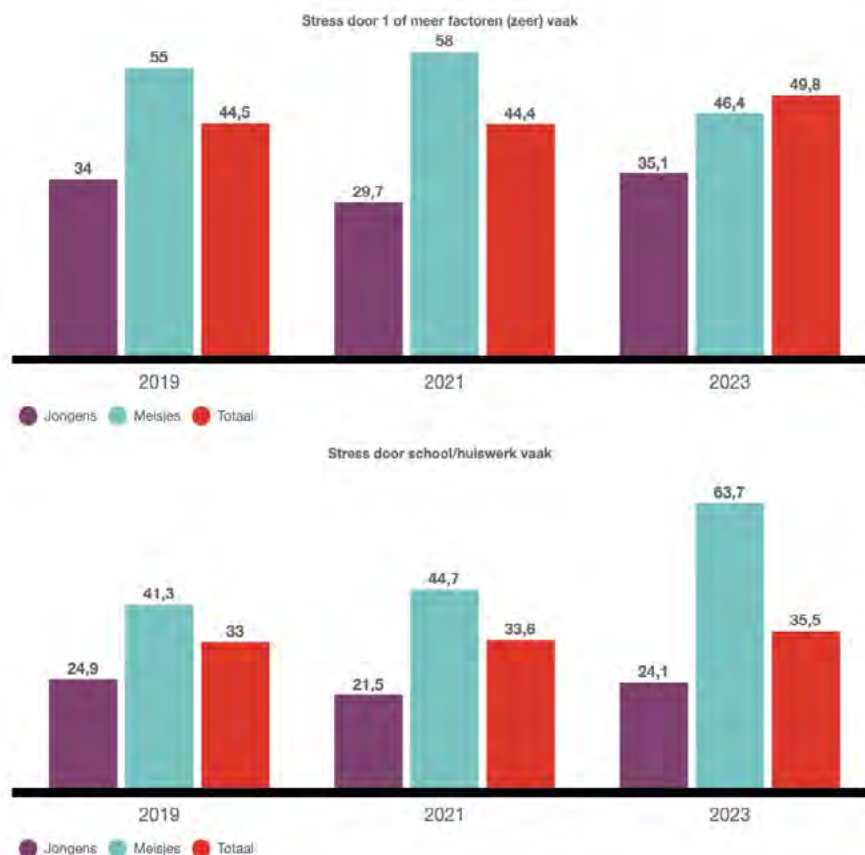
Het percentage jongeren uit het tweede en vierde leerjaar van het voortgezet onderwijs dat psychische klachten heeft op basis van de Mental Health Inventory 5 (MHI-5).

Bron: RIVM, Gezondheidsmonitor Jeugd 2021 [↗](#) en 2023 [↗](#)

Emotioneel welbevinden wordt om de vier jaar gemeten. De meest recente cijfers zijn van 2021. Toen rapporteerde 16% van de leerlingen in het basisonderwijs een laag niveau van emotioneel welbevinden (gevoelens van angst, somberheid en piekeren). Bij leerlingen in het voortgezet onderwijs was dit 32%. De Gezondheidsmonitor Jeugd geeft wel recentere (2-jaarlijkse) cijfers, maar alleen voor het voortgezet onderwijs. In 2023 had 27% van de jongeren in klas 2 en 4 (zelfgerapporteerde) psychische klachten. De HBSC-studie van 2021 heeft emotioneel welbevinden op een andere manier gemeten dan in 2017.

Figuur 3. Stress en prestatiedruk 2019-2023

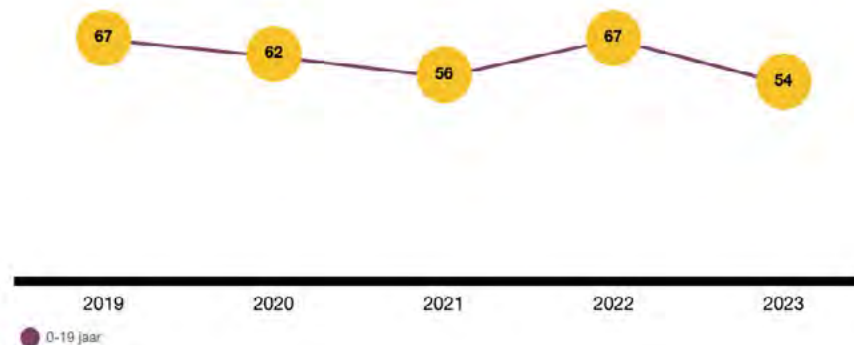

Bron: RIVM, Gezondheidsmonitor Jeugd 2019 [↗](#), 2021 [↗](#) en 2023 [↗](#)

Het aandeel jongeren dat zich vaak tot zeer vaak getrest voelt is in 2023 gestegen naar 50% (44% in 2021). Meer meisjes (46%) dan jongens

(35%) voelden zich gestrest. Het aandeel jongeren dat zich gestrest voelt door school of huiswerk is licht gestegen, van 34% in 2021 naar 36% in 2023. Met name bij meisjes steeg dit percentage opvallend: van 45% in 2021 naar 64% in 2023. [↗](#) [↗](#) [↗](#)

Figuur 4. Aantal zelfdodingen onder kinderen (tot 19 jaar)

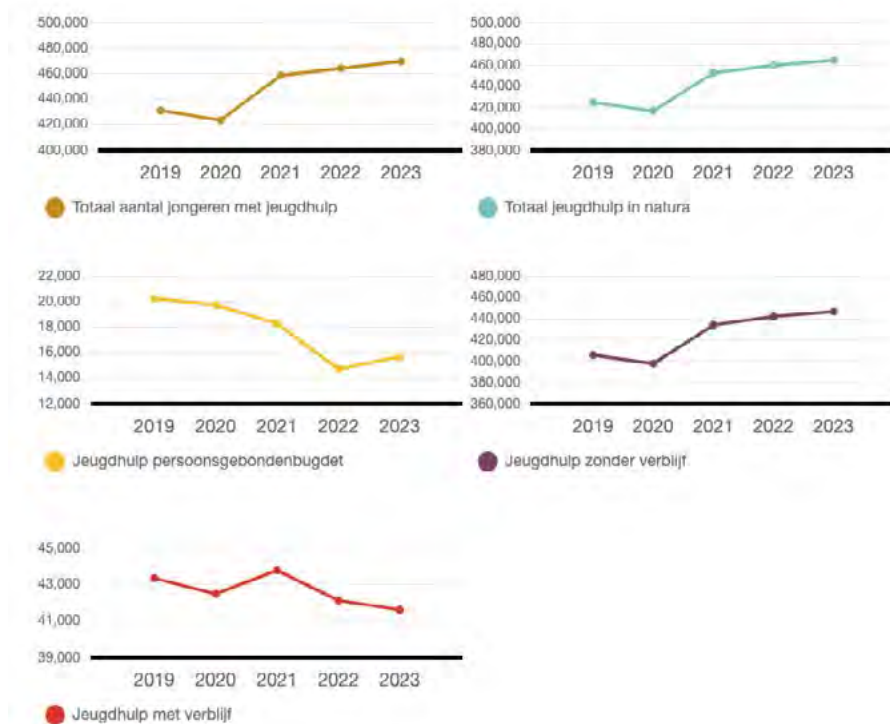

Bronnen: NJI, Cijfers over zelfdoding [↗](#) (met cijfers van CBS, Zelfdodingen, 1970-2023) [↗](#) en RIVM, Gezondheidsmonitor Jeugd 2023 [↗](#)

In 2023 pleegden 54 kinderen in de leeftijd van 10 tot 20 jaar zelfmoord: 36 jongens en 18 meisjes. Zelfdoding komt dus bijna twee keer zo veel voor onder jongens dan meisjes. [↗](#) Dat zijn 2,7 zelfdodingen per 100 duizend kinderen in de leeftijd van 10 tot 20 jaar. Dat aantal is lager dan het aantal zelfdodingen in 2022, toen het om 67 kinderen ging (3,4 zelfdodingen per 100 duizend kinderen van 10 tot 20 jaar). Over de jaren heen is het aantal zelfdodingen redelijk stabiel.

Figuur 5. Aantal jongeren (0-22 jaar) met jeugdhulp naar financieringsvorm*

De term jeugdhulp omvat alle vormen van hulp en ondersteuning van licht ambulant tot en met intensieve, zeer gespecialiseerde zorg in een al dan niet gesloten setting. De jeugd-GGZ valt hier ook onder. ↗

Bron: CBS, Kerncijfers over jeugdzorg 2023 ↗

De meeste kinderen ontvangen jeugdhulp in natura. Dat betreft hulp die direct aan de jeugdhulpverlener wordt vergoed door de gemeente. In 2023 kregen bijna 465 duizend kinderen jeugdhulp in natura.

Sinds 2015 neemt het aantal kinderen met jeugdhulp toe. Ook tussen 2022 en 2023 is dit aantal gestegen. Het aantal kinderen met jeugdhulp zonder verblijf is sinds 2022 iets toegenomen, het aantal kinderen met verblijf is iets lager dan in voorgaande jaren.

* Jeugdhulp: Hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet. Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en/of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders. Als de jongere overnacht bij de jeugdhulpinstelling, het pleeggezin of het gezinshuis, is er sprake van jeugdhulp met verblijf. Jeugdhulp in natura: Hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet, en in natura door de zorgaanbieder is geleverd. PGB gefinancierde hulp en zorg valt hier dus buiten. Leeftijd: Personen tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode gebruik gemaakt hebben van jeugdzorg of jeugdhulp. In uitzonderlijke gevallen wordt de hulp of zorg voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar.

AANBEVELINGEN VN-KINDERRECHTENCOMITÉ

- **29a.** Verbeter de geestelijke gezondheidszorg en -programma's voor kinderen, waaronder de toekenning van genoeg personeel en technische en financiële middelen voor preventieve maatregelen in het kader van het jeugdzorgprogramma, de ontwikkeling van therapeutische geestelijke gezondheidszorg binnen gemeenschappen en voldoende gekwalificeerde medische professionals, zoals kinderpsychologen en -psychiaters, zodat kinderen tijdig de noodzakelijk geestelijke gezondheidszorg krijgen.
- **29b.** Investeer in de aanpak van de onderliggende oorzaken van zelfdoding en de slechte geestelijke gezondheid van kinderen en zorg ervoor dat de ideeën van kinderen worden meegenomen bij de ontwikkeling van behandelmethodes bedoeld voor kinderen.

CIJFERMATIGE ONTWIKKELINGEN

Aanbeveling 29a. Verbeter de geestelijke gezondheidszorg voor kinderen

- **Aantal kinderen in de jeugd-GGZ.** Sinds 2015 is de verantwoordelijkheid voor de jeugdzorg, waaronder jeugd-GGZ, overgedragen aan de gemeenten. Sindsdien zijn er geen landelijk

gegevens meer verschenen over jeugd in de generalistische basis-GGZ (lichte tot matige psychische problemen) en specialistische jeugd-ggz (ernstige, complexe of vaker terugkerende klachten). Wel zijn er landelijke gegevens over jeugdhulp in brede zin. Dit omvat alle vormen van hulp en ondersteuning: opvoedvragen, opvoedhulp, jeugd-lvb en jeugd-GGZ. De hulp kan variëren van licht ambulant tot en met intensieve, zeer gespecialiseerde zorg in een al dan niet gesloten setting. ↗ Sinds 2015 nam het aantal kinderen en jongeren (0 t/m 22 jaar) met jeugdhulp toe. Ook tussen 2022 en 2023 is dit aantal gestegen, van 464 duizend naar ruim 469 duizend. Het aantal kinderen met jeugdhulp zonder verblijf is iets toegenomen sinds 2022, het aantal kinderen met verblijf is iets lager dan in voorgaande jaren. Uit de algemene kerncijfers over jeugdzorg kan niet worden opgemaakt hoeveel kinderen tot 18 jaar jeugd-GGZ ontvangen of daarvoor op de wachtlijst staan. Evenmin is bekend wat de gemiddelde wachttijd bij de jeugd-GGZ is en hoe de situatie is in de gesloten zorg. ↗ De cijfers van wachtlijsten zijn niet uitgesplitst naar leeftijd en vormen dus een blinde vlek. In het kader van de Hervormingsagenda Jeugd is een coördinerende werkgroep data en monitoring gestart. Doel is een betere monitoring van het jeugdstelsel, waaronder het mentaal welzijn van kinderen.

Aanbeveling 29b. Aanpak determinanten van ernstige psychische problemen

Er zijn geen cijfers bekend die de aanpak van de oorzaken van ernstige psychische problemen (waaronder zelfdoding) weergeven. Wel zijn er cijfers over ontwikkelingen in de omvang van ernstige psychische problemen (waaronder zelfdoding).

- **Zelfdoding.** In 2023 heeft 20% van de jongeren in het voortgezet onderwijs in de afgelopen 12 maanden een enkele keer tot vaak serieus overwogen een einde te maken aan zijn/haar leven. ☞ Dit is nauwelijks gewijzigd ten opzichte van 21% in 2021. ☞
- **Zelfgerapporteerde depressie.** De meest recente cijfers van zelfgerapporteerde depressie gaan over 2022. Toen gaf ruim 6% van de jongeren van 12 tot 18 jaar aan minstens zes maanden een depressie te hebben gehad in dat jaar. ☞ Dat is iets lager dan 7% in 2021.
- **Ernstige psychische aandoening of verstandelijke beperking.** In 2023 had 4% van de jongeren in klas 2 en 4 van het voortgezet onderwijs langer dan 3 maanden een zelfgerapporteerde ernstige psychische aandoening of verstandelijke beperking. ☞ Dit is lager dan in 2021, toen 9% van deze jongeren een zelfgerapporteerde ernstige psychische aandoening had.
- **Gediagnosticeerde depressie.** Er bestaan geen recente cijfers over het aantal kinderen en jongeren met een gediagnosticeerde depressieve stoornis. Wel zijn cijfers over stemmingsstoornissen bekend bij de huisarts, de meest recente cijfers dateren uit 2021. In dat jaar stonden er per 1.000 personen in de huisartspraktijk 0,1 jongens en 0,2 meisjes (leeftijd 10-14 jaar) met een stemmingsstoornis geregistreerd. ☞ Bij jongeren in de leeftijd 15-19 jaar is vaker een stemmingsstoornis geregistreerd, namelijk bij 7,4 jongens en 19,2 meisjes per 1.000 personen. ☞

De cijfers hebben alleen betrekking op de Nederlandse situatie. Voor Caribisch Nederland zijn geen cijfers beschikbaar.

BELEIDSBESCHRIJVINGEN

Aanbeveling 29a. Verbeter de geestelijke gezondheidszorg voor kinderen

- **Maatregelen wachttijden GGZ.** In november 2021 is in 28 van de 31 GGZ-regio's een transfermechanisme opgezet. Daarmee spannen verwijzers, aanbieders en financiers zich in om de wachttijden in de GGZ te verkorten. ☞ In het kader van regionale doorzettingsmacht zijn afspraken gemaakt over het opschalingsmodel en cliëntondersteuning. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) en de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) deden in 2022 een vervolgronde bij negen regio's met lange wachttijden. Zij spraken met een brede vertegenwoordiging van de regionale taskforces wachttijden over de vorderingen, de belemmeringen en de resultaten. Hun aanbevelingen schreven zij in maart 2023 in een rapportbrief aan het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). ☞ De aanbevelingen betreffen onder meer: zorg voor beter zicht op mensen met ernstige psychiatrische problemen, herverdeel cliënten die op de wachtlijst staan en betrek het sociaal domein.
- **Kabinetsaanpak Mentale gezondheid.** In april 2023 ging de staatssecretaris van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport met jongeren in gesprek over oorzaken van het ervaren van eenzaamheid, prestatiedruk en geluksdruk in het voortgezet onderwijs. ☞

- **Mentale gezondheid: van ons allemaal.** Op 20 december 2023 kwam de eerste voortgangsrapportage aanpak Mentale gezondheid: van ons allemaal uit. [↗](#) Dit programma is in juni 2022 gestart met specifieke aandacht voor onder andere jongeren. In de rapportage wordt de voortgang op vijf actielijnen getoond. Scholen, sportverenigingen, LAKS en jongeren van onder andere NJR en MIND Us werken hier actief aan mee.
- **Hervormingsagenda Jeugd.** De Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 bevat een groot pakket afspraken om de jeugdzorg te verbeteren en financieel houdbaar te maken. [↗](#) Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport maakt jaarlijks 9 miljoen euro vrij om structureel te investeren in de landelijke kwaliteit en effectiviteit van jeugdhulp. Er komt o.a. een aanpassing van de Jeugdwet, gemeenten worden gestimuleerd om de beschikbaarheid en continuïteit van zorg beter te organiseren en er wordt ingezet op versterking van wijkteams. Het netwerk Kwaliteit en Blijvend Leren werkt aan een duurzame cultuur waarin professionals blijven leren en ontwikkelen, zodat de jeugdhulp een fijne sector is om in te (blijven) werken.
- **Nationaal Programma Onderwijs.** Vanuit het Nationaal Programma Onderwijs (2021-2025) kunnen scholen aandacht besteden aan mentale gezondheid. Uit de voortgangsbrief van november 2023 bleek dat 53% van de scholen in het primair onderwijs, 88% in het voortgezet onderwijs en 67% in het (voortgezet) speciaal onderwijs in schooljaar 2022-2023 interventies heeft gericht op het welbevinden van scholieren. [↗](#)
- **Gezond en Actief Leven Akkoord.** Het Gezond en Actief Leven

Akkoord (GALA) zet in op mentale weerbaarheid en gezondheid voor iedereen. Voor gemeenten is sinds september 2023 de GALA-roadmap Gezond Leven beschikbaar. [↗](#) Deze geeft weer voor welke concrete opgaven gemeenten staan. Voor kinderen gaat het daarbij met name om verbetering van het bereiken, signaleren, doorverwijzen en ondersteunen van kwetsbare gezinnen voor en tijdens de zwangerschap en na de geboorte. Dit gebeurt vanuit verbinding met het programma Kansrijke Start. Het RIVM monitort de ontwikkelingen rond het GALA. [↗](#)

- **Overige programma's.** In 2023 waren er diverse andere landelijke programma's zoals Kansrijke Start, Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO), Gezonde Kinderopvang en Gezonde School, die o.a. inzetten op het stimuleren van de mentale gezondheid van kinderen. [↗](#)
- **Motie Synhaeve.** In januari 2024 kwam de motie Synhaeve met de vraag om de effectiviteit van methodes voor mentale weerbaarheid van jongeren te laten vaststellen. Onder andere door in gesprek te gaan met het Nederlands Jeugdinstituut (Nji). [↗](#)

Aanbeveling 29b. Aanpak determinanten van ernstige psychische problemen

- **Jongerenpanel Mentale Gezondheid.** In april 2022 is het Jongerenpanel Mentale Gezondheid opgericht, voortvloeiend uit een samenwerking tussen het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de Nationale Jeugdraad (NJR). [↗](#) Dit panel bestaat uit 20 jongeren tussen de 17 en 25 jaar die meedenken over preventiebeleid rondom de mentale gezondheid van jongeren. Het

jongerenpanel heeft in 2023 regelmatig overlegd met VWS en werd geraadpleegd voor verschillende plannen. Zo was het panel onder andere betrokken bij de invulling van de kabinetsaanpak Mentale gezondheid.

- **Meerjarenprogramma Depressiepreventie.** Het Meerjarenprogramma Depressiepreventie loopt sinds 2017 en heeft als doel dat er in 2030 30% minder mensen zijn met een depressie dan in 2017. Het programma zet onder andere in op de ontwikkeling van een ketenaanpak voor jongeren, voor kwetsbare moeders die net een kindje hebben gekregen en mantelzorgers, waaronder ook jongeren. De meest recente voortgangsupdate is van december 2023. [↗](#) De ketenaanpak voor jongeren wordt in 2024 verder ontwikkeld. De ketenaanpak mantelzorgers is in 2023 gepubliceerd. [↗](#) Sinds 2018 loopt de meerjarencampagne Hey, het is oké voor jongeren van 16-25 jaar. [↗](#) Doel is om het praten over mentale gezondheid en psychische klachten te normaliseren.
- **Landelijke Agenda Suïcidepreventie.** In april 2023 kwam de voortgangsrapportage Derde Landelijke Agenda suïcidepreventie uit. [↗](#) De Derde Landelijke Agenda Suïcidepreventie (2021- 2025) is één van de pijlers van het landelijk preventiebeleid op het gebied van suïcide. [↗](#) Doelstellingen met betrekking tot jongeren zijn onder meer: durven en leren praten over suïcide, professionals opleiden, bijscholen en toerusten, suïcidepreventie in het onderwijs verstevigen, tijdig herkennen van suïcidaal gedrag en drempelloze toegang tot hulp voor jongeren. De agenda is ondertekend door 45 organisaties, waaronder de ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Onderwijs Cultuur en Wetenschap en Justitie en

Veiligheid. Het ministerie van VWS heeft voor vijf jaar een bedrag van 24 miljoen euro ter beschikking gesteld aan Stichting 113 Zelfmoordpreventie, die de uitvoering van de Landelijke Agenda Suïcidepreventie coördineert. [↗](#)

- **Mentale gevolgen aardbevingen Groningen.** In april 2023 heeft het ministerie van Economische Zaken en Klimaat afgesproken dat er voor het aardbevingsgebied in Groningen een sociale agenda komt. Bovendien komt er voor 30 jaar lang geld beschikbaar voor gemeenten om te investeren in de emotionele ontwikkeling van kinderen in het aardbevingsgebied. [↗](#)

LAATSTE ONTWIKKELINGEN

Mentale gezondheid van jongeren en studenten. In opdracht van de commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft het Verwey-Jonker Instituut op 4 april 2024 een systematisch overzicht gegeven van trends in de ontwikkeling van de mentale gezondheid van jongeren en studenten. [↗](#) Ook de verschillen tussen subgroepen en factoren die van invloed zijn op de mentale gezondheid komen aan bod. Er is een factsheet gemaakt van trends en verklarende factoren. [↗](#) Het blijkt dat de mentale gezondheid van tieners en jongvolwassenen verslechtert, meer dan bij volwassenen. Van verslechtering is vooral sprake sinds de coronaperiode. Meisjes en jonge vrouwen hebben een minder goede mentale gezondheid dan jongens en jonge mannen.

Kabinetsreactie. Op 23 april 2024 stuurde het kabinet een reactie op het onderzoeksrapport Mentale gezondheid van jongeren en studenten in Nederland. De brief benadrukt de urgentie en aandacht voor het welzijn van jongeren bij zowel de Kamer als het kabinet. [↗](#)

Overzicht landelijke initiatieven inzake het mentale welzijn van jongeren. Op 11 juni 2024 gaf de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport een overzicht van initiatieven die zijn aangesloten bij de aanpak Mentale Gezondheid: van ons allemaal! [↗](#)

Armoede onder kinderen

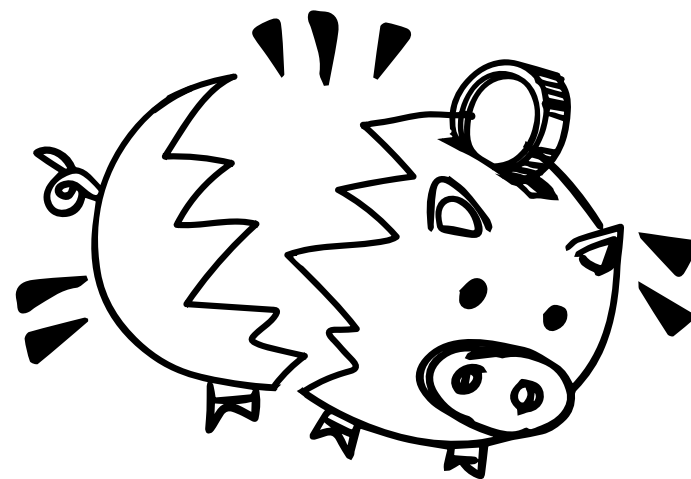
**KINDER
RECHTEN**
in beweging

06

DEFINITIE

Wat verstaan we onder armoede?

Gedurende langere tijd niet de middelen hebben om te kunnen beschikken over goederen en voorzieningen die in een samenleving als minimaal noodzakelijk gelden; over onvoldoende middelen beschikken om een bepaald minimaal consumptieniveau te kunnen bereiken. ↗ ↗

FOCUS

Kinderen die leven in kortdurende of langdurige armoede, in Nederland en op de BES-eilanden.

2022

5.2%

Kinderen in
huishoudens met
laag inkomen

2.2%

Kinderen in huishoudens
met langdurig
laag inkomen

12.4%

Kinderen in
eenoudergezinnen
met laag inkomen

5%

Kinderen in
eenoudergezinnen met
langdurig laag inkomen

Percentage kinderen
met risico op armoede

ARMOEDE

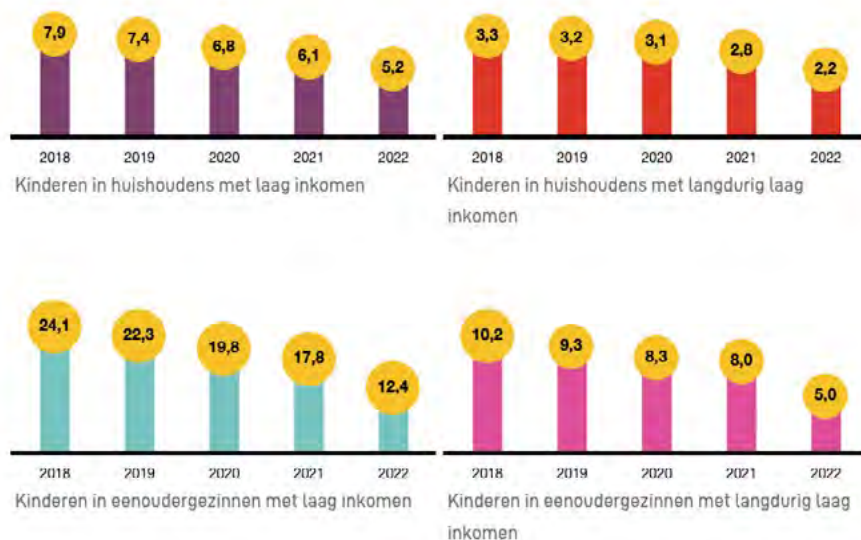
Wat is er in Nederland gebeurd op het gebied van armoede in het tweede jaar na de laatste aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité?

Het thema armoede had prioriteit in het vorige kabinet, toch is de doelstelling van het halveren van armoede in 2025 niet gehaald. Het kabinet trok structureel twee miljard euro uit voor mensen met een inkomen rond het minimumloon. Het advies van de Commissie sociaal minimum was echter een investering van zes miljard euro. Andere maatregelen waren niet structureel van aard en leidden bij het ophouden van de regelingen weer tot een stijging van het aantal kinderen in armoede. Bovendien verschilt het per gemeente welke subsidies er zijn en welke voorwaarden daarvoor gelden. Zo kan het voorkomen dat eenzelfde gezin in gemeente X meer ondersteuning krijgt dan in gemeente Y. Daarnaast zijn er specifieke groepen kinderen die extra aandacht behoeven, zoals kinderen die (langdurig) opgroeien in een huishouden met een laag inkomen, eenoudergezinnen of bijstandsgezinnen, en gezinnen waarvan één of beide ouders, of het kind zelf in het buitenland zijn geboren. Er is onduidelijkheid rondom de armoedesituatie van kinderen op de BES-eilanden. Minimumloon, uitkeringen en kinderbijslag op de BES-eilanden werden verhoogd. Het is onduidelijk hoe invulling wordt gegeven aan onderzoek naar het effect van armoedebestrijdingsmaatregelen.

KENGETALLEN

Figuur 1. Percentage alleen minderjarige kinderen met een risico op armoede

Bron: CBS Statline, Laag en langdurig laag inkomen van personen: huishoudenskenmerken [↗](#) en Laag en langdurig laag inkomen van personen: persoonskenmerken [↗](#)

Specifieke groepen kinderen hebben een verhoogd risico om in armoede op te groeien. Dit zijn kinderen die (langdurig) opgroeien in een huishouden met een laag inkomen,* in eenoudergezinnen of bijstandsgesinnen. [↗](#)

In 2022 (voorlopige cijfers) groeiden ongeveer 164.700 minderjarige kinderen (5,2% van alle minderjarige kinderen) op in een huishouden met een laag inkomen. Ongeveer 67.200 kinderen (2,2%) leefden langer dan 4 jaar in een gezin met een laag inkomen. 52.700 kinderen (12,4%) groeiden op in een eenoudergezin met een laag inkomen. Circa 19.500 kinderen groeiden op in eenoudergezinnen met een langdurig laag inkomen.

Bij de huishoudens met een overdrachtsinkomen – merendeels een bijstandsuitkering – daalde het aantal minderjarige kinderen met risico op armoede van bijna 133 duizend in 2021 naar iets meer dan 100 duizend in 2022. De sterke daling bij de overdrachtsinkomens houdt verband met de tijdelijke energietoeslagen die in 2022 aan de beleidsmatige minima zijn uitgekeerd. [↗](#) Dat betekent dat wanneer de energietoeslagen stoppen, de daling bij de overdrachtsinkomens zal worden tenietgedaan.

Van de kinderen die in Nederland zijn geboren en van wie de ouders ook in Nederland zijn geboren liep 2,5% in 2022 risico op armoede. In Nederland geboren kinderen met één of beide ouders geboren in het buitenland, oftewel de tweede generatie kinderen, liepen aanmerkelijk

* Om te bepalen of een huishouden een laag inkomen heeft, rekent CBS het besteedbaar inkomen van een huishouden (exclusief gebonden overdrachten zoals huursubsidie/huurtoeslag) om tot het gestandaardiseerde inkomen. Vervolgens wordt dit gestandaardiseerde inkomen (met het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie) herleid naar het prijspeil in het meest recente verslagjaar. In 2019 bedroeg de lage-inkomensgrens 9.250 euro. [↗](#)

meer risico (10,8%). Onder kinderen die zelf in het buitenland zijn geboren, was het armoederisico verreweg het grootst (18,9%). ↗

Het kabinet Rutte-4 wilde een halvering van het aantal kinderen dat opgroeit in armoede in 2025 (t.o.v. 2015). In 2015 groeide 9,1% van het aantal kinderen in armoede op. Het doel voor 2025 is dus minder dan 4,6% van het aantal kinderen. ↗ In april 2024 stelde minister Schouten dat dit doel niet zal worden behaald. ↗

Op de BES-eilanden zijn weinig data beschikbaar van kinderen in armoede. In 2018 had 33% van de huishoudens op Bonaire, 35% op Sint Eustatius en 36% op Saba een inkomen dat 75% of minder bedroeg dan het geschatte gemiddelde budget dat noodzakelijk is voor de basale uitgaven (de ondergrens van het referentiebudget). ↗ De maandelijkse tekorten variëren van tientallen dollars per maand bij een alleenstaande met minimumloon en huursubsidie tot meer dan 3.000 dollar bij gezinnen met twee kinderen met minimumloon die zijn aangewezen op particuliere huur zonder subsidie. De inkomenssituatie van naar schatting 11 tot 18% van de inwoners in Caribisch Nederland volstaat niet om in de minimaal noodzakelijke kosten van levensonderhoud te voorzien. ↗

AANBEVELINGEN VAN HET VN-KINDERRECHTENCOMITE

- **33a.** Verbeter het beleid zodat alle kinderen in de afzonderlijke landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden een toereikende levensstandaard hebben. Dit kan onder andere door het vergroten van sociale steun aan lage inkomensgezinnen met kinderen, het vereenvoudigen van aanvraagprocedures voor financiële steun, het verbeteren van het gezinstoeslagensysteem in alle departementen, het ontwikkelen van maatregelen om dakloosheid te voorkomen en meer geld voor het toeslagensysteem op Aruba, Curaçao en Sint Maarten.
- **33b.** Verbeter maatregelen om gezinnen in nood te voorzien van passende sociale huurwoningen voor langere tijd en andere vormen van ondersteuning om zo dakloosheid te verminderen en de toegang tot goede woningen voor kinderen te garanderen.
- **33c.** Zorg voor een geïntegreerde en ontwikkelingsgerichte aanpak van armoede onder kinderen, met speciale aandacht voor kinderen in achtergestelde gezinssituaties, onder wie kinderen in eenouderhuishoudens, kinderen in gezinnen die moeten rondkomen van een uitkering, migrantenkinderen, kinderen zonder legale verblijfsstatus en kinderen die in een opvanglocatie verblijven.
- **33d.** Doe onderzoek naar de impact van armoedebestrijdingsmaatregelen, inclusief de negatieve invloed op het waarmaken van andere rechten, met als doel ervoor te zorgen dat deze maatregelen veelomvattend zijn en een kinderrechtenbenadering hebben.

CIJFERMATIGE ONTWIKKELINGEN

Aanbeveling 33b. Goede woningen voor kinderen

In het afgelopen decennium steeg de totale woningvoorraad jaarlijks. In 2012 waren er ruim 7.3 miljoen woningen en in 2023 ruim 8 miljoen. Er zijn de afgelopen 10 jaar zowel koop- als huurwoningen bijgekomen, maar het aandeel sociale huurwoningen daalde met 3% (46 duizend woningen) van ruim 37% in 2012 naar nog geen 34% in 2021. Het aandeel huurwoningen in de vrije sector verdubbelde juist in het afgelopen decennium. ☞ Er is geen informatie van de overheid over huisuitzettingen wegens betalingsachterstanden.

In 2015 wezen corporaties 210.000 woningen toe aan nieuwe huurders, in 2020 waren dat er nog maar 180.000. Meer dan een half miljoen huishoudens kreeg een huurverlaging tot 575 euro. Voor alle huurders stegen de huren in 2023 beperkt met gemiddeld 2,0%. Zonder beperking van de huurprijsstijging was dit, door de hoge inflatie van 10%, veel hoger geweest. ☞

Op 1 januari 2023 waren er naar schatting 30,6 duizend dakloze mensen. ☞ Een jaar eerder waren dat nog circa 26,600 mensen. Cijfers over minderjarigen zijn niet bekend. ☞ Dit is een afname van 5,200 mensen ten opzichte van begin 2021. Kinderen worden niet in de schatting meegenomen. Uit een regionale telling in Oss en Den Bosch werd duidelijk dat veel meer vrouwen en kinderen dakloos zijn dan verwacht. ☞

BELEIDSBESCHRIJVINGEN

Aanbeveling 33a. Toereikende levensstandaard

- **Wijziging regeling afsluitbeleid energie.** Per 1 april 2023 is een tijdelijke wijziging van het afsluitbeleid voor energie structureel doorgevoerd. Dit betekent dat kleinverbruikers van energie structureel beter worden beschermd tegen afsluiting bij betalingsproblemen.
- **Menstruatie-armoede.** Minister Schouten steunt vanaf juni 2023 het Armoedefonds met in totaal twee miljoen euro voor twee jaar om extra uitgiftepunten van gratis menstruatieproducten mogelijk te maken.
- **Wetsvoorstel Eenmalige Energietoeslag 2023.** Het wetsvoorstel Eenmalige Energietoeslag 2023 van minister Schouten is in juli 2023 door het Kabinet van de Koning aangeboden aan de Tweede Kamer. ☞
- **Wet verhoging minimumloon 2024.** Naar aanleiding van het amendement Van der Lee c.s. stuurde minister van Gennip op 15 januari 2024 de Wet verhoging minimumloon 2024 naar de Kamer, waarin werd bepaald dat het wettelijk minimumloon op 1 juli 2024 met 1,2% zou worden verhoogd. ☞ ☞ Deze wet werd aangenomen door de Tweede Kamer.
- **Tijdelijk Noodfonds Energie.** Huishoudens met een lager inkomen en een hoge energierekening konden vanaf 22 januari tot 31 maart 2024 terecht bij het Tijdelijk Noodfonds Energie. Uiteindelijk was het budget eerder op en konden nieuwe aanvragen tot 20 maart worden ingediend. Er werd door energiemaatschappijen in totaal 84 miljoen euro beschikbaar gesteld.

- **Wet proactieve dienstverlening SZW.** Van 10 februari tot en met 22 maart 2024 liep de internetconsultatie op de Wet proactieve dienstverlening SZW. Met dit wetsvoorstel kunnen UWV, de Sociale Verzekeringsbank (SVB) en gemeenten proactieve dienstverlening inzetten en mogen zij onderzoeken wie waarschijnlijk wel recht heeft op een uitkering of een andere ondersteunende voorziening, maar deze niet gebruikt.
- **Recht op water.** Op 5 maart 2024 is de motie Synhaeve in de Tweede Kamer aangenomen. Deze motie verzoekt de regering ervoor te zorgen dat huishoudens moeilijker zijn af te sluiten van het water, door de voorwaarden hiervoor gelijk te trekken met die voor energie. Het gerechtshof besliste op 19 maart 2024 dat de Nederlandse Staat en twee drinkwaterbedrijven onrechtmatig handelden door niet al het redelijkerwijs mogelijke te doen om ervoor te zorgen dat minderjarige kinderen voldoende toegang hebben tot water.

Aanbeveling 33b. Goede woningen voor kinderen

- **De Staat van de Volkshuisvesting 2023.** In november 2023 is de Staat van de Volkshuisvesting uitgebracht. Om tot een meer evenwichtige verdeling van de sociale huurvoorraad te komen, is afgesproken dat in gemeenten waar het aandeel sociale huur lager is dan het landelijke gemiddelde van 26%, minimaal 30% van de geprogrammeerde nieuwbouw een sociale huurwoning is. De uitkomsten van de regionale woondeals laten zien dat corporaties de ambitie hebben om 290.000 sociale huurwoningen te bouwen in de periode tot en met 2030. Dat is ongeveer 30% van de totale nieuwbouwambitie. De huur van circa 600.000 huishoudens die een

woning huren van een woningcorporatie is per 1 juli 2023 verlaagd naar 575 euro. [↗](#)

- **Voortgangsrapportage Nationaal Actieplan Dakloosheid en Beschermd Wonen.** Op 11 december 2023 ontving de Tweede Kamer een brief van Staatssecretaris Van Ooijen over het Nationaal Actieplan Dakloosheid. Uit ETHOS-light tellingen in twee gemeenten blijkt dat het percentage dakloze kinderen hoger is dan verwacht. Het percentage dak- en thuisloze kinderen en jongeren is 40% van het totaal aantal getelde dak- en thuislozen. In de twee gemeenten was 22% en 25% van het aantal dak- en thuisloze mensen een minderjarige. De telling zal in 2024 in 55 gemeenten in zes regio's worden uitgevoerd. Er wordt gewerkt aan een monitor dakloosheid. Daarnaast wordt gewerkt aan een dashboard Nationaal Actieplan Dakloosheid en een over beschermd wonen.
- **Wetsvoorstel Wet versterking regie volkshuisvesting.** Het wetsvoorstel Wet versterking regie volkshuisvesting is op 7 maart 2024 naar de Tweede Kamer gestuurd en heeft tot doel een regierol voor de overheid te creëren op het aantal huizen, waar en voor wie gebouwd wordt. En dat er voldoende betaalbare woningen gerealiseerd worden. Maar ook dat er met kortere procedures meer vaart gemaakt wordt en dat er voor een eerlijke verdeling wordt gezorgd, waarbij urgent woningzoekenden een betere kans krijgen op een passende woning. [↗](#)

Aanbeveling 33a. en 33c. Geïntegreerde en ontwikkelingsgerichte aanpak van armoede onder kinderen

- **Commissie sociaal minimum.** In juni en september 2023 bracht de Commissie sociaal minimum een tussen- en eindrapport uit over de hoogte en de systematiek van het stelsel van het sociaal minimum. [↗](#) [↗](#) Paren met kinderen en een inkomen rond het sociaal minimum blijken circa 200 tot 500 euro per maand tekort te komen. Er zou volgens de commissie jaarlijks 6 miljard geïnvesteerd moet worden om armoede tegen te gaan.
- **Maatregelen naar aanleiding van het rapport van de Commissie sociaal minimum.** Het kabinet maakte op Prinsjesdag bekend twee miljard te zullen investeren om armoede tegen te gaan. 1,1 miljard euro daarvan wordt geïnvesteerd om het kindgebonden budget te verhogen, de rest gaat naar onder andere verhoging van minimumloon, de daaraan gekoppelde uitkeringen, de huurtoeslag en verlenging van het Tijdelijk Noodfonds Energie.
- **Participatiewet in balans.** De komende jaren wordt uitvoering gegeven aan het programma Participatiewet in balans, waarbij wordt ingezet op vereenvoudiging van de wet, een fundamentele herziening, en het verbeteren van vakkundigheid van professionals in uitvoeringsorganisaties. [↗](#)
- **Schoolmaaltijden.** Op 19 september 2023 werd bekend dat in 2024, 166 miljoen euro beschikbaar is voor gratis schoolmaaltijden in Europees Nederland. [↗](#)
- **Sociaal minimum Caribisch Nederland.** In oktober 2023 publiceerde de Commissie sociaal minimum Caribisch Nederland het rapport Een

waardig bestaan. Uit dit rapport blijkt dat huishoudens moeten rondkomen met minder middelen dan het in het rapport vastgestelde sociale minimum. [↗](#)

- **Caribisch Nederland.** Voor Caribisch Nederland is 30 miljoen euro voor 2024 (en 32 miljoen euro structureel vanaf 2025) gereserveerd. In 2024 wordt de energietoelage voor minimahuishoudens gecontinueerd, net als de aanvullende subsidie voor het vaste elektratarief. De subsidie voor het vaste tarief van drinkwater en de subsidie voor internet zijn in 2024 verhoogd. Er is structureel 700.000 euro voor openbaar vervoer op de eilanden beschikbaar en Voedselbank Bonaire krijgt in 2024, één ton extra. Structureel worden het minimumloon, de minimumuitkeringen en de kinderbijslag verhoogd. Dat gebeurt voor het minimumloon en – uitkeringen in twee stappen: per 1 januari 2024 en 1 juli 2024. Ook stelt het kabinet in 2024 1 miljoen euro beschikbaar ter ondersteuning van het lokale armoedebeleid van de openbare lichamen. Het kabinet maakt daarnaast in 2024 gratis schoolmaaltijden mogelijk in Caribisch Nederland. [↗](#)
- **Nationaal Plan Kindergarantie.** In juni 2024 organiseerde het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een consultatie over een gezamenlijke rapportage voor het Nationaal Plan Kindergarantie en het Implementatieplan Aanpak Geldzorgen, Armoede en Schulden.

LAATSTE ONTWIKKELINGEN

Motie Palmen en Mohandis. Op 23 april 2024 werd een motie in de Tweede Kamer aangenomen die de regering vraagt om onderzoek te doen of de vermogensgrens van gemeentelijke belastingen kan worden gelijkgesteld aan de vermogensgrens van de Participatiewet. En om het voor gemeenten al mogelijk te maken om de kwijtscheldingsnorm gelijk te trekken aan de bijstandsgrens.

Wet betaalbare huur. Op 25 april 2024 is de Wet betaalbare huur door de Tweede Kamer aangenomen. Deze wet dient ervoor te zorgen dat meer mensen een betaalbare huurwoning krijgen met een huurprijs die past bij de kwaliteit van de woning.

Hoofdlijnenakkoord mei 2024 Armoede. Minister Schouten laat op 11 april 2024 weten dat het doel om het aantal kinderen in armoede te halveren in 2025 (ten opzichte van 2015) niet zal worden behaald. In mei 2024 presenteerden de formerende politieke partijen PVV, VVD, NSC en BBB het hoofdlijnenakkoord. Uit de doorrekening van dit akkoord door het Centraal Planbureau blijkt dat de armoede onder kinderen in 2024 neerkomt op 4,8% van het totale aantal kinderen. ☞ Dit is een afname van 0,1% ten opzichte van het Centraal Economisch Plan 2024. ☞ In 2028 loopt de armoede onder kinderen echter op naar 5,3%. Dat is een toename van 0,5% (ongeveer 17.000 kinderen). Daarnaast spraken de formerende partijen af om de armoede onder kinderen de aankomende kabinetsperiode niet te laten stijgen boven de cijfers van referentiejaar

2024 (4,8%). Dit is een minder ambitieuze doelstelling dan die van de vorige regering (minder dan 4,6% in 2025).

Kindgebonden budget. Het kindgebonden budget wordt structureel met 500 miljoen euro verhoogd.

Wet verhoging minimumloon 2024. Op 16 april 2024 is de Wet verhoging minimumloon door de Eerste Kamer verworpen. In het hoofdlijnenakkoord van de formerende partijen PVV, VVD, NSC en BBB is opgenomen dat de Wet verhoging minimumloon 2024 van de baan is. Dit is ook van invloed op de daaraan gekoppelde uitkeringen.

Bevriezen van de dubbele heffingskorting. Voor de periode 2025-2027 wordt de afbouw van de dubbele algemene heffingskorting (AHK) bevroren. Dit lijkt een stijging van het aantal personen en kinderen in armoede te voorkomen en de duur van de alleenverdienersproblematiek met twee jaar tot 2038 te verlengen. ☞

Huurtoeslag. De komende kabinetsperiode wordt jaarlijks structureel 500 miljoen euro uitgegeven aan extra huurtoeslag. Elders in het akkoord staat dat dit een wijziging in de berekening van de jaarlijkse sociale huurontwikkeling compenseert.

Groepen onder het bestaansminimum. Er komt een knelpuntenaanpak en extra middelen voor specifieke groepen onder het bestaansminimum, waaronder werkende armen. Vooralsnog is onduidelijk hoe dit vorm krijgt.

Verlagen eigen risico. Het verlagen van het eigen risico van de zorgverzekering leidt tot een hogere nominale zorgpremie, maar lagere inkomens hebben daar minder last van doordat deze (deels) wordt vergoed via een hogere zorgtoeslag. Een deel van de 20% huishoudens met de laagste inkomens profiteert daarentegen niet of nauwelijks van de lagere box 1-tarieven: door heffingskortingen betalen deze huishoudens al geen belasting meer, waardoor ze de lagere tarieven niet kunnen verzilveren. [↗](#)

Energiebelasting. De verlaging van de energiebelasting levert voor huishoudens met gemiddeld verbruik een financieel voordeel op van ongeveer 29 euro per jaar, vanaf 2025 oplopend naar 50 euro per jaar in 2030.

Recht op vergissen. Burgers krijgen een recht op vergissen, waardoor een enkele fout niet zal leiden tot hoge terugvordering. Asielzoekers verliezen daarentegen het recht op een hoger beroep.

Verlagen budget bijstand. Het budget voor bijstand wordt structureel met 100 miljoen euro verlaagd omdat men uitgaat van een afname van kosten voor asiel.

Wetsvoorstel Versterking regie volkshuisvesting. Van nieuwbouw moet minimaal 30% gemiddeld voor sociale huur bestemd zijn. Dat betekent dat gemeenten lokaal mogen afwijken. Het wetsvoorstel Versterking regie volkshuisvesting wordt aangepast om gemeenten hier meer lokale ruimte in te geven. [↗](#)

Voorrang statushouders. De Nationale Ombudsman constateerde in 2022 dat statushouders een groter risico lopen op langdurige financiële problemen en dat zij op papier recht hebben op een sociaal minimum, maar dat ze in de praktijk worstelen om rond te komen. [↗](#) Tegelijkertijd is in het hoofdlijnenakkoord een verbod vastgelegd op het geven van voorrang aan statushouders bij de toewijzing van sociale huurwoningen.

Schuldhulpverlening. Er wordt ingezet op verbetering van de schuldhulpverlening, met focus op de aanpak van problematiek bij de bron. Vooralsnog is het onduidelijk hoe dit vorm krijgt.

Hervorming toeslagen- en belastingstelsel. De formerende partijen nemen zich voor om deze kabinetsperiode een begin te maken met het voorbereiden van wetgeving voor hervorming van het toeslagen- en belastingstelsel.

Onderwijs

**KINDER
RECHTEN**
in beweging

07

DEFINITIE

Wat verstaan we onder onderwijs?

Overdracht van kennis en vaardigheden met tot doel het ontwikkelen van de persoonlijkheid, talenten en vaardigheden van ieder individueel kind, rekening houdend met het feit dat ieder kind unieke eigenschappen, interesses, mogelijkheden en leerbehoeften heeft.

(General Comment nr. 1 van het VN-Kinderrechtencomité)

FOCUS

Is onderwijs voor ieder kind toegankelijk?

SCHOOLJAAR 2022 - 2023

28.134

Aantal kinderen dat niet naar school gaat

13.707

Aantal kinderen dat absoluut verzuimt

19.437

Aantal leerlingen vrijgesteld van leerplicht

**Kengetallen toegang
onderwijs in Nederland**

ONDERWIJS

Wat is er in Nederland gebeurd op het gebied van onderwijs in het tweede jaar na de laatste aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité?

In 2023 vinden steeds meer kinderen geen passende plek in het (reguliere) onderwijs. Het absoluut verzuim, aantal thuiszitters en vrijstellingen loopt verder op, en er zijn groeiende wachtlijsten voor het speciaal onderwijs en voor jeugdhulp. Scholen lijken hun plicht om ervoor te zorgen dat ieder kind onderwijs kan volgen niet goed (genoeg) na te (kunnen) leven. Uit een analyse van de Kinderombudsman blijkt bovendien dat onduidelijk is hoeveel kinderen werkelijk thuiszitten zonder onderwijs en hoeveel kinderen (een vorm van) thuisonderwijs krijgen. Dit alles is in strijd met de doelen van passend onderwijs en met internationale verdragsverplichtingen voor kinderrechten en handicap.

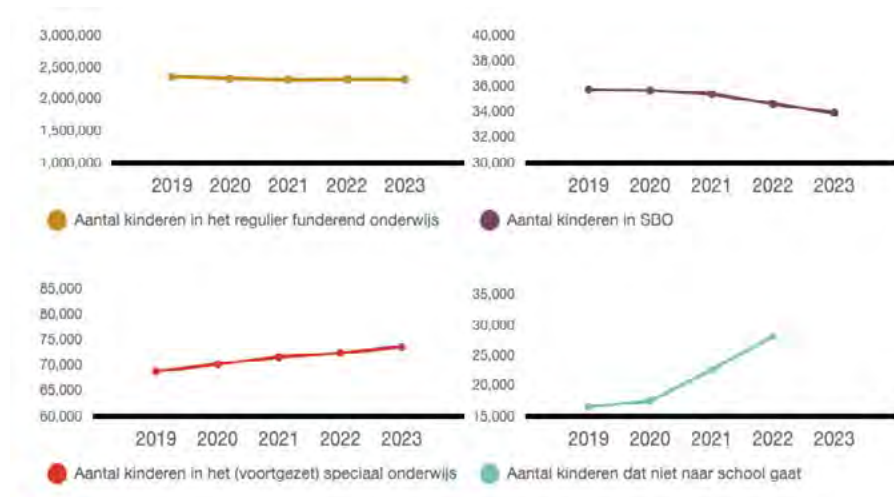
Omdat het recht op onderwijs voor een steeds grotere groep kinderen onder druk staat, pleit de branchevereniging van leerplichtambtenaren, Ingrado, ervoor om de Leerplichtwet fundamenteel te moderniseren tot een wet voor leerrecht. ²⁷ Er zijn ook positieve ontwikkelingen. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft met het onderwijsveld een concretere werkagenda voor inclusief onderwijs gemaakt. Alleen ontbreken de middelen voor uitvoering. En er is onvoldoende zicht op de capaciteiten van leraren om inclusie vorm te geven. Er lopen experimenten om regulier en speciaal onderwijs dichterbij elkaar te brengen en om de samenwerking tussen zorg en onderwijs te verbeteren. Het effect van al deze beleidsmatige inspanningen op de

toegankelijkheid van het onderwijs, moet nog blijken. Het huidige systeem voor zorg en ondersteuning op school blijft complex voor kinderen met een beperking of chronische aandoening. Er is meer begrip en flexibiliteit van de (school)omgeving nodig.

KENGETALLEN

Figuur 1. Kengetallen toegang onderwijs in Nederland*

Bron: Ontwikkeling van het aantal leerlingen in het primair onderwijs, [Leerlingenaantallen voortgezet onderwijs](#) en [Rapportage leerplichtwet G-gemeenten](#)

Cijfers over aantal kinderen dat niet naar school ging in schooljaar 2023-2024 zijn nog niet gepubliceerd.

Het huidige systeem van funderend onderwijs bestaat uit twee sporen: regulier en speciaal onderwijs. Het totaal aantal leerlingen in het regulier funderend onderwijs daalt al sinds 2010. Het aantal leerlingen

in het voortgezet speciaal onderwijs nam toe tot 2014 en is daarna iets gedaald. Sinds 2017 is dit aantal weer gegroeid met 9%.

In de cijfers over het voortgezet speciaal onderwijs wordt het aantal kinderen dat speciaal basisonderwijs volgt niet meegenomen, omdat deze groep valt onder de Wet op het primair onderwijs. Het speciaal basisonderwijs wordt in de regel gegeven in aparte schoolgebouwen. Bij de cijfers over kinderen die niet op reguliere scholen les volgen, wordt het speciaal basisonderwijs daarom meegenomen. Het speciaal basisonderwijs groeide sinds 2016 gestaag. Vanaf 2020 is een lichte daling te zien.

Er zijn grote regionale verschillen in het aantal kinderen dat naar het speciaal (basis)onderwijs wordt doorverwezen. [In de ene regio gaat 1 op de 50 leerlingen naar een speciale onderwijsvoorziening, in de andere 1 op de 14.](#) Deze spreiding is in de landelijke cijfers niet terug te zien.

Terwijl er in Nederland steeds minder kinderen geboren worden, stijgt het aantal kinderen dat niet naar school gaat. Vaak wordt over 'thuiszitters' gesproken, maar er is geen eenduidige definitie van deze term. [In deze tabel is ervoor gekozen te kijken naar het aantal](#)

* Aantal kinderen in het regulier funderend onderwijs= kinderen in het basisonderwijs plus het voortgezet onderwijs. Aantal kinderen dat niet naar school gaat= kinderen die langdurig relatief of absoluut verzuimen plus kinderen die zijn vrijgesteld van leerplicht op grond van a of b.)

kinderen dat ongeoorloofd verzuimt plus het aantal kinderen dat is vrijgesteld van de leerplicht onder artikel 5a en artikel 5b. Dit aantal steeg fors sinds 2021. Het aantal kinderen dat langdurig (> 3 maanden) geoorloofd thuis zit wordt niet opgenomen in de leerplichttelling, terwijl ook deze kinderen niet naar school gaan. ↗

AANBEVELINGEN VN-KINDERRECHTENCOMITÉ

- **27a.** Zorg dat alle kinderen met een handicap, inclusief diegenen met verstandelijke en psychosociale beperkingen, toegang krijgen tot en gebruik kunnen maken van inclusief onderwijs op alle niveaus, ook op Bonaire, Saba en Sint Eustatius.
- **27b.** Verbeter de maatregelen om inclusief onderwijs te waarborgen, waaronder het aanpassen van leerplannen en scholing alsook het plaatsen van gespecialiseerde docenten en professionals in geïntegreerde klassen, zodat kinderen met leerproblemen individuele steun en passende aandacht krijgen.
- **27c.** Wijzig zo spoedig mogelijk de Leerplichtwet zodat de redenen voor vrijstelling van kinderen met een handicap in het verplichte onderwijs gebaseerd op lichamelijke of psychologische gronden beperkt worden. Zorg ook voor genoeg personeel en technische en financiële middelen voor implementatie van de wet, zodat er niet disproportioneel veel vrijstellingen worden verleend waardoor kinderen het recht op onderwijs wordt ontnomen.
- **34a.** Ga door met initiatieven om het aantal voortijdige schoolverlaters en -verwijderingen te verminderen en nieuwe gevallen te voorkomen, gebaseerd op een analyse van de onderliggende oorzaken.
- **34b.** Rond het conceptwetsvoorstel over thuisonderwijs af en neem de wet aan. Voer ook een monitoringsysteem in dat minimum kwaliteitseisen aan thuisonderwijs stelt.

CIJFERMATIGE ONTWIKKELINGEN

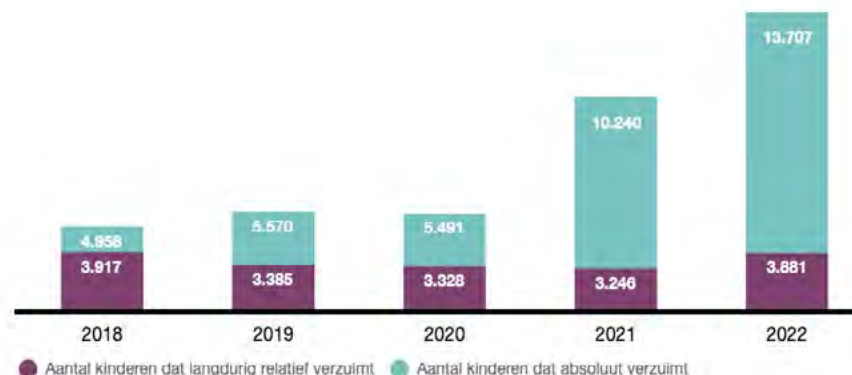
Aanbeveling 27a. en 27b. Inclusief onderwijs en aanbeveling 27c. Leerplicht en vrijstellingen

Figuur 2. Aantal kinderen vrijgesteld van leerplicht en per reden*

Bron: Rapportage leerplichtwet G-gemeenten, schooljaar 2022-2023, Definitieve eindstand [↗](#)

Figuur 3. Verzuimcijfers onderwijs**

Bron: Rapportage leerplichtwet G-gemeenten, schooljaar 2022-2023, Definitieve eindstand [↗](#) en Onderwijsinspectie, Definitie verzuimers [↗](#)

- * Kinderen kunnen op één van drie gronden worden vrijgesteld van leerplicht:
- a. de jongere is lichamelijk of psychisch niet geschikt om tot een school of een instelling te worden toegelaten.
 - b. de ouders of jongere hebben overwegende bedenkingen tegen de richting van het onderwijs op alle binnen redelijke afstand van de woning – of, indien zij geen vaste verblijfplaats hebben, op alle binnen Nederland – gelegen scholen of instellingen waarop de jongere geplaatst zou kunnen worden.
 - c. de jongere staat als leerling van een school of onderwijsinstelling buiten Nederland ingeschreven en bezoekt deze geregeld.

** Van absoluut verzuim is sprake als een leer- of kwalificatieplichtige jongere niet op een school staat ingeschreven. Een langdurig relatief verzuimer is een ingeschreven leerling die langer dan vier weken ongeoorloofd verzuimt. Het verschil met een relatief verzuimer is dat bij deze groep meer aan de hand is dan een korte periode regelmatig spijbelen.

Het Nederlandse onderwijssysteem is niet inclusief omdat regulier en speciaal onderwijs gescheiden sporen zijn. Uit de cijfers over vrijstellingen en verzuim blijkt dat niet alle kinderen met een beperking gebruik kunnen maken van onderwijs (aanbeveling 27a.). Kinderen met een zware lichamelijke of psychische beperking komen in Nederland in aanmerking voor een vrijstelling van de leerplicht op grond van artikel 5a. Het aantal vrijstellingen dat op deze grond is verleend groeide enorm, sinds 2017 met 51% (aanbeveling 27c.).

Ook het aantal kinderen dat op grond van artikel 5b (richtingsbezwaar) vrijgesteld wordt van de leerplicht, groeide met 128 procent sinds 2017. Een groot deel van de kinderen dat thuis onderwezen wordt, komt waarschijnlijk uit deze groep. Maar dat is niet met zekerheid te zeggen, omdat de kinderen die thuisonderwijs volgen niet geregistreerd worden. Ook is er vanuit de overheid geen toezicht op thuisonderwijs.

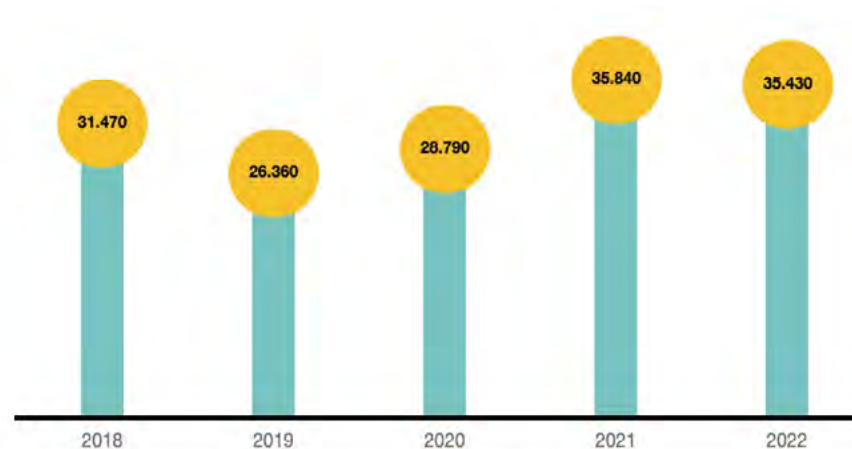
Het lerarentekort staat de uitvoering van aanbeveling 27b in de weg. Het tekort in 2022 was 9.800 fte in het primair onderwijs en 3.800 fte in het voortgezet onderwijs. [↗] In 2021 was dit nog 9.100 fte en 1.700 fte. Tekorten waren groter in de G5-gemeenten dan in de rest van het land (18% versus 8%). [↗] In het (voortgezet) speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs was het tekort hoger dan in het regulier basisonderwijs. [↗]

De leerplichttelling in schooljaar 2022-2023 laat een stijging zien bij alle categorieën van verzuim ten opzichte van het schooljaar 2021-2022. Met name absoluut verzuim stijgt sterk met 34%. [↗] Deels komt dit door een hoog aantal nieuwkomers in het onderwijs (leerplichtige kinderen

uit Oekraïne) en een tekort aan plek voor deze kinderen. Ook zorgen oplopende wachtlijsten voor het speciaal onderwijs en de jeugdzorg voor druk op de hele keten van voorzieningen voor de jeugd. [↗] [↗]

Aanbeveling 34a. Initiatieven om aantal schoolverlaters te verminderen

Figuur 4. Aantal voortijdige schoolverlaters*

Bron: CBS, Voortijdig schoolverlaters; geslacht, leeftijd en herkomst [↗] en Rijksoverheid, Aanpak voortijdig schoolverlaten [↗]

* Voortijdige schoolverlater is een jongere tussen de 12 en 23 jaar die niet staat ingeschreven op een school zonder startkwalificatie.

Het aantal nieuwe voortijdige schoolverlaters daalde 16% in 2019, maar laat sindsdien weer een stijgende trend zien. Ook wanneer alleen naar leerlingen onder de 18 jaar gekeken wordt, is dit het geval. In 2022 waren er 87.000 jongeren van 18 tot 25 jaar die geen onderwijs volgden en niet in het bezit waren van een startkwalificatie. ↗ De uitval van jongeren zonder diploma in de nasleep van corona is een aandachtspunt bij overheid en scholen. Om mentale problemen, studievertraging of motivatie- en concentratieproblemen tegen te gaan zijn er in het Nationaal Programma Onderwijs middelen voor verbetering van welzijn.

Met name jongeren afkomstig uit het praktijkonderwijs, voortgezet speciaal onderwijs, vmbo-basis en entree-onderwijs hebben tijdens of na de overstap naar vervolgonderwijs of de arbeidsmarkt een grotere kans om uit te vallen of niet aan het werk te komen. ↗ Uit de cijfers is niet op te maken of er overlap zit tussen de groep kinderen die verzuimt en de voortijdige schoolverlaters.

Eén op de tien leerlingen uit het voortgezet algemeen volwassenenonderwijs valt uit in het mbo, dit zijn jongeren die vaak al eerder in hun schoolloopbaan zijn uitgevallen. ↗

BELEIDSBESCHRIJVINGEN

Aanbeveling 27a. en 27b. Inclusief onderwijs

- **Werkagenda inclusief onderwijs.** In maart 2023 is de Werkagenda Route naar inclusief onderwijs 2035 naar de Tweede Kamer gestuurd. ↗ De Tweede Kamer heeft verzocht om concretisering van deze agenda.
- **Samenwerking regulier en speciaal onderwijs.** Scholen konden zich van 2020 tot mei 2023 inschrijven voor een regeling die het mogelijk maakt dat een school voor (voortgezet) speciaal onderwijs, een speciale school voor basisonderwijs en een reguliere school voor basis- of voortgezet onderwijs intensief gaan samenwerken. Zij kunnen dan voor zes jaar als één school functioneren. De regeling wordt verlengd en uitgebreid.
- **Aanpak verzuim.** De aanpak verzuim bestaat uit het wetsvoorstel Terugdringen verzuim, meer ruimte voor flexibiliteit en maatwerk (met digitaal afstandsonderwijs, onderwijszorgarrangementen en (hoog)begaafdheidsonderwijs) en meer ruimte voor onderwijsaanbod aan niet-ingeschreven kinderen en jongeren zodat zij zich beter kunnen ontwikkelen. Er komt een subsidieregeling voor samenwerkingsverbanden. Het project WEL in ontwikkeling (WIO) loopt tot medio 2025. ↗
- **Wetsvoorstel Terugdringen verzuim.** Het wetsvoorstel Terugdringen verzuim wil het registreren van verzuim eenduidig maken. Samenwerkingsverbanden passend onderwijs worden beter toegerust om verzuim tegen te gaan en het wordt verplicht om het onderwijskundig perspectief te betrekken bij het geven van een

vrijstelling op grond van artikel 5a van de Leerplichtwet. Met de input van een consultatieronde in 2022 paste minister Wiersma het wetsvoorstel aan met meer nadruk op het verzuimbeleid van scholen en meer oog voor privacy van de leerlingen. [↗](#) De Raad van State heeft geadviseerd om de doeltreffendheid beter te onderbouwen. [↗](#) De wet wordt naar verwachting 1 augustus 2025 ingevoerd.

- **Voortgang actieprogramma digitale school.** In december 2023 verscheen een kamerbrief over de voortgang van het actieprogramma digitale school. [↗](#) Er komt met een subsidieregeling structureel € 7 miljoen extra per jaar beschikbaar voor digitaal afstandsonderwijs aan kinderen die niet fysiek (volledig) naar school kunnen. Er is eind 2023 een wetstraject gestart om digitaal afstandsonderwijs volwaardig onderdeel van het stelsel van passend onderwijs te maken.
- **Experimenten onderwijszorgarrangementen.** Op 1 januari 2023 is het experiment onderwijszorgarrangementen van start gegaan. In dit experiment krijgen scholen en zorgorganisaties de ruimte om af te wijken van bepaalde wet- en regelgeving op het gebied van bekostiging, onderwijstijd, onderwijsinhoud en onderwijslocatie. Doel is om maatwerk te bieden aan kinderen met een complexe ondersteuningsbehoefte. Er doen 76 onderwijszorgarrangementen mee aan het experiment. [↗](#) Met het experiment willen de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) meer inzicht krijgen in wat werkt. Deze informatie wordt meegenomen in een wetstraject dat eind 2023 van start ging om structureel meer ruimte voor maatwerk te bieden. [↗](#)
- **Collectieve financiering van Zorg in Onderwijstijd.** Naar aanleiding

van het onderzoeksrapport naar collectieve financiering van Zorg in Onderwijstijd is in 2023 een verbeteraanpak voor Zorg in Onderwijstijd (ZiO) opgesteld. Dit moet een collectieve, duurzame en eenvoudige organisatie en financiering van ZiO opleveren binnen de huidige stelsels van Jeugdwet, Wet langdurige zorg (Wlz) en onderwijswetgeving. Door aanpassingen in wetgeving komt er ruimte voor een beperkt aantal vaste zorgverleners op school die flexibel en efficiënt kunnen inspelen op wat kinderen nodig hebben. Het voornemen om in de Jeugdwet een verplichting op te nemen waarmee jeugdhulp in onderwijstijd een vrij toegankelijke voorziening wordt, geldt vooralsnog alleen voor scholen in het speciaal onderwijs. In relevante wetgeving wordt een afstemmingsverplichting opgenomen, zodat op alle scholen samenwerkingsafspraken over ZiO worden gemaakt. De inzet van zorgarrangeurs in het speciaal onderwijs wordt voortgezet. [↗](#)

- **Aanpak lerarentekort.** De landelijke lerarenstrategie is een uitwerking van het Onderwijsakkoord dat in 2022 is gesloten. [↗](#) In juni 2023 stuurde minister Wiersma een brief naar de Tweede Kamer waarin wordt ingegaan op een veelvoud aan maatregelen waarmee het lerarentekort moet worden teruggebracht en op de belangrijkste ontwikkelingen in lerarenopleidingen. [↗](#) In december 2023 informeerde minister Paul de Tweede Kamer over de stand van zaken van het werkplan Samen voor het beste onderwijs, gericht op de aanpak van het tekort aan leraren en schoolleiders. [↗](#)
- **Wetstraject landelijke norm voor basisondersteuning.** Er is een wetstraject gestart om een landelijke norm voor basisondersteuning budgetneutraal vast te leggen voor het gehele funderend onderwijs.

De nieuwe landelijke norm voor ondersteuningsgebieden dyslexie, hoogbegaafdheid en leergedrag wordt in 2024 ontwikkeld door de Algemene Onderwijsbond (AOB) en Ouders & Onderwijs. [↗](#)

- **Nationale strategie voor de implementatie van het VN-verdrag Handicap.** Om de positie van mensen met een beperking te verbeteren maakte de regering, onder coördinatie van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), een nationale strategie. [↗](#) In dit plan van februari 2024 staat wat de overheid moet doen volgens het VN-verdrag Handicap. Een van de domeinen, die verder uitgewerkt wordt in een werkagenda, is een inclusief onderwijs- en ontwikkelaanbod.

Aanbeveling 27c. Wetsvoorstel tot wijziging leerplichtwet

- **Advies Raad van State over initiatiefwetsvoorstel D66 voor leerrecht.** In juni 2023 liet de Afdeling advisering van de Raad van State weten een meerwaarde te zien in verankering van het leerrecht zoals voorgesteld in een initiatiefwetsvoorstel van D66. De Raad van State heeft bezwaren bij de uitwerking ervan en adviseert het voorstel niet in behandeling te nemen, tenzij het wordt aangepast. [↗](#) [↗](#)

Aanbeveling 34a. Initiatieven om het aantal schoolverlaters te verminderen

- **Werkagenda mbo.** Op 14 februari 2023 kwam minister Dijkgraaf met de werkagenda mbo met als doel om de stijging van het aantal voortijdig schoolverlaters aan te pakken en toe te werken naar minder dan 18.000 nieuwe voortijdige schoolverlaters in 2026. [↗](#)

Mbo-instellingen krijgen € 150 miljoen per jaar voor extra intensieve begeleiding tijdens de opleiding, kleinere groepen of andere maatregelen die studenten helpen om de opleiding succesvol af te ronden.

- **Actieplan tegen voortijdig schoolverlaten in het mbo.** In april 2023 stuurde minister Dijkgraaf de hoofdlijnen van een actieplan tegen voortijdig schoolverlaten in het mbo naar de Tweede Kamer. Hij bespreekt maatregelen om voortijdig schoolverlaten te voorkomen. [↗](#) De Rijksoverheid werkt hierin via regionale programma's samen met scholen, gemeenten, zorgpartners en werkgevers. Dit moet jongeren aan perspectief helpen.
- **Wetsvoorstel Van school naar duurzaam werk.** Met dit wetsvoorstel krijgen jongeren met (risico op) een afstand tot de arbeidsmarkt meer begeleiding. Mbo-instellingen kunnen jongeren loopbaanbegeleiding bieden, tot een jaar na diplomering. Gemeenten kunnen op school betrokken worden bij de loopbaanbegeleiding. Doorstroompunt-regio's kunnen ook jongeren zonder startkwalificatie ouder dan 23 (tot 27) jaar ondersteunen. Deze organisaties worden gestimuleerd om meer samen te werken. De internetconsultatie is in september 2023 gesloten. [↗](#)
- **Uitwerking actieplan.** In oktober 2023 informeerde minister Dijkgraaf de Tweede Kamer over het pakket aan acties om voortijdig schoolverlaten (vsv) te voorkomen en jongeren te begeleiden naar een startkwalificatie. [↗](#) Acties om studenten beter te informeren over het ondersteuningsaanbod, worden opgenomen in de Verbeteragenda passend onderwijs mbo. Er komt een aanwezigheidsaanpak 18-plus en meer hulp in de school van externe

partijen. Oud vso-leerlingen moeten in iedere regio beter begeleid worden in hun overstap naar het mbo.

- **Cijfers voortijdig schoolverlaters 2022/2023.** Minister Dijkgraaf informeerde de Tweede Kamer in maart 2024 over de nieuwste cijfers van het aantal voortijdig schoolverlaten (vsv) in het mbo. [↗](#)

Aanbeveling 34b. Wetsvoorstel thuisonderwijs

- **Voortgang wetsvoorstel waarborgen thuisonderwijs.** Na de consultatieronde in 2020 en het advies van de Onderwijsraad in januari 2021 is het wetsvoorstel thuisonderwijs in voorbereiding. [↗](#)

LAATSTE ONTWIKKELINGEN

Werkagenda inclusief onderwijs en beleidskader inclusieve leeromgeving. In mei 2024 stuurde het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) het beleidskader inclusieve leeromgeving aan de Tweede Kamer. In een aantal bijeenkomsten in 2023-2024 maakte het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) samen met jongeren het visiedocument *Onze toekomst, ons onderwijs*. [↗](#)

Thuisonderwijs en thuiszitters. In mei 2024 hield de Tweede Kamer een Rondetafelgesprek Thuiszitters en thuisonderwijs. [↗](#) De branchevereniging van leerplichtambtenaren, Ingrado, pleit in een position paper voor het fundamenteel moderniseren van de

Leerplichtwet van 1969 tot een wet voor leerrecht. [↗](#) Zij willen de verantwoordelijkheid voor aanwezigheid van een kind op school niet langer eenzijdig bij de ouders leggen.

Samenwerking regulier en speciaal onderwijs. Vanaf schooljaar 2024-2025 biedt de Beleidsregel Inclusieve leeromgeving meer ruimte voor samenwerking tussen regulier en gespecialiseerd onderwijs. Waarmee niet langer alle leerlingen van een school voor speciaal onderwijs, maar ook een deel van hen, les kunnen volgen in het regulier onderwijs, bijvoorbeeld in een ondersteuningsklas. [↗](#)

Onderzoek naar de behoefte aan ondersteuning van leraren. Er loopt onderzoek, met onderwijsvakbonden en vertegenwoordigers van lerarenopleidingen, naar de behoefte aan ondersteuning onder leraren. Lerarenopleidingen kunnen de resultaten van het onderzoek gebruiken bij de inrichting van hun curriculum en een doorlopende leer- en professionaliseringslijn voor leraren. De resultaten, verwacht na de zomer van 2024, zullen bijdragen aan de herijking van de bekwaamheidseisen voor leraren.

Onderwijsagenda's voor Bonaire, Saba en Sint Eustatius. In juni 2024 verschenen de Onderwijsagenda's voor Bonaire, Saba en Sint Eustatius. Eén van de doelen is het versterken van onderwijszorg en het inclusieve karakter van het onderwijs. Er zijn sinds 2022 per eiland specialistische voorzieningen opgezet om leerlingen te begeleiden die meer ondersteuning nodig hebben dan er op school beschikbaar is. [↗](#)

Wetsvoorstel Van school naar duurzaam werk. De Raad van State adviseerde in juni 2024 een meer integrale werkwijze voor ondersteuning van jongeren met gelijktijdige problemen op verschillende terreinen van het leven. [↗](#)

Migratie

**KINDER
RECHTEN**
in beweging

DEFINITIE

Wat verstaan we onder een vluchteling, asielzoeker of migrant?

Een vluchteling is iemand die in zijn thuisland 'gegronde vrees' heeft voor vervolging op grond van ras, godsdienst, nationaliteit, politieke overtuiging of het behoren tot een bepaalde etnische of sociale groep (Vluchtelingenverdrag van de Verenigde Naties). Daarnaast kunnen in Nederland ook personen die gevaar lopen wegens bijvoorbeeld oorlog of geweld asielbescherming krijgen.

Een asielzoeker is iemand die internationale bescherming vraagt in een ander land, maar ten aanzien van wie nog niet is bepaald of hij of

zij inderdaad internationale bescherming nodig heeft. ↗

Een migrant is iemand die doorgaans op vrijwillige basis het thuisland verlaat, vaak in de hoop op een beter leven. ↗

FOCUS

Onbegeleide kinderen en kinderen in noodopvanglocaties.

2.282

2022

5.566

2024

Aantal kinderen in
noodopvanglocaties

MIGRATIE

Wat is er gebeurd om de situatie van kinderen die naar Nederland vluchten te verbeteren in het tweede jaar na de laatste aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité?

In 2023 verblijven duizenden kinderen langdurig in de noodopvang en crisisnoodopvang. Er is geen zicht op voldoende kindvriendelijke opvanglocaties. De situatie in de asielopvang is broos, met name in het geval van onbegeleide kinderen. Het lukt niet om alle alleenstaande minderjarige vreemdelingen op de gewenste plek op te vangen. De doorplaatsing van begeleide en onbegeleide kinderen vanuit de noodopvang naar reguliere opvang gaat moeizaam. Wel zijn er acht kindvriendelijke locaties voor onbegeleide kinderen bij gekomen in 2023. De Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen spreekt de ambitie uit om het aantal verhuisbewegingen voor kinderen te verminderen, maar het aantal verhuizingen nam in de praktijk alleen maar toe de afgelopen jaren. Ook het afgelopen jaar is het aantal verhuisbewegingen gestegen. De verhuizingen van kinderen bemoeilijken het aanbieden van goede zorg en onderwijs.

De afgelopen jaren laten een sterke toename zien van het aantal onbegeleide minderjarigen dat zich in Nederland heeft aangemeld. Het aantal onbegeleide kinderen dat asiel aanvraagt is ten opzichte van 2022 met 38% gestegen. Veel kinderen wachten op afhandeling van hun asielaanvraag of op gezinshereniging. Er is niets gedaan met de aanbevolen verruiming van de criteria voor emotionele banden van

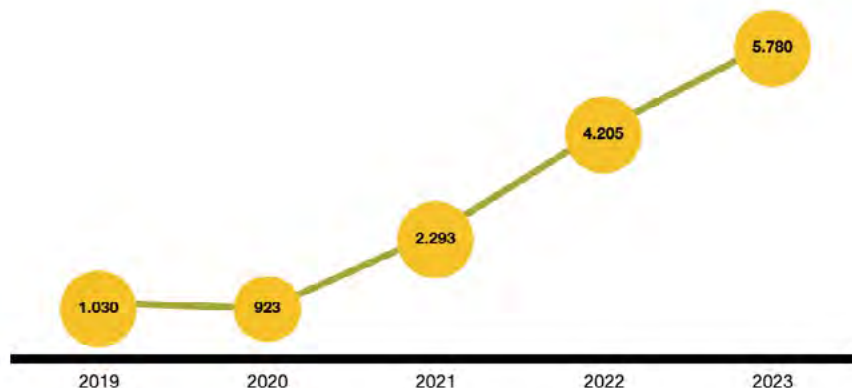
onbegeleide kinderen met andere familieleden dan ouders.

De situatie van kinderen in de asielopvang in Nederland is over de hele linie zorgelijk. De aangenomen Spreidingswet zal leiden tot meer stabiele en kleinschalige opvangvoorzieningen. Dit komt de ontwikkeling van kinderen ten goede.

KENGETALLEN

Figuur 1. Aantal onbegeleide kinderen dat asiel aanvraagt

Bron: IND, Asylum Trends, [Analyse instroom alleenstaande minderjarige vreemdelingen](#) en CBS (2023), [alleenstaande minderjarige vreemdelingen](#)

In Figuur 1 is te zien dat het aantal onbegeleide kinderen dat in Nederland asiel aanvraagt in 2023 is toegenomen. In 2023 vroegen er in totaal 5.780 onbegeleide kinderen asiel aan. Dat is een stijging van 38% ten opzichte van 2022. Het aandeel onbegeleide kinderen dat asiel aanvraagt van het totaal aantal asielaanvragen is gestegen van 12% in 2022 naar 15% in 2023.* [↗](#) [↗](#)

In 2023 verbleven er in totaal 9.510 begeleide kinderen en 4.920 onbegeleide kinderen in de asielopvang. Dat is een stijging ten opzichte van vorig jaar, toen er 8.801 begeleide en 1.450 onbegeleide kinderen in de asielopvang verbleven. Het aantal onbegeleide kinderen dat in 2023 in een asielopvang verbleef, is ten opzichte van 2022 verdrievoudigd. Na het identificatie- en registratieproces, volgt een verblijf op de centrale ontvangstlocatie in Ter Apel voor de duur van het aanmeldproces van de IND. De beoogde verblijfsduur in de centrale ontvangstlocatie is 5 dagen. In 2023 verbleven asielzoekers, waaronder gezinnen met kinderen en onbegeleide kinderen, 4 tot 6 weken op de centrale ontvangstlocatie.** [↗](#)

Onbegeleide kinderen die in 2023 in Nederland arriveerden, zijn voor het grootste deel afkomstig uit: Syrië (48%), Eritrea (18%), Somalië (8%) en Irak (6%). In 2023 verkregen bijna anderhalf keer zoveel onbegeleide kinderen een verblijfsvergunning (2.300) dan in 2022 (1.600). Het inwilligingspercentage van aanvragen van alleenstaande minderjarige vreemdelingen vertoont een lichte stijging, van 38% in 2022 naar 39,8% in 2023. Van de onbegeleide kinderen die een verblijfsvergunning kregen, kwamen de meesten uit Syrië (800) en Eritrea (390).**

* Bron: Ministeriële informatie via uitvraag Kinderrechtencollectief 2022/2023. Voor alle data uit de uitvraag geldt: bij een afgeronde opsomming kan het voorkomen dat de (afgeronde) delen niet optellen tot de (afgeronde) som. De opsomming is in dat geval niet kloppend gemaakt om zo dicht mogelijk bij de niet-afgeronde aantallen te blijven. Om dezelfde reden zijn percentages berekend op basis van de desbetreffende niet-afgeronde aantallen.

** Bron: Ministeriële informatie via uitvraag Kinderrechtencollectief 2022/2023.

AANBEVELINGEN VN-KINDERRECHTENCOMITÉ

- **37a.** Zorg voor kindvriendelijke asielprocedures voor alle kinderen jonger dan 18 jaar, onder andere als volgt: (i) zorg voor tijdige signalering van hun kwetsbaarheden, kindspecifieke manieren van vervolging en kindvriendelijke ondervraagmethodes; (ii) zorg ervoor dat alle asielaanvragen, ook die zijn ingediend door kinderen ouder dan 15 jaar, op een kind-gevoelige manier worden beoordeeld waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd waarop de kinderen hun thuisland verlieten; (iii) zorg voor informatie en juridisch advies passend bij hun leeftijd over hun rechten, asielprocedures, beschikbare diensten en de eisen voor het verkrijgen van documenten, vooral gezien de recente wijzigingen in de Nederlandse Vreemdelingenwet.
- **37b.** Garandeer dat het belang van asielzoekende kinderen de belangrijkste afweging is in alle asielprocedures en dat hun mening gehoord wordt, er rekening mee wordt gehouden en er het juiste belang aan gehecht wordt.
- **37f.** Geef prioriteit aan het onmiddellijk weghalen van asielzoekende kinderen en hun gezinnen uit noodopvanglocaties en investeer de nodige middelen in het verbeteren en uitbreiden van kindvriendelijke opvanglocaties, zodat locaties niet overvol raken en kinderen niet frequent worden overgeplaatst naar andere locaties.
- **38a.** Evalueer het gezinsherenigingssysteem voor alleenstaande kinderen, met name voor kinderen die zelfstandig wonen en kinderen die geen ouders hebben of van wie de ouders onvindbaar zijn, met het

oog op verruiming van de criteria voor emotionele banden met andere familieleden of wettelijke voogden.

- **38b.** Verbeter de maatregelen gericht op snelle besluitvorming inzake aanvragen voor gezinshereniging binnen de wettelijke maximaal toegestane tijd, inclusief het toekennen van genoeg personeel en technische en financiële middelen aan het asielsysteem.
- **38d.** Bied alleenstaande kinderen blijvende oplossingen aan, zoals een verblijfsstatus, pleegzorg en ondersteuning bij hun maatschappelijke integratie.
- **38e.** Blijf meldingen van het verdwijnen (met onbekende bestemming vertrekken) van kinderen uit opvanglocaties onderzoeken en neem maatregelen ter voorkoming van dergelijke verdwijningen.

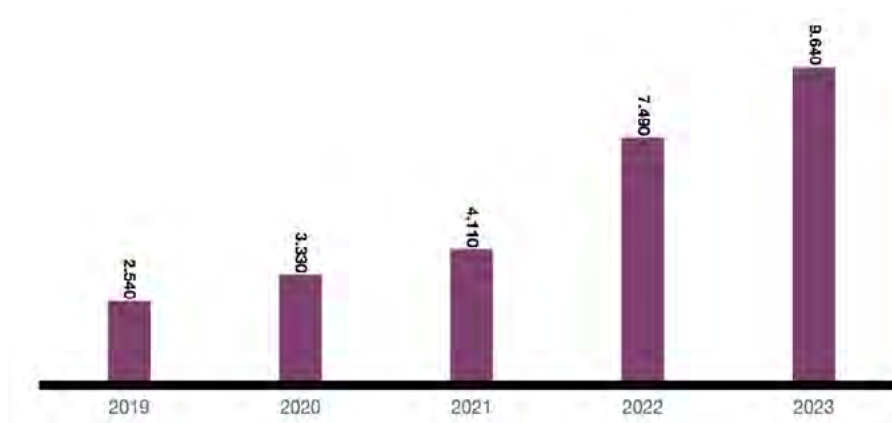
CIJFERMATIGE ONTWIKKELINGEN

Aanbeveling 37f. Overplaatsing

In 2023 opende het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) acht kindvriendelijke locaties voor onbegeleide kinderen.*

* Bron: Ministeriële informatie via uitvraag Kinderrechtencollectief 2024

Figuur 2. Gemiddeld aantal verhuizingen tussen opvanglocaties van minderjarige asielzoekers

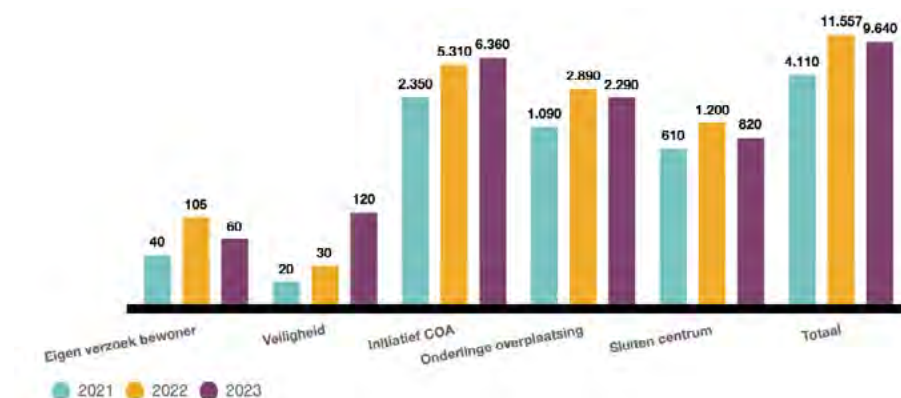

Bron: De Staat van Migratie 2022 [↗](#) en Ministeriële informatie via uitvraag Kinderrechtencollectief 2024

De stijging in het aantal verhuisbewegingen van minderjarige asielzoekers die in 2020 begon, heeft zich ook in 2023 doorgezet. In 2023 waren er 9.640 verhuisbewegingen van minderjarige asielzoekers. Bij onbegeleide kinderen is het aantal verhuisbewegingen ook toegenomen. Van 600 in 2021 naar 2.040 in 2022 en 2.460 in 2023. Dat is een verviervoudiging van het aantal verhuisbewegingen ten opzichte van 2021. Het aantal verhuizingen van begeleide kinderen in 2023 was 7.180. In 2023 was het gemiddelde aantal verhuisbewegingen tijdens de procedure van onbegeleide kinderen 1,03. In 2022 was dat 1,07. Gemiddeld zijn onbegeleide kinderen dus iets minder verhuisd tijdens de procedure. Bij begeleide kinderen is het gemiddelde aantal

verhuizingen tijdens de procedure juist iets gestegen. Van 1,09 in 2022 naar 1,12 in 2023.*

Figuur 3. Reden van verhuizingen van minderjarige kinderen (amv's en kinderen in gezinnen)

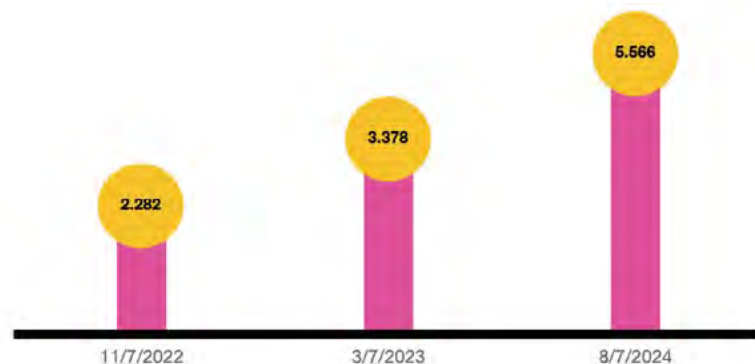
Bron: De Staat van Migratie 2022 [↗](#) en Ministeriële informatie via uitvraag Kinderrechtencollectief 2024

De voornaamste redenen voor verhuizingen van onbegeleide kinderen waren 'doorstroom' en 'sluiting centrum/modaliteit'. Om deze redenen vonden respectievelijk 1.390 en 540 verhuisbewegingen van onbegeleide kinderen plaats. Voor kinderen in gezinnen waren de voornaamste redenen voor een verhuizing 'doorstroom' en 'onderlinge overplaatsing'. Om deze redenen vonden respectievelijk 4.970 en 1.810 verhuisbewegingen plaats.*

* Bron: Ministeriële informatie via uitvraag Kinderrechtencollectief 2024

Aanbeveling 37f. Noodopvang

Figuur 4. Aantal kinderen in noodopvanglocaties 2022-2024

Bron: COA

Begin juli 2024 zaten er in totaal 14.430 kinderen in de asielopvang. Daarvan zaten 5.566 kinderen in de noodopvang (en 678 kinderen in de crisisnoodopvang). Van de 5.566 kinderen in de noodopvang waren er 3.158 begeleide en 2.408 onbegeleide kinderen. Een jaar eerder, op 3 juli 2023, verbleven er 3378 kinderen in de noodopvang (en 908 kinderen in de crisisnoodopvang). Van de 3.378 kinderen in de noodopvang waren er 1.787 begeleide kinderen en 1.591 onbegeleide kinderen. Het aantal kinderen in de noodopvang is dus in één jaar tijd met 65% toegenomen. Het aantal kinderen in de noodopvang in de afgelopen twee jaar meer dan verdubbeld. Er zaten in juli 2022 nog 2.282 kinderen in de noodopvang.*

Kinderen zitten langer in sommige opvangcentra dan volgens de norm is toegestaan. Ook verblijven (begeleide en onbegeleide) kinderen met een verblijfsvergunning in noodopvanglocaties en crisisnoodopvanglocaties. [↗](#)

Aanbevelingen 38a. en 38b. Gezinshereniging

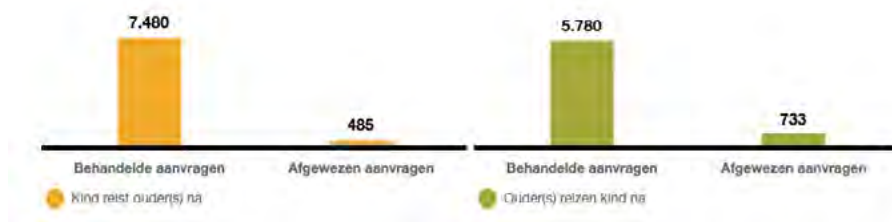
In het Nederlandse vreemdelingenbeleid is gezinshereniging o.a. mogelijk voor gezinsleden van personen die in Nederland internationale bescherming hebben gekregen en dus houder van een asielstatus zijn. De gezinsleden reizen de statushouder na en daarom wordt hier gesproken van 'gezinshereniging nareis'. Deze vorm van gezinshereniging valt onder asiel. De aanvraag moet worden gedaan binnen drie maanden nadat de verblijfstatus asiel aan het in Nederland verblijvende gezinslid is verleend. Er kan bij nareis gezinshereniging verzocht worden op hereniging met de echtgenoot/echtgenote, partner en minderjarige kinderen. Onbegeleide minderjarigen die voor het bereiken van de 18-jarige leeftijd hun asielaanvraag deden, mogen gezinshereniging aanvragen met hun ouders. Een voorwaarde voor gezinshereniging nareis is dat het gezinslid ook al in het land van herkomst deel uitmaakte van dat gezin.

In 2023 werden er 22.500 nareisaanvragen ingediend. Er zijn 13.260 nareisaanvragen afgehandeld. Bij 7.480 van deze afgehandelde nareisaanvragen ging het om nareis van minderjarigen naar hun ouder(s). Van deze aanvragen werden er 485 afgewezen. In 5.780

* Bron: COA

gevallen betrof het nareis van een ouder naar een minderjarige statushouder in Nederland. In 733 van die gevallen werd de aanvraag afgewezen. Het aantal ingediende aanvragen is 1,7 keer zo groot als het aantal afgehandelde aanvragen. Het aantal nog af te handelen nareisaanvragen is in 2023 toegenomen met 9.240.

Figuur 5. Gezinshereniging en nareis 2023

Bron: Ministeriële informatie via uitvraag Kinderrechtencollectief 2024

Uit Figuur 5 blijkt dat bij nareis asiel een kind vaker de ouder nareist, dan andersom.

Aanbeveling 38e. Verdwijnen van kinderen uit opvanglocaties

In 2023 verdwenen er 1.220 kinderen uit opvanglocaties met een onbekende bestemming. Dat is een stijging van 40% ten opzichte van 2022, toen er 870 kinderen verdwenen uit de asielopvang. In 2023 ging het om 380 onbegeleide kinderen en 840 kinderen in gezinnen. In 2022 zijn er ongeveer 295 onbegeleide kinderen verdwenen. Het aantal onbegeleide kinderen dat in 2023 verdween is dus met 28,8% toegenomen. Het aandeel onbegeleide kinderen van het totaal aantal

verdwenen kinderen, is ten opzichte van 2022 echter afgenomen. In 2022, was 34% van de verdwenen kinderen onbegeleid en in 2023 was 31% van de verdwenen kinderen onbegeleid. In 2023 zijn er minder dan 5 onbegeleide kinderen vertrokken uit de beschermde opvang.*

In 2023 stonden 105 onbegeleide minderjarigen als vermist gesignaleerd bij de politie.*

BELEIDSBESCHRIJVINGEN

Aanbeveling 37a. Kindvriendelijke asielprocedures

- **Motie Brekelmans.** Op 27 september 2023 werd de motie Brekelmans aangenomen die ervoor moest zorgen dat de IND minder vaak en snel het voordeel van de twijfel toepast, maar meer nadruk legt op het individualiseringsvereiste en de bewijslast zo veel mogelijk bij de asielzoeker neerlegt.** Op 5 maart 2024 heeft de staatssecretaris naar aanleiding van deze aangenomen motie een vergaande wijziging van de beoordeling van de geloofwaardigheid en het groepsbeleid in de asielprocedure aangekondigd. Dit is op 1 juli 2024 in werking getreden. Ook bij asielaanvragen van kinderen worden zwaardere eisen gesteld ten aanzien van geloofwaardigheid en groepsbeleid.

* Bron: Ministeriële informatie via uitvraag Kinderrechtencollectief 2024

** Bron: Tweede Kamer, vergaderjaar 2023–2024, 36 333, nr. 56

Aanbeveling 37f. Kindvriendelijke opvang

- **Brandbrief van inspecties.** In april 2023 schreven de Inspectie Justitie en Veiligheid, de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, de Inspectie van het Onderwijs en de Nederlandse Arbeidsinspectie een brandbrief aan de staatssecretaris waarin zij stellen dat de opvang van asielkinderen nog steeds niet aan de minimale kwaliteitsnormen voldoet en dat hiermee hun veiligheid en ontwikkeling in gevaar wordt gebracht. ↗
- **Motie Kröger en Piri.** In april 2023 werd de motie van Kröger en Piri aangenomen, waarin het kabinet wordt opgeroepen om gemeenten te faciliteren om op korte termijn asielopvang met langdurige looptijd te realiseren. In de motie wordt specifiek opgeroepen asielopvang te realiseren met goede aansluiting met de buurt, zorg en onderwijs. Daarnaast roept de motie op om elke twee maanden te rapporteren over de voortgang. ↗
- **Gebrek opvangplekken voor onbegeleide minderjarigen.** In juni 2023 hebben het Nidos en het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) de noodklok geluid over het gebrek aan opvangplekken voor onbegeleide minderjarigen. ↗
- **Motie Koekkoek en Ceder.** In september 2023 werd de motie van Koekkoek en Ceder aangenomen. De motie heeft als doel om de kwaliteit van opvang voor onder andere kinderen te verbeteren. ↗
- **Spreadingswet.** Op 10 oktober 2023 stemde de Tweede Kamer voor de invoering van de Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen (Spreadingswet). ↗ Deze wet heeft tot doel om aan gemeenten een (structurele) wettelijke taak te geven in de opvang van asielzoekers. Zodat het Centraal Orgaan opvang

asielzoekers (COA) niet langer afhankelijk is van de vrijwillige medewerking van gemeenten bij het realiseren van asielopvang. Ook leidt dit tot een evenwichtige verdeling van asielzoekers over gemeenten. Vanuit gemeenten is de behoefte uitgesproken aan meer mogelijkheden voor kleinschalige opvang.

- **Verhuizingen beperken.** Op 21 december 2023 werd de motie van Koekkoek en Ceder aangenomen die de regering, in lijn met de Spreadingswet, oproept om bij het plaatsen van asielzoekers de belangen van het kind mee te nemen als criterium in het plaatsingsbeleid en zo de verhuizingen van kinderen tot een absoluut minimum te beperken.
- **Motie Perin-Gopie.** Tijdens de behandeling van de Spreadingswet in de Eerste Kamer in januari 2024, is de motie van Perin-Gopie aangenomen die oproept duurzame kleinschalige opvang actief te stimuleren en belemmeringen weg te nemen in nog uit te werken lagere regelgeving. ↗
- **Motie van Meenen.** De Eerste Kamer heeft op 5 maart 2024 een motie aanvaard van senator Van Meenen om het aantal gedwongen verplaatsingen van kinderen in de asielprocedure tot maximaal één te reduceren. De motie is ingediend om de psychische schade die kinderen oplopen bij verhuizingen te beperken. ↗

Aanbeveling 38e. Verdwijnen van kinderen uit opvanglocaties

- **Rapport WODC.** In juni 2023 publiceerde het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) het rapport I have nothing to lose. Het doel van dit onderzoek is om beter zicht te krijgen op de

kenmerken van rondreizende alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv) en de onderliggende redenen voor hun rondreisgedrag. Ook de (multi-) problematiek die zij ondervinden is onderzocht. Er werd gekeken welke maatregelen andere Europese landen treffen met betrekking tot de begeleiding en zorg van deze jongeren. Aanleiding voor het onderzoek was dat een aanzienlijk deel van de amv's met onbekende bestemming (mob) vertrekt. Jongeren blijken als gevolg van het gebrek aan legale perspectieven vaak in de illegaliteit te verdwijnen en daar betrokken te raken bij criminele activiteiten waardoor hun nomadisch bestaan voort blijft duren. Dit kan ook leiden tot uitbuiting. De onderzoekers benadrukken dat de lijn tussen vrijwillige deelname en criminele uitbuiting dun is.*

- **Beleidsreactie rondreizende amv's.** In een Kamerbrief schrijft de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid in september 2023 dat de regering inzet op adequate begeleiding van alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv), het bieden van perspectief en het tegengaan van het rondreisgedrag. [↗](#)

LAATSTE ONTWIKKELINGEN

Asiel- en migratiepact. Op 10 april 2024 gaf het Europees Parlement haar goedkeuring aan het asiel- en migratiepact. Dit kan invloed hebben op het aantal asielzoekers in Nederland. De strengere screening aan de buitengrenzen moet ervoor zorgen dat minder asielzoekers de EU binnenkomen en dat er minder opvangplekken nodig zijn in

Nederland. Het is echter onzeker of dit doel ook bereikt wordt. Ook op andere vlakken kan het pact invloed hebben op de situatie in Nederland, bijvoorbeeld waar het gaat om de detentie van kinderen.

Rechten kinderen zonder verblijfsvergunning. Op 12 april 2024 was er een rondetafelgesprek over rechten van in Nederland verblijvende kinderen die (nog) geen verblijfsvergunning hebben. [↗](#)

Spreidingswet. Het nieuwe kabinet-Schoof presenteerde in mei 2024 het plan om de Spreidingswet weer in te trekken. De intrekking van de Spreidingswet zal worden ingediend als onderdeel van de Asielcrisiswet die het nieuwe kabinet wil indienen. De Spreidingswet is op dit moment nog geldig. [↗](#) Volgens het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) heeft de aankondiging van het nieuwe kabinet om de Spreidingswet in te trekken direct negatieve gevolgen voor het aantal opvangplekken. Een paar gemeenten hebben al aangekondigd geen opvangplekken meer te realiseren. De Spreidingswet kan voorlopig nog zorgen voor meer opvangplekken. [↗](#)

Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen. In de Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen van juni 2024 staat hoe het vernieuwde asielsysteem eruit komt te zien. Asielzoekers krijgen sneller te horen of zij kans maken op asiel en worden op een passende locatie opgevangen. Zij kunnen zich op deze locatie goed en eerder voorbereiden op integratie of terugkeer, ook doordat verhuisbewegingen verminderd

* Bron: Kamerstukken II, vergaderjaar 2023-2024, 27062, nr. 135 – Brief regering

worden. Provincies, gemeenten en het Centraal Orgaan opvang
asielzoekers gaan aan de slag met het maken van concrete plannen om
de asielopvang in hun regio's flexibeler te maken. ↗

Horen van kinderen. In juli 2024 heeft de rechtbank in Amsterdam een
uitspraak gedaan over het hoorrecht van kinderen in asielprocedures.
Tot nu toe hoeft de IND alleen een kind te horen als een ouder of
wettelijk verzorger daarom vraagt, of als de IND het zelf nodig acht.
Volgens de rechtbank is dit echter in strijd met het Internationaal
Verdrag inzake de Rechten van het Kind en moet de IND de kinderen de
gelegenheid bieden om gehoord te worden.

Motie van Nispen. In oktober 2024 is de motie van Nispen aangenomen
om ervoor te zorgen dat kinderen opgevangen worden op plekken waar
voorzieningen voor kinderen zijn, zoals onderwijs en (buiten)
speelmogelijkheden. ↗

Kinderhandel en seksuele uitbuiting

**KINDER
RECHTEN**
in beweging

09

DEFINITIE

Wat verstaan we onder kinderhandel en seksuele uitbuiting?

Kinderhandel is het rekruteren, vervoeren, overbrengen, huisvesten en ontvangen van een kind door anderen met als doel het kind uit te buiten, zoals in de prostitutie, bedelarij, of kinderarbeid. Seksuele uitbuiting is een belangrijk doeleinde van kinderhandel.

FOCUS

Het beter in beeld krijgen en aanpakken van kinderhandel en seksuele uitbuiting in de online wereld.

108

2019

70

2022

Bij CoMensha gemelde
minderjarige
slachtoffers van
uitbuiting

KINDERHANDEL EN SEKSUELE UITBUITING

Wat is er in Nederland gedaan om kinderhandel en seksuele uitbuiting van kinderen tegen te gaan in het tweede jaar na de laatste aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité?

Er is zeer beperkt zicht op het aantal minderjarige slachtoffers van mensenhandel en seksuele uitbuiting. Op de BES-eilanden zijn in 2023 zelfs geen minderjarige slachtoffers van (seksuele) uitbuiting geregistreerd. Zonder nauwkeurige cijfers of inschattingen is het moeilijk om een samenhangende en effectieve aanpak te formuleren.

De beleidsbeschrijvingen laten een veelvoud aan initiatieven zien, vooral op het gebied van online misbruik. Eén van de belangrijkste ontwikkelingen is de aangenomen Wet seksuele misdrijven, die zorgt voor een actueel rechtskader om (online) seksueel misbruik tegen te gaan. Andere initiatieven, zoals het wetsvoorstel bestuursrechtelijke aanpak online kinderpornografisch materiaal en de uitvoeringswet van de Digital Services Act, gaan langzamer. Er is geen duidelijke samenhang of overkoepelend kader tussen de verschillende initiatieven in de aanpak tegen kinderhandel en seksuele uitbuiting.

De nieuwste versie van het actieplan Samen tegen Mensenhandel presenteert meetbare doelen en resultaten. De doelen en effectiviteit van veel van de andere beleidsontwikkelingen zijn nog onduidelijk.

Elke politie-eenheid beschikt inmiddels over een digitaal specialist en alle eenheden zijn aangesloten bij het Landelijk Coördinatiepunt Online Mensenhandelsignalen (LCOM). Daarnaast is er zicht op twee nieuwe barrièremodellen rondom kinderuitleiding. De (online) opsporingscapaciteit van de politie blijft beperkt en het huidige trainingsaanbod voor professionals is vrijwillig, wat de effectiviteit van de handhaving en preventie ondermijnt.

KENGETALLEN

Minderjarige slachtoffers van uitbuiting in Nederland

Figuur 1. Aantal bij CoMensha gemelde minderjarige slachtoffers van uitbuiting per vorm van mensenhandel in de periode 2018-2022*

Bron: Nationaal Rapporteur, Slachtoffers mensenhandel in beeld bij CoMensha 2017-2021 [en](#) [uitvraag Nationaal Rapporteur maart 2023](#)

Figuur 1 toont een lichte daling in het aantal gemelde minderjarige slachtoffers van uitbuiting in 2022 vergeleken met 2021. Dit komt voornamelijk door een afname van binnenlandse seksuele uitbuiting. Het percentage minderjarige slachtoffers van binnenlandse seksuele uitbuiting daalde van 27% in 2021 naar 22% in 2022. Er was echter een stijging in meldingen van minderjarige slachtoffers van criminele uitbuiting.

Van 2017 tot 2021 registreerde de politie jaarlijks minder dan 10 meldingen van seksuele uitbuiting van kinderen in de prostitutie, met in totaal elf meldingen in vijf jaar.** [Gegevens over 2023 zijn nog niet beschikbaar.](#)

Het werkelijke aantal slachtoffers ligt echter veel hoger: de nationaal rapporteur schatte in 2019 dat slechts 2 tot 3% van de Nederlandse minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting in beeld is. [en](#)

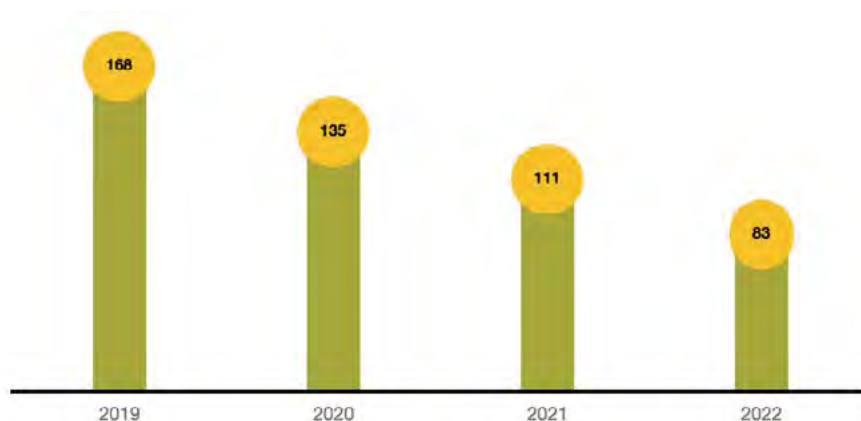
Op de BES-eilanden zijn in 2023 geen minderjarige slachtoffers (al dan niet met een Nederlandse nationaliteit) van uitbuiting of seksuele uitbuiting geregistreerd of aangemeld bij het Korps Politie Caribisch Nederland, bureau Slachtofferhulp, het Openbaar Ministerie en de

* Met een melding wordt het door een professional bij CoMensha aanmelden van een (vermoedelijk) slachtoffer van mensenhandel ter registratie bedoeld.

** Cijfers kleiner dan 10 worden op dit thema niet exact gedeeld in verband met de vertrouwelijkheid en mogelijke herleidbaarheid van de informatie.

ketencoördinator van de vreemdelingenketen.* De Nationaal rapporteur Mensenhandel en Seksueel geweld tegen kinderen heeft in dit gebied geen mandaat.

Figuur 2. Aantal (mogelijke) minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting

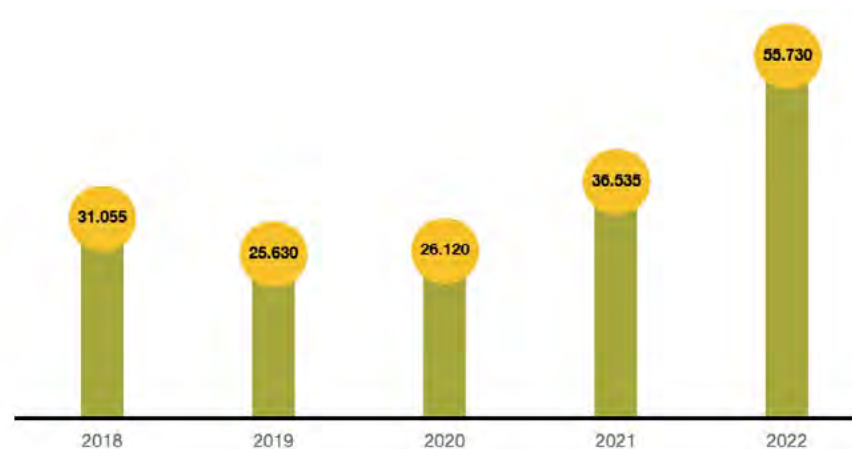
Bron: CKM, in Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2021 [↗](#) en Onzichtbare slachtoffers van mensenhandel 2022 [↗](#)

In 2022 registreerde de anonieme hulplijn Chat met Fier 83 (mogelijke) minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting. In totaal kwamen 210 bezoekers op de chat om te praten over seksuele uitbuiting. Het jongste slachtoffer was jonger dan 12 jaar. Bijna 40% van de 210 slachtoffers was minderjarig en 19,1% was 15 jaar of jonger. [↗](#) Data over 2023 zijn nog niet beschikbaar.

De daling van het aantal slachtoffers tussen 2019 en 2022 is mogelijk te verklaren door het ontbreken van bewustwordingscampagnes rondom Chat met Fier in 2022, en het groeiende aantal online hulpaanbieders waardoor slachtoffers niet op één plek in beeld komen. Het CKM benadrukt dat de daling niet betekent dat er minder (minderjarige) slachtoffers van mensenhandel in Nederland zijn. [↗](#)

Beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik

Figuur 3. Jaarlijkse meldingen van beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik bij TBKK per jaar in de periode 2018-2022

Bron: Nationale Politie, Monitor Seksueel geweld tegen kinderen 2018-2022 [↗](#)

* Bron: Navraag Ministerie Justitie en Veiligheid, 3 juli 2024

Het aantal meldingen van beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik bij het Team Bestrijding Kinderpornografie en Kinderseksuïerisme (TBKK) is de afgelopen jaren sterk toegenomen, met een verdubbeling in 2022 ten opzichte van 2020. Dit komt waarschijnlijk door betere identificatietechnieken en betekent niet noodzakelijk dat er meer misbruikmateriaal online staat. [↗](#) Data over 2023 zijn nog niet beschikbaar.

In 2023 verwerkte het Meldpunt Kinderporno van Offlimits 255.563 meldingen van beeldmateriaal van seksueel misbruik van kinderen (tegenover 144.058 in 2022). Hiervan kwamen 165.022 meldingen uit Nederland. Dit leidde tot de analyse van 535.802 URL's, een stijging van 35% ten opzichte van 2022. Volgens Offlimits is het lastig conclusies te verbinden aan deze stijging omdat het aantal verwerkte meldingen jaarlijks kan fluctueren door tal van oorzaken. [↗](#) 268.912 URL's bevatten illegaal materiaal. In 2023 werd 66,57% van het strafbare materiaal, in Nederland gehost. Dit is een lichte stijging ten opzichte van 63% in 2022. [↗](#)

Internet Watch Foundation meldde dat het aandeel van wereldwijd gehost kindermisbruikmateriaal in Nederland stabiel bleef: 32% van de URL's in 2022 (82.605 URL's) en 33% in 2023 (91.572 URL's). [↗](#)

AANBEVELINGEN VN-KINDERRECHTENCOMITÉ

- **19a.** Ontwikkel de regelgeving en het veiligheidsbeleid verder om de rechten en veiligheid van kinderen in de digitale omgeving te beschermen.
- **19b.** Zorg dat wetten inzake toegang tot informatie en de digitale omgeving het recht van kinderen op privacy respecteren, kinderen tegen schadelijke inhoud en materialen en online risico's beschermen en voor effectieve methodes zorgen om daders te vervolgen, ook als het gaat om extraterritoriale jurisdictie.
- **39a.** Geef speciale verblijfsvergunningen uit voor alle kinderen die vermeend slachtoffer zijn van mensenhandel, ongeacht gerelateerde strafrechtelijke onderzoeken, en zorg voor genoeg personeel en technische en financiële middelen als ook coördinatie tussen autoriteiten die zich bezighouden met de bescherming van kinderen die slachtoffer zijn van mensenhandel op alle niveaus.
- **39b.** Ontwikkel een systeem voor het monitoren en evalueren van de implementatie van het programma Samen tegen mensenhandel gebaseerd op een helder overzicht van meetbare resultaten en indicatoren.
- **39c.** Zorg dat alle gemeenten strategieën of actieplannen hebben ontwikkeld voor het voorkomen en aanpakken van kinderhandel, inclusief voor online seksuele uitbuiting en criminele uitbuiting door loverboys (mensenhandelaren).

- **42.** Voorkom online handel die seksuele uitbuiting van kinderen en kindermisbruik beoogt en pak dit aan, onder andere als volgt:
 - (i) zorg ervoor dat in nationale wetgeving en beleid alle vormen van kinderhandel en seksuele uitbuiting van kinderen die zijn gepleegd of gefaciliteerd via informatie- en communicatietechnologie (ICT) adequaat zijn opgenomen;
 - (ii) voer specifieke online analyses, onderzoeken en monitoring uit om beter inzicht te krijgen in online misdrijven en ontwikkel passende aanpakken;
 - (iii) zorg ervoor dat internetproviders online materialen die seksueel misbruik bevatten, controleren, blokkeren en onmiddellijk verwijderen;
 - (iv) integreer in de verplichte opleidingen voor politieagenten, advocaten, juristen en andere relevante professionals specifieke componenten met betrekking tot online misdrijven en online instrumenten om het traceren van slachtoffers en reddingsacties te faciliteren.

CIJFERMATIGE ONTWIKKELINGEN

Aanbeveling 39a. Aantal (vermeende) buitenlandse slachtoffers van kinderhandel dat een speciale verblijfsvergunning krijgt

Uit navraag bij het ministerie van Justitie en Veiligheid blijkt dat in 2023 minder dan 10 minderjarige slachtoffers van mensenhandel een B8/3-vergunning ontvingen.*

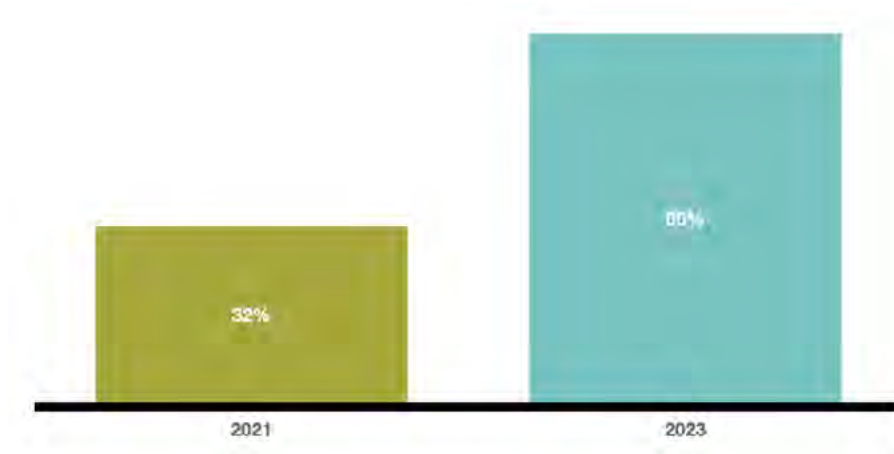
Data over minderjarige buitenlandse slachtoffers bij CoMensha in 2023 zijn nog niet beschikbaar. In 2022 werden bij CoMensha 10 minderjarige buitenlandse slachtoffers gemeld, van 3 is bekend dat zij de B8-bedenktijd aangeboden kregen en accepteerden. Of zij aangifte hebben gedaan of een verblijfsvergunning hebben ontvangen, is onbekend. Daarnaast zijn er bij CoMensha 12 minderjarigen aangemeld waarvan de nationaliteit onbekend is. Er is in deze gevallen geen informatie omtrent B8 bekend.**

* Bron: Navraag Ministerie Justitie en Veiligheid, 3 juli 2024. Cijfers kleiner dan 10 worden op dit thema niet exact gedeeld in verband met de vertrouwelijkheid en mogelijke herleidbaarheid van de informatie.

** Bron: Uitvraag CoMensha 2023.

Aanbeveling 39c. Aantal gemeenten met strategieën en actieplannen op het voorkomen en aanpakken van kinderhandel

Figuur 4. Aantal gemeenten dat beschikt over beleid gericht op aanpak mensenhandel

Bron: Significant Public, Onderzoek aanpak mensenhandel in gemeenten 2023 [↗](#)

Volgens het Interbestuurlijk Programma 2018 moesten alle gemeenten in 2022 beleid hebben om mensenhandel te voorkomen en aan te pakken. 66% van de gemeenten voert inmiddels dit beleid, bij 25% van de gemeenten is dit nog in ontwikkeling. Gebrek aan capaciteit en onvoldoende kennis over mensenhandel zijn belemmeringen bij het formuleren van lokaal beleid. [↗](#)

Niet alle actieplannen bevatten specifieke maatregelen tegen kinderhandel. Volgens de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) besteedt 70% van de gemeenten aandacht aan 'kwetsbare groepen' maar het is onbekend hoeveel gemeenten kinderen expliciet hebben opgenomen in deze plannen. [↗](#) Sinds begin 2023 is er geen nieuwe informatie beschikbaar.

Aanbeveling 42b(iii). Hoeveelheid materiaal van kindermisbruik dat verwijderd is door Nederlandse internetproviders

Volgens Offlimits geeft het overgrote deel van de hostingpartijen snel gehoor aan verwijderverzoeken. Enkele hostingpartijen geven echter niet of nauwelijks gehoor aan dergelijke verzoeken, of zij uploaden de afbeeldingen stelselmatig opnieuw vanuit een ander land of op een website met een andere URL. [↗](#)

BELEIDSBESCHRIJVINGEN

Aanbeveling 39a. Speciale verblijfsvergunningen voor vermeende minderjarige slachtoffers

In mei 2023 is een tijdelijke beleidswijziging ingevoerd zodat alle vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel bedenktijd krijgen aangeboden. [↗](#) Een evaluatie door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) van september 2023, constateert dat de bescherming van slachtoffers is afgenomen door de wijziging van de

B8/3-regeling in 2019. [↗](#) Op basis van deze evaluatie en aanbevelingen van o.a. GRETA, zal in 2024 binnen het programma Samen tegen mensenhandel worden verkend of de vaststelling van slachtofferschap losgekoppeld kan worden van het strafrechtelijk onderzoek. [↗](#)

Aanbeveling 39a. Aanwezigheid van coördinatie tussen autoriteiten en

Aanbeveling 39b. Monitoren en evalueren programma Samen tegen mensenhandel

- **Ontwikkeling nieuw programma Samen tegen Mensenhandel.** In december 2023 werd het nieuwe programma Samen tegen Mensenhandel besproken in de Tweede Kamer, waarbij een motie werd aangenomen om het actieplan fundamenteel te herzien. [↗](#) Deze motie benadrukte dat onderwerpen zoals bescherming van minderjarigen, criminele uitbuiting, opvang van slachtoffers en technologie onvoldoende waren opgenomen. [↗](#) In februari 2024 gaf de staatssecretaris een update met mogelijke aanvullende acties, die momenteel verder worden uitgewerkt met samenwerkingspartners. [↗](#) Het programmavoorstel bevat een hoofdstuk gewijd aan het monitoren van doelen, acties en resultaten.
- **Onderzoek landelijke aansturing en coördinatie mensenhandel.** Naar aanleiding van de motie van Kamerlid Mutluer zal de regering onderzoek doen naar hoe een landelijke aansturing en coördinatie van mensenhandel kan worden bewerkstelligd en welke meerwaarde een nationaal coördinator mensenhandel daarbij kan hebben. [↗](#) [↗](#)

Aanbeveling 19a., 19b. en 42(i). Regelgeving en beleid rondom de rechten en veiligheid van kinderen online, inclusief alle vormen van kinderhandel en seksuele uitbuiting

- **Aanpak verwijderen strafbaar en onrechtmatig materiaal.** De regering gaat uit van zelfregulering tussen overheden, internetaanbieders, hostingbedrijven en andere tussenpersonen, zoals door de gedragscode Notice-and-Takedown. Het ministerie van Justitie en Veiligheid financiert een pilot van Helpwanted om te onderzoeken of er behoefte is aan een laagdrempelige meldvoorziening voor onrechtmatige content online, in aanvulling op huidige voorzieningen. [↗](#)
- **De Europese Digital Services Act (DSA).** Per 17 februari 2024 is de DSA van kracht, waardoor online platformen verplicht zijn gebruikers te beschermen tegen desinformatie, oplichting en kindermisbruik. [↗](#) De uitvoering van de DSA is in Nederland nog niet volledig mogelijk omdat de uitvoeringswet nog niet is aangenomen. [↗](#)
- **Nieuwe Wet seksuele misdrijven.** Op 19 maart 2024 stemde de Eerste Kamer in met de Wet seksuele misdrijven. De wet zal op 1 juli 2024 ingaan. [↗](#) Deze wet maakt meer vormen van seksueel overschrijdend gedrag strafbaar, ook online. Hieronder vallen sexchatting met kinderen onder de 16 jaar en seksueel geweld zonder fysiek contact. De definitie van materiaal van kindermisbruik wordt aangepast om het livestreamen van seksueel kindermisbruik op bestelling te verbieden. [↗](#)
- **Wetsvoorstel Wet bestuursrechtelijke aanpak online kinderpornografisch materiaal.** De Autoriteit online Terroristisch en Kinderpornografisch Materiaal (ATKM) heeft als doel het handhaven

van het verbod op het verspreiden van misbruikmateriaal, onder andere door het opleggen van een dwangsom of een bestuurlijke boete aan aanbieders van communicatiediensten. ↗ Het wetsvoorstel dat bestuursrechtelijk optreden door het ATKM mogelijk maakt, is nog in ontwikkeling.

- **EU Wetsvoorstel ter voorkoming en bestrijding van seksueel misbruik van kinderen.** Dit voorstel geeft een rechtskader voor de preventie en bestrijding van online seksueel misbruik van kinderen en wordt momenteel behandeld. De regering steunt het uitgangspunt dat zowel Europese overheden als aanbieders van hostingdiensten en communicatiediensten, verantwoordelijkheden hebben in de bestrijding van online kindermisbruik. Het kabinet heeft in de onderhandelingen aangegeven dat Nederland geen steun geeft aan voorstellen die end-to-end encryptie onmogelijk maken of het detecteren van grooming door niet-opsporingsinstanties toestaan. ↗

Aanbeveling 42(ii). Analyses, onderzoek en een passende aanpak omtrent online misdrijven

- **Online opsporing mensenhandel.** In het hoofdstuk Mensenhandel van de Veiligheidsagenda 2023-2026 staat doorontwikkeling van digitale opsporing als doelstelling. ↗ Er is binnen elke politie-eenheid minimaal één digitaal specialist toegevoegd voor de aanpak van mensenhandel. De nieuwe Wet seksuele misdrijven geeft daarnaast verdere handvatten voor het gebruik van webcrawlers voor opsporing. ↗
- **Doorontwikkeling Landelijk Coördinatiepunt Online Mensenhandelsignalen (LCOM).** Het LCOM is opgericht om online

signalen van mensenhandel te monitoren en duiden via landelijke innovatieve projecten. ↗ In 2023 zijn alle politie-eenheden hierbij aangesloten. ↗

- **Barrièremodel downloaders online seksueel kindermisbruik.** Het afgelopen jaar is in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid een barrièremodel ontwikkeld, toegespitst op downloaders van beeldmateriaal van online seksueel kindermisbruik. ↗ Een barrièremodel ter voorkoming van transnationaal seksueel kindermisbruik is in ontwikkeling.
- **Opzet en uitrol online opsporingsstrategie.** In 2022 is een impactanalyse toegezegd rondom het ontwikkelen van digitale opsporingsstrategieën ter bescherming van slachtoffers van online misbruik, uitgevoerd door de politie en het Openbaar Ministerie. ↗ Van deze analyse zijn in 2023 geen resultaten gevonden.

Aanbeveling 42(iv). Verplichte opleidingen voor professionals m.b.t. online misdrijven en instrumenten

- **Trainingsaanbod.** Het trainingsaanbod met betrekking tot online misdrijven en online instrumenten is momenteel niet verplicht voor de groepen professionals die genoemd zijn in de aanbevelingen. Dit is niet verbeterd ten opzichte van vorig jaar.

LAATSTE ONTWIKKELINGEN

Nieuwe Europese richtlijn mensenhandel. In april 2024 keurde het Europe Parlement aanpassingen in de nieuwe EU Mensenhandelrichtlijn goed. De richtlijn presenteert onder andere een uitbreiding van de definitie van uitbuiting waar nu ook gedwongen huwelijken, illegale adoptie en uitbuiting van draagmoederschap onder vallen. En er is een verplichting voor lidstaten om een nationaal verwijzingsmechanisme voor slachtoffers in te richten. [↗](#)

Wetsvoorstel bestuursrechtelijke aanpak online kinderpornografisch materiaal. Op 21 mei 2024 is het wetsvoorstel dat bestuursrechtelijk optreden mogelijk maakt, aangenomen door de Tweede Kamer en op 4 juni 2024 door de Eerste Kamer. [↗](#) [↗](#)

Ontwikkeling plan Samen tegen Mensenhandel. Op 17 juni 2024 is het nieuwe Actieplan Samen tegen Mensenhandel na akkoord van de ministerraad naar de Tweede Kamer gestuurd. Het vernieuwde plan heeft een actielijn op minderjarigen. [↗](#)

EU Wetsvoorstel ter voorkoming en bestrijding van seksueel misbruik van kinderen. Op 9 september 2024 hebben de lidstaten van de EU, waaronder Nederland, van het Hongaarse voorzitterschap een compromisvoorstel ontvangen van het EU Wetsvoorstel ter voorkoming en bestrijding van seksueel misbruik van kinderen. Op 1 oktober 2024 stelt minister van Justitie en Veiligheid dat de impact van de

voorgestelde maatregelen onvoldoende duidelijk is. Het kabinet zal zich daarom onthouden van het innemen van een positie over het compromisvoorstel en dit actief kenbaar te maken. Daarmee wordt Nederland gerekend tot de landen die de algemene oriëntatie niet steunen. [↗](#)

Jeugdstrafrecht

10

**KINDER
RECHTEN**
in beweging

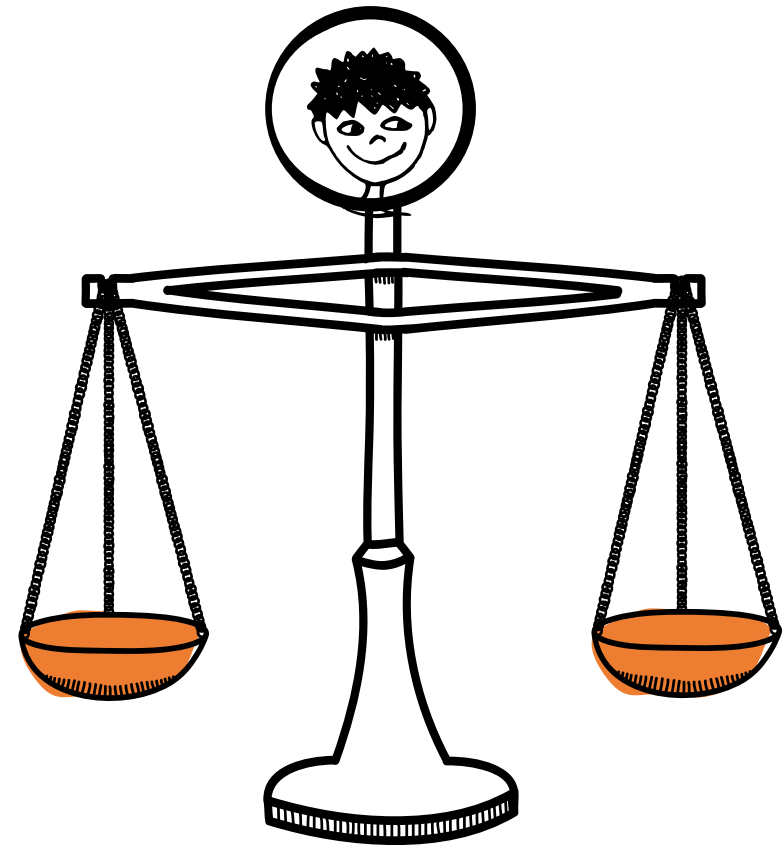
DEFINITIE

Wat verstaan we onder jeugdstrafrecht?

Een stelsel van bijzondere wetten, procedures, autoriteiten en instanties die bedoeld zijn om jeugdigen, die verdacht worden van het plegen van een strafbaar feit, te vervolgen of te berechten. (Artikel 40 van het VN-Kinderrechtenverdrag)

Strafrecht voor jongeren van 12 tot en met 17 jaar. In het jeugdstrafrecht kan de rechter andere en lagere sancties opleggen dan in het normale (volwassenen-)strafrecht. ↗

Ook jongvolwassenen tussen de 18 en 23 jaar kunnen via het jeugdstrafrecht berecht worden. ↗

FOCUS

**Reden en duur voorarrest,
Verklaring Omtrent het Gedrag,
DNA-afname en opslag.**

1.321

2019

913

2023

Aantal unieke
minderjarigen in een
justitiële jeugdinrichting

JEUGDSTRAFRECHT

Wat is er in Nederland gebeurd op het gebied van jeugdstrafrecht in het tweede jaar na de laatste aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité?

De cijfers laten een grillig beeld zien, met name ten aanzien van de vrijheidsbeneming van minderjarigen. Het aantal minderjarigen dat in 2023 in een arrestantencel verbleef en in verzekering werd gesteld daalde. Het verblijf van minderjarigen in een justitiële jeugdinrichting nam toe.

Childfriendly justice is in 2023 een zichtbare trend geworden binnen het Nederlandse jeugdstrafrechtbeleid. Professionals werken vanuit een kindgericht kader, veelal met gespecialiseerd personeel en kindvriendelijke procedures. Het aantal minderjarigen dat thuis of op een andere plaats dan een arrestantencel in verzekering werd gesteld is toegenomen. Van de mogelijkheid om aan 16- of 17-jarigen een straf via het volwassenstrafrecht op te leggen wordt zeer beperkt gebruik gemaakt. Het aantal jeugdigen dat naar herstelvoorzieningen is doorverwezen stijgt. Bij de beoordeling van een Verklaring Omtrent het Gedrag na veroordeling voor een ernstig gewelds- of zedendelict wordt rekening gehouden met de leeftijd en alle omstandigheden van het kind.

Daarnaast zien we ook dat kindgerichte regelingen niet altijd worden benut of juist worden afgezwakt. Justitiële jeugdinrichtingen kampen met kwaliteits- en capaciteitsproblemen, terwijl de capaciteit van de Kleinschalige Voorzieningen Justitiële Jeugd niet optimaal benut wordt. De bezetting van de Kleinschalige Voorzieningen Justitiële Jeugd is met

41% laag. Ondanks beleidsmatige verplichtingen wordt in de meeste jeugdstrafzaken geen herstelmodaliteit overwogen.

Justitiële gegevens blijven levenslang zichtbaar na veroordeling voor een zedendelict op minderjarige leeftijd. Het aantal minderjarigen dat in de DNA-databank is opgenomen stijgt ook dit jaar.

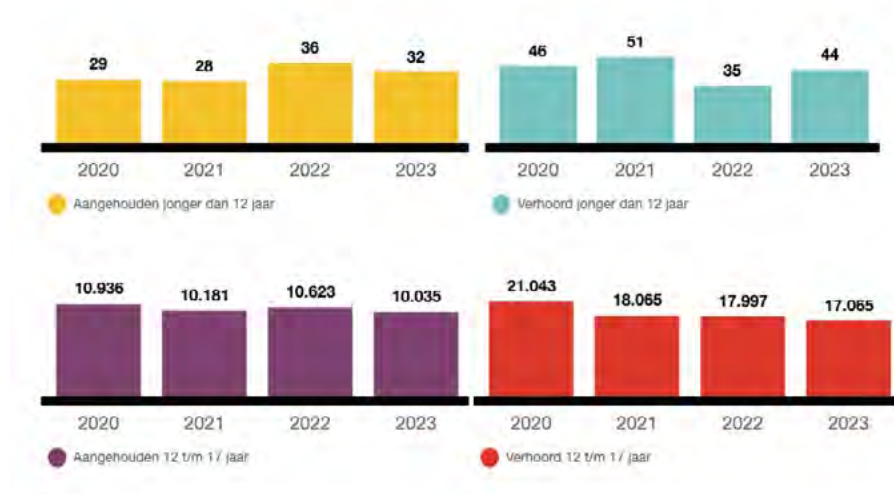
Op de BES-eilanden is het jeugdstrafrecht ingevoerd en verblijven minderjarigen in een aparte jeugdafdeling van de justitiële inrichting. Er werden in 2023 geen jeugdzaken doorverwezen naar herstelrechtelijke voorzieningen. De Raad voor de rechtshandhaving deed aanbevelingen voor verbeteringen van het jeugdstrafrecht op de BES-eilanden.

Zo staat
het
ervoor

KENGETALLEN

Figuur 1. Het aantal (unieke) minderjarigen dat is verhoord door politie en dat door de politie is aangehouden

Bron: Ministeriële informatie via uitvraag Kinderrechtencollectief 2023/2024

Op de BES-eilanden werden 30 minderjarigen aangehouden en 32 minderjarigen verhoord door de politie in 2023.*

AANBEVELINGEN VN-KINDERRECHTENCOMITÉ

- **41a.** Overweeg om de leeftijd van strafrechtelijke verantwoordelijkheid te verhogen naar tenminste 14 jaar.
- **41b.** Overweeg een herziening van de wet zodat het jeugdstrafrechtstelsel van toepassing is op alle kinderen die jonger zijn dan 18 jaar.
- **41c.** Voorkom en beperk het gebruik van voorlopige hechtenis door ervoor te zorgen dat kinderen die zijn aangehouden en beroofd van hun vrijheid zo snel mogelijk voor een competente autoriteit kunnen verschijnen om na te gaan of de vrijheidsberoving of het voortduren ervan overeenkomstig de wet is.
- **41d.** Monitor het gebruik van vrijheidsberoving om er zeker van te zijn dat het alleen gebruikt wordt als een laatste redmiddel en zo kort mogelijk en dat regelmatig gecheckt wordt of het beëindigd kan worden.
- **41f.** Zorg ervoor dat in alle delen van het Koninkrijk bij zaken waarbij detentie onvermijdelijk is kinderen niet samen met volwassenen worden opgesloten en dat de detentieomstandigheden in lijn zijn met de internationale normen.
- **41h.** Heroverweeg het routinematige gebruik van DNA-testen en -opslag bij kinderen die veroordeeld zijn voor bepaalde gespecificeerde overtredingen.

* Bron: Korps Politie Caribisch Nederland

- **41i.** Onderzoek onderdelen van het strafbladsysteem waardoor kinderen die bepaalde misdrijven hebben begaan geen Verklaring Omtrent het Gedrag zullen kunnen krijgen, zoals vernietiging van het strafblad van kinderen die zijn vrijgesproken of hun straf hebben uitgezeten, inclusief voor seksuele misdrijven.

CIJFERMATIGE ONTWIKKELINGEN

Aanbeveling 41a. Verhoog de leeftijd voor strafrechtelijke verantwoordelijkheid

In vergelijking met andere Europese landen ligt de leeftijd waarop kinderen in Nederland strafrechtelijk vervolgd kunnen worden laag, namelijk op 12 jaar. 12- en 13-jarigen kregen in 2023 in totaal 1.866 keer een Halt afdoening. In 2023 legde het Openbaar Ministerie aan 12- en 13-jarigen in 178 misdrijfzaken en in 178 overtredingszaken een straf of maatregel op. In 496 misdrijfzaken en 147 overtredingszaken kregen 12- en 13-jarigen een dagvaarding om voor de rechter te verschijnen. De rechter legde in 350 zaken van 12- en 13-jarigen een straf of maatregel op.

Aanbeveling 41b. Jeugdstrafrecht toepassen in plaats van volwassenstrafrecht

Uit onderzoek van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) blijkt dat de mogelijkheid om 16- en 17-jarigen volgens het

volwassenenstrafrecht te sanctioneren beperkt gebruikt wordt. Dit geldt zowel voor als na de invoering van het adolescentenstrafrecht. ↗ Tussen 2021 en 2023 werden jaarlijks minder dan tien 16- tot 17-jarigen via het volwassenenstrafrecht gesanctioneerd.*

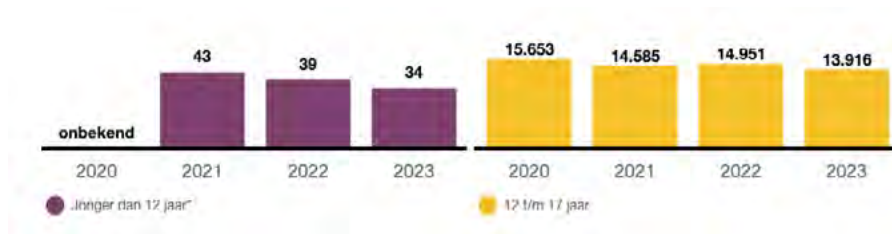
Op de BES-eilanden zijn geen minderjarigen via het volwassenstrafrecht berecht.

Aanbeveling 41c. Voorkom en beperk het gebruik van voorlopige hechtenis

De geregistreeerde jeugdcriminaliteit in Nederland is in de afgelopen twee decennia fors afgenomen. Ten opzichte van de piekjaren in 2006-2008 was in 2023 sprake van meer dan een halvering van het aantal jeugdige verdachten en strafrechtelijke daders per 1.000 leeftijdsgenoten. In de jaren 2018 tot en met 2023 stabiliseert het aantal jeugdige verdachten en strafrechtelijke daders. ↗ ↗ In 2023 werden 17.065 minderjarigen (12–18 jaar) en 44 kinderen onder de 12 jaar door de politie gehoord op verdenking van een strafbaar feit. 7.614 minderjarigen mochten na hun aanhouding naar huis. Het aantal minderjarigen dat in een arrestantencel verbleef daalde met ruim 1.000 ten opzichte van een jaar eerder.

* Bij lage aantallen worden geen exacte cijfers meer vermeld om herleidbaarheid naar zaak-en/of persoonsgegevens te voorkomen.

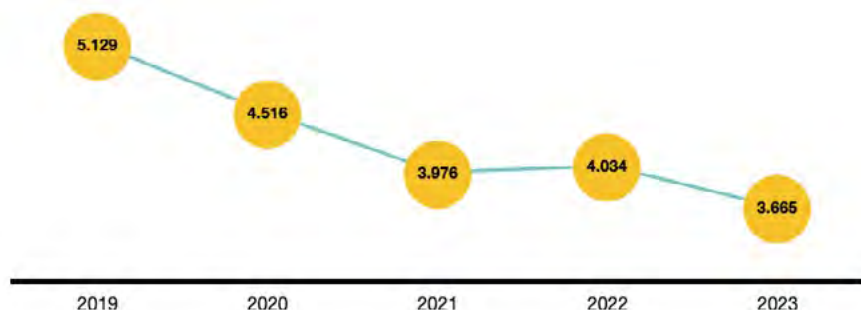
Figuur 2. Aantal minderjarigen dat in een arrestanten cel verbleef (niet unieke arrestanten)

Bron: Ministeriële informatie via uitvraag Kinderrechtencollectief 2023/2024

Op de BES-eilanden verbleven 20 minderjarigen in een arrestantencel in 2023.

Figuur 3. Aantal invezekeringstellingen van minderjarigen 12 t/m 17 jaar (unieke acties)

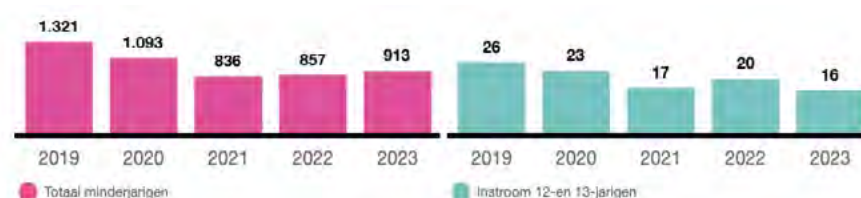

Bron: Ministeriële informatie via uitvraag Kinderrechtencollectief 2023/2024

Het aantal invezekeringstellingen is ten opzichte van 2020 met 850 afgenomen tot 3.665 in 2023. Het aantal minderjarigen (12-18 jaar) dat de invezekeringstelling thuis of op een andere plaats doorbracht steeg van 22 naar 577.

Aanbeveling 41d. Monitor het gebruik van vrijheidsberoving

Figuur 4. Aantal unieke minderjarigen in een justitiële jeugdinrichting (JJI)

Bron: Ministeriële informatie via uitvraag Kinderrechtencollectief 2023/2024

In 2023 verbleven 913 unieke minderjarigen (12-18 jaar) in een justitiële jeugdinrichting (peildatum). Het gemiddelde verblijf van minderjarigen die in 2023 zijn uitgestroomd uit een justitiële jeugdinrichting was gemiddeld 39 dagen. 74% van het totaal aantal minderjarigen dat op een peildatum in justitiële jeugdinrichtingen verbleef, verbleef daar in voorlopige hechtenis.* Vier minderjarigen

* Peildatum 30 september 2023.

verbleven op grond van een overtreding van de Leerplichtwet in een justitiële jeugdinrichting (in 2022 waren dat er vijf). 28 minderjarigen in justitiële jeugdinrichtingen hebben een PIJ-maatregelopgelegd gekregen.*

In de Justitiële Inrichting Caribisch Nederland (JICN) op Bonaire verbleven in 2023 zeven minderjarigen (> 14 jaar) in het kader van voorlopige hechtenis op een aparte jeugdafdeling. Zes van hen kwamen van Bonaire en één van Sint Eustatius. Zij verbleven gemiddeld 13 dagen in de JICN.

- **Mediation in Strafzaken.** Uit de Plan- en procesevaluatie Mediation in Strafzaken (MiS) blijkt dat mediation in de periode 2017-2022 in 1% van de jeugdstrafzaken is toegepast.** In 2022 zijn 141 jeugdzaken aangemeld bij Perspectief Herstelbemiddeling en werden 318 jeugdzaken aangemeld voor Mediation in Strafzaken (MiS). In 2023 nam dit aantal verder toe en zijn 564 jeugdigen (12-18 jaar) aangemeld voor MiS, waarvan 227 zaken zijn afgerond met afspraken in een vaststellingsovereenkomst.***

Aanbeveling 41(i). Onderzoek het strafbladsysteem waardoor sommige jongeren geen VOG krijgen

In 2023 vroegen 320.248 jongeren (tot 23 jaar) een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) aan. Deze werd 357 keer geweigerd. Van de aanvragers van 23 jaar of ouder werd de VOG 45 keer geweigerd op grond van het plegen van een delict op minderjarige leeftijd. In ernstige

geweld- en zedendelicten kunnen de justitiële gegevens van minderjarige veroordeelden levenslang worden ingezien bij een VOG aanvraag.

Aanbeveling 41h. DNA-afname minderjarigen

In de DNA-databank voor Strafzaken staat het DNA-profiel van 38.087 personen opgenomen die ooit als minderjarige zijn geregistreerd. Op 31 december 2023 stonden 1.901 minderjarigen geregistreerd in de DNA-databank voor Strafzaken.**** Het aantal nieuwe profielen van minderjarigen is 1.340. Dit is gedaald ten opzichte van 2022 toen 1.821 nieuwe profielen van minderjarigen werden opgenomen. In 2022-2023 werd het DNA-profiel van 40 minderjarigen vernietigd.

BELEIDSBESCHRIJVINGEN

Aanbeveling 41a. Verhoog de leeftijd voor strafrechtelijke verantwoordelijkheid

In Nederland zijn kinderen vanaf 12 jaar strafrechtelijk verantwoordelijk. De Raad voor Strafrechtstoepassing en

* Peildatum 31 december 2023.

** Bron: Plan- en procesevaluatie Mediation in Strafzaken, Hoekstra, M.S.; Riezen-Den Bak, R.R. van; Teeuwen, G. (WODC, 2024-05-13).

*** Bron: Ministeriële informatie via uitvraag Kinderrechtencollectief 2023.

**** De opgenomen DNA-profielen van minderjarigen in de DNA-databank voor Strafzaken zijn afkomstig van slachtoffers, verdachten en veroordeelden.

Jeugdbescherming (RSJ) adviseerde al in 2017 om deze leeftijd te verhogen naar 14 of 16 jaar.* De minister voor Rechtsbescherming volgde dit advies niet op en zei in 2019 dat hij de mogelijkheid wil behouden om bij ernstige delicten strafrechtelijk te kunnen ingrijpen. Ook zei hij dat hij de leeftijdsgrens voor strafrechtelijke vervolging niet wil verhogen.** Dit is in 2023 niet veranderd.

Aanbeveling 41b. Jeugdstrafrecht toepassen in plaats van volwassenstrafrecht

Jaarlijks worden door de rechter minder dan tien zaken van 16- tot 17-jarigen berecht via het volwassenstrafrecht. De Raad voor de Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming adviseerde op 9 november 2021 om alle 16- en 17-jarigen altijd volgens het jeugdstrafrecht te berechten.*** Dit heeft niet geleid tot aanpassingen in de wet- en regelgeving. Uit nieuw onderzoek van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) in 2024 naar de toepassing van het volwassenenstrafrecht blijkt dat een ontwikkelingsgerichte sanctionering effectief is en dat het jeugdstrafrecht toereikend is, ook in het geval van (zeer) ernstige feiten.****

Aanbeveling 41c. Voorkom en beperk het gebruik van voorlopige hechtenis

De doorontwikkeling van de landelijk hoog beveiligde Forensische Centra Jeugd (FCJ) en de lokale lager beveiligde Kleinschalige Voorzieningen Justitiële Jeugd(KVJJ), waar met name kinderen in voorlopige hechtenis kunnen verblijven, is nog niet gerealiseerd. De gemiddelde bezetting van de KVJJ's in 2023 was 54% en daalde begin 2024 naar 41%. ↗

Aanbeveling 41d. Monitor het gebruik van vrijheidsberoving

- **Effectievere detentie van jeugdigen.** Het rapport van het Interdepartementaal Beleidsonderzoek Jeugdcriminaliteit (IBO) kijkt naar een effectievere detentie van jeugdigen.***** In de beleidsreactie van het kabinet op 24 februari 2023 is aangegeven dat alternatieven voor kortdurende detentie onderzocht worden, waaronder taakstraffen en elektronische detentie.*****
- **Verkort dagprogramma in Justitiële Jeugdinrichtingen.** Sinds 2 februari 2023 geldt een verkort dagprogramma in Justitiële Jeugdinrichtingen. Wanneer sprake is van een personeelstekort, kan het groepsprogramma worden gekort van 77 naar 62 uur per week. Dit beleid kan gezien worden als een noodgreep ten gevolge van personeelstekort en te hoge werkdruk. Het inkorten van het dagprogramma is in strijd met de Beginselenwet Justitiële Jeugdinrichtingen (BJJ). De minister van Rechtsbescherming is

* Bron: Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming (2017), Verhoging strafrechtelijke minimumleeftijd in context.

** Bron: Rijksbegroting, vergaderjaar 2018-2019, nr 53.

*** De RSJ stelt daarmee voor om het voorbehoud bij artikel 37 sub c IVRK te laten vallen en artikel 77b Sr te schrappen.

**** Bron: WODC (2024), L.J.C. Prop, K. Zeijlmans, A.M. van der Laan. Cahier 2024-5. De toepassing van het adolescentenstrafrecht bij 16- tot 23-jarigen. *Kenmerken van (strafzaken van) de doelgroep en motivering door de rechter.*

***** Bron: Werken aan effectievere detentie van jeugdigen, Interdepartementaal Beleidsonderzoek Jeugdcriminaliteit, 2022.

***** Bron: Tweede Kamer, vergaderjaar 2022–2023, 28 741, nr. 92.

voornemens de BJJ op dit punt te wijzigen.

- **Vrijheidsbeneming Op Maat.** Het meerjarenprogramma Vrijheidsbeneming Op Maat (VOM) beoogde via maatwerk het jeugdstrafrecht effectiever in te zetten. Het programma is in 2023 geëindigd. Het ministerie van Justitie en Veiligheid geeft aan ook na afloop van VOM door te willen gaan op de ingeslagen weg van maatwerk en kwaliteit in het justitiële jeugddomein. [↗](#)
- **Onderzoek naar kenmerken minderjarigen en jongvolwassenen in JJI's.** De Academische Werkplaats Risicojeugd doet onderzoek naar de kenmerken van minderjarigen en jongvolwassenen die in een Justitiële Jeugdinrichting (JJI) verblijven. De resultaten worden in 2025 verwacht. [↗](#) Met de uitkomsten van dit onderzoek zal gekeken worden in hoeverre behandeling en verblijf in de JJI aangepast moeten worden.
- **Evaluatie van het Beleidskader herstelrechtvoorzieningen gedurende het strafproces.** In de evaluatie van het Beleidskader herstelrechtvoorzieningen gedurende het strafproces in december 2023 staan verbetervoorstellen om het herstelrecht in jeugdzaken te bevorderen. De minister voor Rechtsbescherming stelt vast dat er aandacht nodig is voor leeftijdsgerichte informatie en specifieke (kwaliteits)eisen bij de inzet van herstelrecht in jeugdstrafzaken. [↗](#)
- **Jeugdstrafrecht ingevoerd op BES-eilanden.** Per 1 augustus 2020 is het jeugdstrafrecht ingevoerd op de BES eilanden. In het rapport Preventie van jeugdcriminaliteit en Jeugdstrafrecht op Bonaire, Sint Eustatius en Saba doet de Raad voor de rechtshandhaving in 2023 aanbevelingen. Deze gaan over het vroegtijdig in beeld krijgen van risicjongeren, het bieden van passende hulp, het gebruik maken van Halt en betere informatievoorziening en samenwerking tussen

ketenpartners. Ook adviseert de Raad om, naast jeugddetentie en de buitengerechtelijke afdoening, de taakstraf als hoofdstraf op te nemen in het wetboek van Strafrecht.*

- **Herstelrechtelijke dienstverlening voor jongeren op BES-eilanden.** Minderjarigen kunnen op de BES-eilanden worden doorverwezen naar Mediation in Strafzaken. In 2023 hebben het Openbaar Ministerie en de Voogdijraad geen jeugdigen doorverwezen naar mediation. Ook daarbuiten vindt op de BES-eilanden weinig tot geen herstelrechtelijke dienstverlening voor jongeren plaats.

Aanbeveling 41f. Kinderen niet samen met volwassenen opsluiten

In Nederland werden minderjarigen ook in 2023 in dezelfde politie- en arrestantencellen ingesloten als volwassenen.

In de Justitiële Jeugdinrichtingen (JJI) verblijven kinderen en jongeren tussen de 12 en 24 jaar. Dit betekent dat minderjarigen die in een JJI verblijven samen geplaatst worden met jongeren die ouder zijn en door het volwassenstrafrecht of een PIJ-maatregel ook na hun 18e jaar in een justitiële jeugdinrichting blijven. Als gevolg van plaatsgebrek en personeelsgekort worden sinds 2023 18-plussers, die via het

* Bron: Raad voor de Rechtshandhaving (2023), Preventie van jeugdcriminaliteit en Jeugdstrafrecht op Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Onderzoek naar de opvolging van de aanbevelingen uit het rapport 'Preventie van jeugdcriminaliteit op Bonaire, Sint Eustatius en Saba' en naar het in 2020 ingevoerde jeugdstrafrecht BES.

jeugdstrafrecht worden vervolgd of berecht, in het gevangeniswezen geplaatst in plaats van in een justitiële jeugdinrichting.*

Aanbeveling 41h. DNA-afname minderjarigen

Volgens het beoordelingskader van het Openbaar Ministerie wordt bij minderjarigen geen DNA-profiel opgesteld na oplegging van een taakstraf van minder dan 40 uur. Dit is het gevolg van het advies van het VN-Mensenrechtencomité en de toezegging van de minister van Justitie en Veiligheid op 3 april 2018. [↗] [↗] Hierop oordeelde de Hoge Raad op 7 april 2020 dat in zaken over het bepalen en het verwerken van een DNA-profiel, de rechter de leeftijd van minderjarigen moet meewegen bij de beoordeling of sprake is van de uitzonderingsgrond.** Een wetswijziging Wet DNA-V ten aanzien van DNA-afname bij minderjarigen is in voorbereiding.

Aanbeveling 41i. Onderzoek het strafbladstelsel waardoor sommige jongeren geen VOG krijgen

Een strafrechtelijke veroordeling kan er nog steeds toe leiden dat een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) geweigerd wordt, wat gevolgen heeft voor onder andere opleiding en werk. Meestal is de terugkijktermijn van justitiële gegevens 2 tot 4 jaar, maar in geval van een zedendelict is het levenslang. Het VN-Kinderrechtenverdrag stelt echter voorop dat kinderen zich moeten kunnen ontwikkelen en een sterker beschermd recht op privacy hebben dan volwassenen.

Op 30 januari 2024 zijn de gewijzigde Beleidsregels VOG-NP-RP 2024 gepubliceerd. Hierin is opgenomen dat bij de beoordeling van een

aanvraag Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) rekening wordt gehouden met leeftijd. Dat geldt ook wanneer sprake is van een zedendelict. Ook is bepaald dat alle omstandigheden van het geval worden meegewogen bij het bepalen of de VOG na een veroordeling voor een zedendelict kan worden toegewezen. [↗]

Op de BES-eilanden kan het strafblad van minderjarigen die onherroepelijk zijn veroordeeld voor een misdrijf maximaal vier jaar bewaard blijven, maar dat kan acht jaar bij een straf die langer duurt dan drie maanden.

LAATSTE ONTWIKKELINGEN

Onrechtmatige inverzekeringstelling. De Staat is op 9 juli 2024 door het Gerechtshof Den Haag aansprakelijk gesteld in een procedure over een onrechtmatige inverzekeringstelling van een 14-jarig meisje, de duur van het verblijf en de omstandigheden in het cellencomplex. [↗] Het Hof stelt daarbij vast dat minderjarigen maximaal 24 uur mogen worden opgehouden in een cellencomplex in plaats van drie dagen en vijftien uur.

Recht op gefinancierde rechtsbijstand. De Raad van State bevestigde op 31 juli 2024 dat niet- aangehouden minderjarige verdachten recht

* Bron: Tweede Kamer, vergaderjaar 2023–2024, 24 587, nr. 926.

** Bron: ECLI:NL:HR:2020:626

hebben op gratis bijstand van een jeugd(straf)advocaat.* Het recht op gefinancierde rechtsbijstand is opgenomen in het in januari 2024 gepubliceerde wetsvoorstel Versterking rechtsbijstand in het strafproces. [↗](#)

Vrijheidsbeneming op Maat. Vanwege capaciteitsproblemen zijn de doelstellingen van het programma Vrijheidsbeneming op Maat (VOM) voor effectief plaatsen, screenen, diagnostiek en behandeling niet behaald. Om de resultaten van VOM te borgen wordt de Beginselenwet Justitiële Jeugdinrichtingen (BJJ) gewijzigd. Dit wetsvoorstel zal naar verwachting in november 2024 in consultatie worden gebracht. [↗](#)

Kleinschalige Voorzieningen Justitiële Jeugd. In 2024 wordt gewerkt aan de doorontwikkeling van vijf lokale, lager beveiligde Kleinschalige Voorzieningen Justitiële Jeugd (KVJJ).

Herstelrecht. In het rapport Plan- en procesevaluatie Mediation in Strafzaken (MiS) staat dat er sprake is van een groot onbenut potentieel van zaken waarin slachtoffers en verdachten gebaat kunnen zijn bij MiS. Deze zaken worden nu nog niet verwezen naar MiS.** In 2024 wordt het Beleidskader Herstelvoorzieningen gedurende het Strafproces herzien door het ministerie van Justitie en Veiligheid. Daarin is extra aandacht voor jeugdherstelzaken.

Hoofdlijnenakkoord en Regeerprogramma. Het nieuwe kabinet schrijft in het Hoofdlijnenakkoord 2024 en het Regeerprogramma, het jeugdstrafrecht aan te willen scherpen.*** Het kabinet continueert de

bestaande aanpak van jeugdcriminaliteit, inclusief het programma Preventie met Gezag.

Voorstellen die worden uitgewerkt zijn:

- Het verhogen van de maximale straffen voor 14- en 15-jarigen
- Wanneer bij ernstige misdrijven het adolescentenstrafrecht bij meerderjarigen wordt toegepast, moet dat uitgebreider worden gemotiveerd.
- Extra mogelijkheden om ouders aan te spreken op hun verantwoordelijkheid in geval van delicten gepleegd door hun kinderen.
- Voldoende passende voorzieningen voor slachtoffers, waaronder herstelrecht.

Wet DNA-onderzoek. De wetswijziging van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden is gepland voor 2026.

Wetboek van Strafvordering. Een Nieuw Wetboek van Strafvordering is gepland op 1 april 2029. [↗](#)

* Bron: ECLI:NL:RVS:2024:3083 31 juli 2024

** Bron: Plan- en proces evaluatie Mediation in Strafzaken, Hoekstra, M.S.; Riezen-Den Bak, R.R. van; Teeuwen, G. (WODC, 2024-05-13)

*** Uitwerking van het hoofdlijnenakkoord door het kabinet 13 september 2024.

KINDER RECHTEN

in beweging

Colofon

Kinderrechten in Beweging 2024
Copyright © 2025
Kinderrechtencollectief

Ontwerp: Studio SAZZA
Beeld: Chris de Bode

Contact

Kinderrechtencollectief
Hooglandse Kerkgracht 17G
2312 HS Leiden

Telefoon: (+31) (0)71-516 09 80
info@kinderrechten.nl
kinderrechten.nl
www.kinderrechteninbeweging.nl

Volg ons op LinkedIn, Instagram
[@KinderrechtenNL](https://www.linkedin.com/company/kinderrechtenNL)

Ontvang onze nieuwsbrief
kinderrechten.nl/nieuwsbrief/